AULI PERSII FLACCI SATYRÆ,

OMNI OBSCOENITATE EXPURGATÆ,

CUM INTERPRETATIONE PERPETUA ET NOTIS.

EDITIO SECUNDA.

TURONIBUS,
Apud PHILIBERTUM MASSON, Typogr.
Urbis, & Collegii Regii Societatis JESU.

M. DC. LXXXIX.

Cum Privilegio Regis.

AULI PERSII FLACCI SATYRÆ,

Omni obſcœnitate expurgatæ.

PROLOGUS.

Dicit ſe, quamvis optimus poëta non ſit, carmina tamen & Satyras ſcribere, neque gloriam ex illis aut lucrum, ut plerique factitant, captare.

NEC fonte labra prolui Caballino,
Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſſo
Memini, ut repente ſic poëta prodirem.

INTERPRETATIO.

Nunquam è fonte Hippocrene bibi, neque memini me unquam in Parnaſſo dormiviſſe, ut ſubitò

NOTÆ.

Perſii. Aulus Perſius Flaccus natus eſt in eâ parte Italiæ, quæ Etruria dicitur, Volaterris, anno ab Urbe conditâ 790. Tiberii 22. Romam, litterarum causâ cùm veniſſet, ibi Cornuti, philoſophi celeberrimi, diſcipulus fuit. Sex ſatyras ſcripſit, quibus, ut Quintilianus teſtatur, multum veræ gloriæ meruit. Extinctus eſt morbo, anno ætatis 30.

Caballino. Caballus idem ſonat atque equus. Fingunt poëtæ equum Pegaſum ex Heliconis montis vertice ungulâ fontem elicuiſſe, qui fons Caballinus, ſeu Pegaſeus appellatus ſit, Græcè Hippocrene. Labra autem proluere, ſeu lavare in fonte eſt, ex fonte aquam haurire potandam.

Bicipiti. Parnaſſus fuit mons Phocidis in Græciâ, duos habens vertices, ſeu capita.

Somniaſſe. Vel quia poëtæ ſæpe delirant, ac mera fingunt ſomnia: vel quia Ennius pro-

Heliconidásque, pallidámque Pirenen
Illis remitto, quorum imagines lambunt
Hederæ sequaces: ipse semipaganus,
Ad sacra vatum carmen affero nostrum.
Quis expedivit psittaco suum *Kaíre*?
Corvos quis olim concavum salutare
Picásque docuit verba nostra conari?

INTERPRETATIO.

poëta evaderem. Musas, & loca illis consecrata, ut fontem Pirenen, nunquam adivi; sed illis hoc relinquo, qui in bibliothecâ Palatini Apollinis statuas hederâ coronatas habent: ipse tamen, quamvis poëta sim rudis ac pœne rusticus, ad vatum sacram ædem hoc meum carmen affero. Quis docuit psittacum pronuntiare tam expedité vocem illam Græcam, Kaîre, *tanquam si sua & naturalis esset? Quis docuit corvum è cavo & rauco gutture proferre vocem hanc*, Salve? *Quis picas docuit, nostras, hominum, voces cum labore & conatu exprimere?*

NOTÆ.

fitetur se, cùm aliquando in Parnasso dormitet, vidisse in somnis Homerum, qui affirmaret suam animam in ipsius Ennii corpus transmigrasse, & ita se poëtam repente, parem Homero, factum.

Heliconidásque. Musas, ita dictas ab Helicone, monte Bœotiæ, non procul à Parnasso.

Pirenen. Pirene, fons Musis sacer, fluit è monte Acrocorintho, ad cujus radices Corinthus, Græciæ civitas, est. Ita dictum ferunt à Nymphâ quâdam Pirene, quæ, cum dolore amissi filii contabesceret, in fontem à Neptuno mutata est. Pallidam autem Persius vocat, quia poëtæ nimio studio impallescunt.

Quorum &c. Poëtis præstantioribus imagines & statuæ ponebantur, hederâ coronatæ; quòd hedera Baccho sacra sit, cujus in tutelâ sunt poëtæ. Sequacem autem hederam appellat, quia facile adhærescit, & ramulis suis ad arborum fastigia repit.

Lambunt. Ambiunt.

Semipaganus. Pagani sunt rustici, qui in pagis habitant, & ab urbanis ut barbari & prophani contemnuntur. Semipaganus, est, semirusticus, semidoctus.

Sacra vatum. Intelligit ædem Musarum & Apollinis, ab Augusto extructam, ad quam poëtæ sua deferre opera solebant, ut ibi servarentur.

Psittaco. Docentur psittaci voces illas, *Ave*, *Salve*, *&c.* pronuntiare, quibus Dominos, domum subeuntes, salutent. Kaîre vox est Græca, significans *Ave*.

Corvos. Augustus ab Actiacâ victoriâ cùm rediret, occurrit

Magister artis, ingeníque largitor
Venter, negatas artifex sequi voces.
Quòd si dolosi spes refulserit nummi;
Corvos poëtas, & poëtrias picas
Cantare credas Pegaseïum melos.

INTERPRETATIO.

Certè id docuit fames & venter jejunus, qui omnes artes addocet, & ingenium largitur etiam brutis, & avibus, qui subtiles illas & ingeniosas facit ad consequendas & exprimendas voce humanas, quas natura ipsis negavit. Quòd si lucri spes affulgeat, si sperent homines indocti & egentes posse scribendo ditescere; statim illi corvi poëtæ & illæ garrulæ atque absurdæ picæ, instar poëtriarum, ita canent suaviter, ut audire te credas melos, quale in Parnasso ipso potest audiri suavissimum.

NOTÆ.

illi Romanus civis, corvum manu tenens, qui hæc humana verba protulit, *Ave Cæsar victor.* Corvum hunc Augustus emit 20000. nummûm, hoc est, 2000. libris Turonicis. *Macrob. lib. 2. c. 4.*

Artifex sequi &c. Qui venter, instar periti artificis, dat facultatem feris & avibus, ut assequantur voces humanas, ipsis à naturâ non concessas.

Dolosi. Quo homines, ut escâ dolosâ, capiuntur.

Corvos. Corvi fient poëtæ, & picæ poëtriæ; nec tantùm loqui hominum more discent; sed versus, instar poëtarum, facient, & melos Pegaseium canent, hoc est, carmina dulcissima & optima, qualia sunt, quæ elaborantur ad Pegasi fontem. Sententia esse etiam hæc potest: poëtæ non minùs inepti ad canendum, quàm corvi, & poëtriæ non minùs insulsæ, quàm picæ, tam audacter scribent carmina, tam fidenter illa recitabunt, ut credas te audire opera omnibus numeris absoluta. Porrò, *melos*, hîc primam syllabam producit, ut in eâdem voce Græcâ Homerus fecit, & Ennius in eâdem Latinâ.

SATYRA I.

Invehitur in varia poëtarum, & oratorum etiam vitia.

O Curas hominum! ô quantum est in rebus inane!
A. Quis leget hæc? P. Min' tu istud ais?
A. Nemo Hercule. P. Nemo?
A. Vel duo, vel nemo: turpe, & miserabile. P. Quare?
Ne mihi Polydamas, & Troïades Labeonem
Prætulerint? nugæ. Non, si quid turbida Roma

INTERPRETATIO.

O Levis hominum curas! ô quantum inanitatis in rebus humanis est! Quis hæc, ô Persi, quæ tam præclare incipis, leget? Tùne, ô amice, me me alloqueris? tùne mihi istud dicis? Ita est, teipsum alloquor: nemo ea leget profectò. Itáne est, neminóne ista leget? Duo ad summum, ea legent, vel potius nemo unus leget: quod sanè indignum est & miserabile. Cur? autem? Scilicet vereris ne Labeonem, insulsum poëtam, Nero ac Romani mihi præferant? quasi verò ea me ratio deterrere à scribendo debeat. Erras, si, in æstimandis rebus, standum putas judicio Romanorum. Non, si quid illi contemnunt, accedere debes ad eorum opinionem, aut de illorum judicio, tanquam de iniquâ truti-

NOTÆ.

O curas hominum &c. Fingitur Persius satyram inchoare hoc versu; tum supervenire aliquis à quo interpelletur subitò, & à scribendo deterreatur, eo nomine, quòd, quæ scribit, à nemine legenda sint.

Hercule. Olim dicebatur, ita me Hercules adjuvet; deinde, brevitatis causâ, me Hercules; denique Hercules, vel Hercule.

Vel duo vel. Quidam hæc verba Persio tribuunt, quasi diceret, vel duo vel tres ista legent: tum amicus respondeat: nemo unus leget.

Polydamas. Sumptum est hoc ex Iliadis lib. 22. ubi Hector statuit in singulare certamen cum Achille descendere, aitque, ni id faciat, vereri se reprehensionem Polydamantis, ac Trojanarum. Eâdem allegoriâ

Elevet, accedas, examénve improbum in illâ
Castiges trutinâ. Ne te quæsiveris extra.
Nam Romæ quis non? Ah, si fas dicere! sed fas;
Tunc, cùm ad canitiem, & nostrum istud vivere triste
Aspexi, & nucibus facimus quæcumque relictis,
Cùm sapimus patruos; tunc, tunc, ignoscite. A. Nolo;

INTERPRETATIO.

nâ, reprehendendo admodum laborare. Noli te quærere extra te; noli te ex aliorum judicio & sensu potiùs, quàm ex tuo æstimare. Nam Romæ quis non est rerum iniquus æstimator? Cujus judicium, cujus vita non est corruptissima? Ah! si mihi fas esset vitia Romanòrum infectari liberè! Cur autem non licet? nonne fas videtur esse, cùm intueor ipsorum senum occupationes, & vitam gravitatis & virtutis, in speciem, plenam? ubi aspicio ea scelera quæ admittimus, cùm pueritiâ egressi sumus, cùm graves & severi existimari volumus, & censores adolescentum esse? tunc, tunc, mihi temperare non possum quin satyram scribam: ignoscite, ô Romani, si vestros mores insector. Abstine porrò, no-

NOTÆ.

utitur Cicero ad Atticum, ubi per Troiadas seu Trojanas, Romanos imbelles & effœminatos intelligit.

Elevet. Elevare interdum est extollere, augere; interdum, minuere, criminari, damnare, ut hoc loco. Turbidos autem Romanos vocat, qui non ex ratione, sed ex perturbatione vitiosâ temere ac turbidè judicent.

Examen. In librâ est jugum, seu transversum ferrum, ex quo hinc inde pendent lances. In medio jugo promiret acumen ferreum, seu stylus, aut lingula: includitur autem illa lingula in oblongo foramine, quod est in ansâ, quâ libra tota tenetur manu: in quo foramine si se lingula contineat, neque huc vel illuc vergat, intelligitur esse libra in æquilibrio Castigare autem examen, est, digito libram, seu libræ, jugum percutere & compescere, ut temperetur ac post agitationem conquiescat, & quò vergat examen, cognoscatur.

Canitiem. Vel significat revera senectutem, vel gravitatem quandam senilem, quam Romani affectabant, ut virtutem simularent.

Nostrum vivere. Nostram vivendi rationem: Græca locutio est. Græci enim infinitivo utuntur pro substantivo.

Nucibus &c. Pueri nucibus delectantur: itaque nuces reliquisse, est, ad grandiorem ætatem pervenisse.

Cùm sapimus &c. Id est, cùm

P. Quid faciam? sed sum petulanti splene cachinno.
Scribimus inclusi, numeros ille, hic pede liber,
Grande aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet,
Scilicet hæc populo, pexúsque, togâque recenti,
Et natalitiâ tandem cum sardonyche albus,
Sede leges celsâ, liquido cùm plasmate guttur
Mobile collueris, languenti fractus ocello?

INTERPRETATIO.

lo scribas quidquam. Quid faciam igitur? silebone? sed sum ad risum & dicacitatem propensior, abstinere me non possum. Componimus in museum abditi, alius versibus, alius solutâ & liberâ pedibus oratione; scribimus, inquam, aliquid sublime & ampullatum, quod anhelanti pulmone & voce contentâ recitemus. Nimirum tu populo hæc leges è loco superiori, pexis capillis, & recenti veste, eâque candidâ & nitidâ indutus, gerens annulum insignem grandi gemmâ, qualem die tuo natali geris; postquam tibi fauces aliquâ dulci potione laveris, ut vox sit tua liquidior & clarior? atque ipse oculis lascivis molles gestus edes inter recitandum?

NOTÆ.

imitamur patruos. Patrui fere sunt severi in suos nepotes, itaque patruus pro castigatore & censore juniorum sumitur, ut nepos pro dissoluto & prodigo.

Splene. Splen sedes risûs esse dicitur, ut iræ jecur. Cachinno est hîc nominativi casûs; cachinno, cachinnonis; & significat derisorem, hominem in cachinnos effusum.

Scribimus. Incipit insectari scriptores, maximè poëtas, inanem gloriam putidè aucupantes, obscœnis carminibus; idque in suâ personâ, quod magis est satyricum.

Numeros. Versus, qui pedibus certis ac numeris astricti sunt.

Anima prælargus. Anima hîc pro spiritu & anhelitu sumitur; pulmo animæ prælargus est, qui major est, ac multo spiritu abundat, qui vocem ingentem emittit &c.

Sardonyche. Sardonyx est gemma subrubra & subcandida, colorem habens Sardii lapilli, qui rubeus, & Onychis, qui fere albus est.

Albus. Vel, indutus veste candidâ, recenti, splendidâ; vel, si magis placet, ob metum & pallorem exalbescens initio dicendi.

Plasmate. Græca vox est, potionem significans, aut aliquid aliud medicaminis, quo vox mollis ac lubrica redditur, & quasi fingitur.

Mobile. Expeditum & tractabile, ad vocem sine asperitate traducendam.

Tun', vetule, auriculis alienis colligis escas?
Auriculis, quibus & dicas cute perditus, ohe!
Quò didicisse, nisi hoc fermentum, & quæ semel intus
Innata est, rupto jecore, exierit caprificus?
En pallor, seniúmque: ô mores! usque adeóne
Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?
At pulchrum est digito monstrari, & dicier, hic est.

INTERPRETATIO.

Túne, ô senex infelix, componis versus tantùm ad inescandas hominum aliorum aures & delectandas? hominum, inquam, à quibus ipse, quamvis gloriæ avidissimus, tamen adeo putidè lauderis, ut te ipsum adulationis vanissimæ pudeat, & cogaris dicere, ohe! satis est laudum, mihi plaudere desinite. At, inquis, quò pertinet didicisse & scire aliquid, nisi erumpat ista scientia, ut fermentum quoddam, & exundet ad aliorum cognitionem & famam? nisi latens imo in pectore innata gloriæ cupiditas, ut caprificus, exeat foras & emergat? En igitur, ô vates infelix, cur libris impallescas! cur te componendo maceres ac fatiges! ô tempora, ô mores! adeone tua scientia nihil est nisi ab aliis cognoscatur, nisi eruditus habearis? At gloriosum est designari digito & audire, qui dicant de te, hic ille poëta egregius

NOTÆ.

Colligis escas. Escas, sive epulas, auribus, oculis dare, est oculos auréſve aliquâ re suavi oblectare & quasi pascere.

Cute perditus. Is proprie sic appellatur, qui laborat aquâ intercute: transfertur ad inanis gloriæ cupidum, qui laude nunquam satiatur, ut hydropicus aquâ.

Ohe. Eâ voce utebantur, postquam carmen absolvissent; cùm alicui rei finem esse impositum significarent.

Quò &c. Quid attinet, quorsum juvat poëticam didicisse?

Fermentum. Intelligitur per fermentum eruditio, quæ poëtam inflat ac tumidum facit, (ut farina fermento intumescit) adeo ut eam intra se continere nequeat, quin ostentet aliis.

Caprificus. Est ficus sterilis, quæ nascitur in parietibus & saxa disjicit. Notat hîc inanem illam & sterilem doctrinam, quam gloriæ cupiditas foras profert ad ostentationem, non sine poëtæ damno & ignominiâ.

Senium. Vel, ridet poëtam, qui ætate jam decrepitâ gloriolam aucupetur: vel, sumitur hîc senium, ut sæpe, pro vultu severo, austeriore vitâ, labore & sollicitudine, quâ se fatigant poëtæ in condendis carminibus.

Ten' cirratorum centum dictata fuisse,
Pro nihilo pendas ? Ecce inter pocula quærunt
Romulidæ saturi, quid dia poëmata narrent.
Heic aliquis, cui circum humeros hyacinthina læna;
Rancidulum quiddam balbâ de nare locutus,
Phyllidas, Hypsipilas, vatum & plorabile si quid;
Eliquat, & tenero supplantat verba palato.

INTERPRETATIO.

est. Nónne magnum quiddam est versus tam bonos condere, ut magistri eos dictent plurimis adolescentibus nobilibus quos instituunt ? Ecce Romani mediis in conviviis poti & pransi rescire cupiunt quid contineant egregia poëtarum bonorum carmina. Tum aliquis indutus eleganti veste coloris violacei, partem quamdam obsoleti & insulsi carminis recitat balbutiens & loquens naso magis quam ore; ac versus de Phyllide, Hypsipile, & aliis tragicis argumentis, molliculâ & liquidâ voce recitans, verba frangit atque abrumpit, ea palato molliter illidens.

NOTÆ.

Cirratorum. Cirri sunt capilli crispati, vel naturâ, vel arte & calamistro, in annullos implexi & cincinnos. Itaque cirrati sunt juvenes eleganti comâ, pexâ & comptâ cæsarie.

Ten' dictata fuisse ? Tuáne opera argumentum esse thematum, quæ componenda, vel memoriæ mandanda traduntur litteratis juvenibus; an id, inquam, spernis?

Dia. Id est, divina, polita, perfecta.

Hyacinthina. Ejusdem coloris, cujus est flos Hyacinthus, nempe obscuri & purpurei. Læna est vestis villosa, quæ aliis imponitur, qua utebantur in conviviis.

Balbâ. Balbus est, qui vitio linguæ voces malè exprimit. Quod autem est oris proprium, tribuitur hîc naribus, per quas nonnulli turpiter emittunt spiritum inter loquendum.

Phyllidas. Phyllis, Lycurgi Thracum Regis filia, Demophoontem Thesei filium amabat. Is ad Trojam profectus, cùm seriùs quàm promiserat, rediret, illa spretam se suspicata, laqueo sibi fauces præclusit.

Hypsipilas. Hypsipile fuit filia Thoantis, Regis Lemni, quæ cùm duos ex Iasone liberos suscepisset, ab eo spreta & destituta fuit.

Plorabile. Si quod lamentabile argumentum à vatibus pertractatum est.

Eliquat. Eliquare, propriè est, vinum aut alium quempiam liquorem per saccum transmittendo defæcare & percolare. Liquidum facere. Sic poëta per fauces certo modo verba transmittit, quasi ut puriora & liquidiora fiant.

Supplantat. Hoc de athletis

Assensere viri : nunc non cinis ille poëtæ
Felix ? non levior cippus nunc imprimit ossa ?
Laudant Convivæ : nunc non è manibus illis,
Nunc non è tumulo, fortunatâque favillâ
Nascentur violæ ? Rides, ait, & nimis uncis
Naribus indulges. An erit qui velle recuset
Os populi meruisse ? & cedro digna locutus,
Linquere nec scombros metuentia carmina, nec thus?

INTERPRETATIO.

assentiunt illi convivæ & applaudunt : age, nónne ille poëta post istos plausus habet unde sibi gratuletur, sperétque famam sui nominis etiam post cineres mansuram ? nónne terra tumuli ipsi levis esse debet ? an non ex ejus sepulchro flores & violas nascituras arbitraris ? Rides, dicet aliquis ; ista per jocum loqueris, & ut poëtas irrideas. Et verò quis est tam hebes, qui nolit mereri laudem & famam populi ? & cùm ea scripserit, quæ in cedrinis scriniis mereantur asservari, non gaudeat relinquere posteritati carmina egregia, quæ non metuant ne deferantur ad salsamentarios, aut aromatarios. ad conficienda mercibus involucra ? O

NOTÆ.

propriè dicitur, qui alterum cum quo luctantur, supposito pede dejiciunt, atque averrunt: ita recitator ille syllabas ultimas supprimit ac decurtat.

Cinis ille &c. Cùm aliquem beatum esse significabant, dicebant ejus cineres quietos fore, terram leviter ejus ossa pressuram, ex ejus sepulchro flores nasciturос.

Cippus. Lapis est, vel saxea columella, quæ sepulchris imponi solet, cum aliquo elogio & inscriptione.

Imprimit. Premit, onerat.

Manibus. Manes propriè sunt animæ mortuorum. Hîc pro sepulchro vox hæc ponitur, quia existimabant veteres animas mortuorum sive umbras, ut vocabant, in sepulchris habitare.

Favilla. Est cinis calidus ignem tegens : bustum intellige, quo mortui poëtæ cadaver crematum est. Possunt autem hæc intelligi omnia, vel de poëtâ qui carmen recitavit, vel de alio poëtâ qui ea carmina scripserit, quæ à nobili recitentur in convivio.

Uncis naribus. Qui rident effusè, solent nares extremas attollere & corrugare.

Cedro. Hæc arbor cariem non sentit, ut etiam cupressus : immo quæcumque illinuntur succo cedri, sunt à carie tineisque immunia.

Scombros. Scombri sunt vilés pisciculi ; qui solent ineptis

Quisquis es, ó modò quem ex adverso dicere feci;
Non ego, cùm scribo, si forte quid aptius exit,
(Quando hæc rara avis est) si quid tamen aptius exit,
Laudari metuam, neque enim mihi cornea fibra est:
Sed recti finémque extremúmque esse recuso
Euge tuum, & *Bellè*. Nam bellè hoc excute totum;
Quid non intus habet? Non est hîc Ilias Attî,
Ebria veratro: non si qua elegidia crudi
Dictarunt proceres, non quicquid denique lectis

INTERPRETATIO.

tu, quisquis es, quem induxi hac mecum modo loquentem, non is sum qui laudem omnem respuam, si quid paulò concinnius á me scriptitatum in lucem exierit (quamquam hoc admodum rarum est) neque enim adeo sum stupidus, ut laudis sensu caream: sed nego laudem ipsam & illas præclaras acclamationes, Euge, bellè, *quibus poëta excipitur, spectandas esse tanquam finem vati bono propositum. Expende enim illas adulantium voces; quid inanitatis non habet? ab ejusmodi plausu captando longè absum. non scribo carmina similia Iliadi Attii Labeonis, qui multo Elleboro bilem purgare solet, atque ingenium excitare: non molles elegias condo, quales poti & pransi nobiles, inter viná, componunt: non alia*

NOTÆ.

chartis & inutilibus involui, ut aliæ id genus merces, v. g. thus.

Rara avis. Alludit ad Phænicem famosam illam avem, quam in orbe toto unicam esse Plinius scribit; vel, ad inusitatas aves aut peregrinas, qualis est corvus albus, cignus niger.

Fibra. Hîc pro jecore sumitur, quod multas haber fibras, & in quo voluptatis & doloris sedes ponitur, vel pro corde. Corneum autem hîc, est, sensûs expers, durum, quod amore laudis non tangitur: cornu enim sensu caret.

Euge &c. Duas illas assentatorias voces, quas tanti facis.

Attî. Attius Labeo poëta insulsus, Homeri totam Iliadem de verbo, ut aiunt, ad verbum converterat in sermonem Latinum, idque inornatè & ridiculè.

Veratro. Veratrum est album Elleborum, quo purgatur cerebrum, & ingenium acuitur.

Elegidia. Parvas elegias.

Crudi. Laborantis cruditate stomachi, ob nimium cibum & indigestum.

Lectis. Solebant poëtæ recumbentes in lectulis scriptitare: fiebant autem è citro,

Scribitur in citreis. Calidum ſcis ponere ſumen ;
Scis comitem horridulum tritâ donare lacernâ :
Et, verum, inquis, amo ; verum mihi dicito de me :
Qui pote ? Vis dicam ? nugaris, cùm tibi, calve,
Pinguis aqualiculus protenſo ſeſquipede extet.
O Jane, à tergo quem nulla ciconia pinſit ;
Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas ;

INTERPRETATIO.

Id genus carmina, quæ vates locupletes in lectulis è citro factis ſcribunt. Tu, ô poëta dives, noſti amicos adulatores convivio excipere ; affectæ & comiti tuo veſtes donare ; tum ſic eum alloqueris : Amo verum, dicito mihi quid ſentias verè de meis carminibus. At quo pacto poteſt iſte, tuis ornatus muneribus, verum tibi de te dicere ? Vis dicam ego ? aïo te meras nugas & ineptias ſcribere : nec mirum, cùm totus ſaginâ & adipe diffluas, & venter obeſus tibi promineat uno pede ac dimidio protenſus. O felicem Janum, qui, cùm haberet geminum vultum & oculos in occipitio, non poterat à tergo illudi, ſive aliquis, roſtrum ciconiæ porrectis digitis imitatus, eum quaſi tundere ac vellicare iſto roſtro fingeret ;

NOTÆ.

arbore pretioſâ, divitum lectuli.

Sumen. Quaſi ſugimen : eſt mamma ſuis : ex quâ fiebat genus farciminis, Romæ olim in deliciis habitum. Ponere, hîc, eſt apponere, epulandum dare.

Horridulum. Frigore trementem.

Qui pote ? Quomodo poteſt ? ſubaudi, verum tibi de te dicere ? Pote, eſt ſyncopa pro poteſt.

Calve. Irridentis eſt : ineptum ac hebetem notat.

Aqualiculus. Vas eſt ex quo eſcam porci ſorbent ; item ipſius porci venter ; hîc pro ventre obeſo ponitur, qui in anteriorem partem turgeat : homines autem craſſi & pingues vix ingenioſi ſunt.

O Jane. Janus, Italiæ rex antiquiſſimus, quòd eſſet prudentiſſimus, ac præteritorum memoriâ uteretur ad providentiam futurorum, bifrons appellatus eſt, ac duplicem vultum habere creditur adverſum & averſum.

Ciconia. E digitis, altero, quem indicem vocamus, extento, altero ſubjecto, nempe pollice, ciconiæ roſtrum exprimitur.

Pinſit. Pinſere, eſt crebrò tundere, ut aves, quæ roſtro aliquid percutiunt. Hinc piſtor, qui farinam tundendo ſubigit.

Albas. Aſini aures introrſum pilis albis ſparſæ ſunt.

Nec linguæ, quantum sitiat canis Apula, tantum:
Vos, ô patritius sanguis, quos vivere fas est,
Occipiti cæco, posticæ occurrite sannæ.
Quis populi sermo est? quis enim? nisi carmina molli
Nunc demum numero fluere, ut per læve severos
Effundat junctura ungues? scit tendere versum

INTERPRETATIO.

sive admoto ad aures pollice, & reliquam manum movendo, asininas aures repræsentaret; sive linguam tantam exereret quantam canes exerunt in Apuliâ per æstatem. At vos, ô Romani nobiles, quibus licet honestè vivere, & cum dignitate, videte ne quis adulator vos imprudentes à tergo irrideat. Petitis v.g. ab ejusmodi assentatoribus quid dicat populus de vestris carminibus. Enimvero (illi respondent) quid potest aliud populus dicere, nisi ea carmina esse admodum numerosa & profluentia, adeo lævia & polita, ut eorum juncturæ ne deprehendi quidem possint, ungue admoto & impresso? adeo exactè com-

NOTÆ.

Nec linguæ &c. Ordo est: nec sannio quispiam imitetur tantùm linguæ, seu linguam tantam; tam longè extensam quantam porrigit sitiens canis Appula: Est Apulia, regio Italiæ sicca & arida.

Patritius sanguis. Primi Senatores, à Romulo creati, vocati sunt patres, & eorum filii, Patritii: sumitur hîc pro quibuslibet nobilibus.

Vivere. Quos nulla res, non ignobilitas, non rei familiaris angustia, cogit famam indecorem captare, adulatoribus servire,

Occipiti &c. Occurrite illis sannis, vitate ludibria & cavete, quæ fiunt illis qui habent cæcum occiput, qui carent oculis in posteriore capitis parte. Sanna fit, cùm aliquis alium irridet contorto vultu, labiis contractis, &c. Posticus, postica, posticum, est id quod à tergo fit; anticus, quod ante oculos.

Quis enim? Quis alius posset esse populi sermo, &c.

Ut per læve &c. Ordo est: ita ut junctura effundat per carmen politum & læve, ac transmittat severos ungues. Artifices & marmorarii hinc intelligunt bene juncta esse duo marmora, si ungues commissuram explorantes non adhærescant, sed inoffensi effundant se in politum marmor & transmittantur supra juncturas, quasi nullæ essent,

Scit tendere. Hæc populus de illo poëtâ dicere fingitur ab adulatore: Tam peritè scribit versum, nihil ut in eo curvum & pravum sit: non secus ac si faber lignarius, alterum oculum claudens, supra trabem funiculo dirigat lineam, & eam

Non ſecus ac ſi oculo rubricam dirigat uno :
Sive opus in mores, in luxum, & prandia regum
Dicere, res grandes noſtro dat Muſa poëtæ.
Ecce modò heroas ſenſus afferre videmus,
Nugari ſolitos Græcè : nec ponere lucum
Artifices, nec rus ſaturum laudare ; ubi corbes,
Et focus, & porci, & fumoſa Palilia fœno ;
Unde Remus, ſulcóque terens dentalia, Quincti,

INTERPRETATIO.

poſita, ut nulli fabri lignarii rectiùs notent rubricâ lineas in trabibus, oculo uno aperto, altero clauſo. Dicent Muſas vobis favere ſcilicet, ac, ſive in mores, ſive in luxum & divitum ſumptus profuſos ſcribàtis, vos id egregiè ac ſplendidè facere. Videmus nunc in tractandis heroïcis argumentis verſari, & graves ſententias proferre, illos qui vix commodè levia quædam argumenta, ut odas, epigrammata, & alias ejuſmodi nugas, Græculorum more, ſcribere poterant ; qui vix habebant ſatis induſtriæ & artificii poëtici ad deſcribendam ſylvam aliquam amœnam, aut ad laudandum rus fructuum copiâ redundans, & ruſticorum, vaſa viminea, focum, feſta celebrari ſolita in honorem Palis Deæ ruſticorum, in quibus accenduntur pyræ è fœno & ſtipulis cum ingenti fumo ; quo ex rure orti ſunt Remus & Romanæ urbis proceres, & tu, ô Quincti

NOTÆ.

rubricâ, ſeu terrâ rubrâ, notet.

Prandia Regum. Vel Regum nomine Romanos divites intelligit, ut ſæpe Juvenalis ; vel illas tragicas Atrei & Thyeſtæ epulas ſignificat.

Ecce modò &c. Secundum poëtarum vitium agitat : quòd argumenta ſuis viribus imparia ſumant ad ſcribendum.

Palilia. Hæc feſta celebrantur XI. Cal. Maïas, quo die urbs à Romulo condita credebatur ; & ignem è fœno conflatum paſtores tranſiliebant, ita ſe expiari arbitrantes.

Dentalia. Dentale eſt pars aratri, in quâ eſt vomer, qui dentis inſtar tellurem mordet, ac ſulco atteritur.

Quincti. Quinctium Attilium, qui Cincinnatus & Serranus etiam cognominatus eſt, Romani Dictatorem bello Samnitico creaverunt, in agro terram colentem. Is ad bellum profectus, Conſulem Romanum ab hoſtibus obſeſſum liberavit, hoſtium ducem accepit in deditionem, & confecto poſt 16. dies bello ad aratrum rediit de-

Quem trepida ante boves Dictatorem induit uxor.
Et tua aratra domum lictor tulit. Euge poëta.
Est nunc Brisei quem venosus liber Accî;
Sunt quos Pacuviúsque, & verrucosa moretur
Antiopa, ærumnis cor luctificabile fulta.
Hos pueris monitus patres infundere lippos.

INTERPRETATIO.

Attili Cincinnate, qui terram arans, cùm te uxor, Dictatoris insignibus ante ipsum tuum aratrum induit, atque aratrum lictores domum tuam retulerunt. Perge, ô Poëta imperite, versare in magnis argumentis, qui ne ista quidem minuta tractare cum dignitate potes? Videas, qui delectentur legendis & imitandis Accii libris asperis & salebrosis, & tragœdiâ Pacuvii, quæ Antiopa dicitur, stylo inculto & inæquali scriptâ, quam Antiopam Pacuvius dicit habere cor luctificabile fultum ærumnis. Cùm autem videas patres jam senes hortari pueros & monere

NOTÆ.

positâ dictaturâ.

Trepida. Rei novitate perculsa; vel festinans & sedula.

Est nunc &c. Tertium quoddam poëtarum vitium insectatur, qui antiquam & obsoletam scribendi rationem affectabant.

Brisei. Briseus est Bacchi epithetum, ita dicti ab quodam loco in Lesbo insula, ubi colebatur, vel à voce Grecâ, quæ tu nidum & æstuantem sonat: ita vocatur Accius poëta, vel quia poëtæ sunt in tutelâ Bacchi, vel quia tragici poëtæ solent desævire atque ampullari vehementiùs. Legit Casaubonus Briseis, vúltque esse tragœdiam quandam de Briseide, notâ muliere apud Homerum; quod carmen compositum fuerit ab Accio, ut Antiopa à Pacuvio.

Venosus. Inæqualis, turgidus: ut venæ, quæ in summâ cute extantes, tortuosæ & inæquales sunt.

Accî. Fuit Accius poëta vetus, æqualis Pacuvii: tragædias scripsit summâ sententiarum gravitate, duriori tamen stylo.

Pacuvius. Poëta fuit Italus antiquissimus, Ennii nepos, tragicorum apud Latinos princeps.

Verrucosa. Verruca est exiguum tuber, quod in articulis digitorum enascitur instar nodi. Significatur tumidus hujus tragædiæ stylus, inæqualis, & horridior.

Antiopa. Fuit uxor Lyci Thebanorum Regis, mater Amphionis & Zethi: quæ à Jove gravida cùm esset, repudiata est à Lyco, qui Dircen duxit: ea Dirce crudelem in modum Antiopam vexavit: hinc ærumnarum illius causa, quibus ita erat obsita, ut iis fulciri & sta-

Cùm videas, quærisne, unde hæc sartago loquendi
Venerit in linguas? unde istud dedecus, in quo
Trossulus exultat tibi per subsellia lævis?
Nilne pudet, capiti non posse pericula cano
Pellere, quin tepidum hoc optes audire; *Decenter*?
Fur es, ait Pedo: Pedius quid? crimina rasis
Librat in antithetis, doctus posuisse figuras:
Laudatur; *Bellum hoc*. Hoc bellum? an, Romule, ceves?

INTERPRETATIO.

ut ejusmodi poëmata legant, non mirabere, si Latinus sermo nunc tam corruptus est ac mixtus verbis obsoletis; si est plenus etiam vocibus turpibus & propudiosis, quas Romanis juvenes culti & polituli audiunt summâ cum voluptate. Non te pudet, ô Causidice, quòd nequeas causam alicujus miseri senis periclitantis defendere, quin laudari velis, quin captes, & aucuperis frigidam illam vocem applaudentium, bellè ac decenter dixit? *dicit Pedio accusator.* Tu es fur. *Quid Pedius respondet? nempe figuras & antithefes adhibet: tum, quæ sibi objiciuntur crimina, ita periodicè ac numerosè exponit, refellitque, ut ea librare & quasi in trutinâ appendere vi-*

NOTÆ.

se dicatur.

Sartago. Est patella ferrea, ore amplo, modico margine, in quâ carnes, pisces & farcimina friguntur ac torrentur: sumitur hîc pro confusione verborum obsoletorum & mixtione.

In linguas. In communem hominum sermonem.

Dedecus. Loquendi corruptela.

Trossulus. Equites Romani dicti sunt Trossuli, vel quia Trossulum Etruriæ oppidum olim sine peditum auxilio ceperunt; vel, quasi Torosuli, hoc est, pingues & delicati.

Exultat. Applaudit, delectatur, tibi gratulatur.

Lævis. Imberbis, politulus, mollis.

Subsellia. Scamna theatri, in quo recitantur tragœdiæ.

Nilne. Jam exagitat oratores, qui vana eloquentiæ figmenta consectantur.

Tepidum. Vocat assentationes illas tepidas, quia illis fovetur ambitio patroni, ut quodam fomento calido.

Pedio. Pedius, Romanus civis, accusatus ab Afris fuit, quòd Æsculapii fanum expilasset. Pedius verò hîc ponitur pro Pedii defensore; quia solent patroni eorum, quos defendunt, causam sic tueri, ut si esset sua.

Rasis. Quasi dolatis, politis, limatis, benè tornatis.

Ceves. Cevere, est indecorè

Et raptum vitulo caput ablatura superbo
Bassaris, & lyncem Mænas flexura corymbis,
Evion ingeminat; reparabilis assonat Echo.
Hæc fierent, si virtutis vena ulla paternæ
Viveret in nobis? summâ delumbe salivâ
Hoc natat in labris: & in udo est Mænas, & Atyn;

INTERPRETATIO.

sus: Torva Mimalloneis implerunt cornua bombis: Et raptum vitulo caput ablâtura superbo Bassaris, & lyncem Mænas flexura corymbis. Evion ingeminat; reparabilis assonat Echo. *An ejusmodi versus laudaremus, an faceremus, si quid haberemus masculæ & antiquæ eruditionis ac virtutis? nempe ejusmodi carmen, effœminatum & enerve, pronunciatur voce, non ex imo pectore viriliter ductâ, sed formatâ in primoribus labris salivâ madentibus, & in ore humido ac blæso versantur ista verba*, Mænas, Atyn. &c. *Neque isti versus cogunt poëtam pluteum*

NOTÆ.

videbat, amputatura, & cæteræ Mænades, habenis ex hæderá factis agitantes lynces, à quibus currus Bacchi trahitur, ingeminant istam vocem, Evion: Echo illis assonat.

Mimalloneis. Bacchicis. Mimallones dictæ sunt Bacchantes, à Mimante Asiæ monte, ubi colebatur Bacchus.

Bassaris. Bassaris significat mulierem Baccho addictam, Bacchi comitem, & sacrificulam; Bacchus enim Bassareus vocatur à poëtis: vel dessumpta est à veste Mænadum propriâ, quæ Bassaris dicebatur. Bassaris autem appellatur in hoc loco mater Penthei, quia una erat è Bacchantibus: ipse Pentheus vitulus superbus vocatur, quia contemptor erat Bacchi, & sub vituli specie à matre lymphatâ videbatur.

Mænas. Mænades etiam appellatæ sunt fœminæ Bacchi comites, à verbo Græco quod furere significat.

Flexura. Bacchus utitur lyncibus pro equis: eas lynces flectere dicuntur & ducere Bacchantes seu Mænades corymbis, id est ramis hederarum intortis, quibus velut habenis utuntur. Corymbus propriè est fructus hederæ, instar racemi factus.

Evion. Id est Bacchum: is enim cùm prosperè in gigantes pugnaret, ab Jove gratulante appellatus est Evios seu Evius, voce græcâ, quæ bonum filium sonat, aut, Euge fili.

Reparabilis. Echo voces loquentium iterat & quasi reproducit ac reparat.

Summâ &c. Quæ ore humido pronunciantur, languidiora sunt, & ob salivam abundantem vix distincta: in primoribus autem labris plus est salivæ.

Nec pluteum cædit, nec demorsos sapit ungues.
A. Sed quid opus teneras mordaci radere vero
Auriculas? vide sis ne majorum tibi fortè
Limina frigescant: sonat hîc de nare caninâ
Littera. P. Per me equidem sint omnia protinus alba;
Nil moror: euge, omnes, omnes bene miræ eritis res.
Hoc juvat? hîc, inquis, vero quisquam faxit oletum;
Pinge duos angues. Secuit Lucilius Urbem
Te Lupe, te Muti, & genuinum fregit in illis.

INTERPRETATIO.

cædere, aut rodere ungues. Quid agis tamen, ô Persi, quid necesse est veritatem dicendo aures delicatas hominum vellicare & offendere? cave ne proceres te suis ædibus excludent, aut certè frigidè cunctantérque te accipiant: acerbiores sunt tuæ satyræ; in his sonat multa littera R. quam canes exprimunt, cùm aliquem impetunt, ac ringuntur. Per me verò non stabit, quin morem tibi geram: abstinebo à satyris, omnia laudabo & alba esse pronunciabo; mira & præclara esse dicam quæ sunt vitiosissima. An hoc tibi placet, ô Romane poëta, quisquis es? an jubes ut ea omnia quæ facis, quæ scribis, nemo carpat ac tangat, tanquam si sacer esset locus, ubi angues duo sin pingendi, quibus pueri moneantur ne urinâ inquinent parietes? Faciam equidem, discedam ab loco isto sacro. Sed tamen Lucilius Urbis vitia est insectatus in suis satiris, & homines improbos Lupum; Mutium, graviter momordit impacto veluti dente. Ipse Horatius amicis aperit omnia ipsorum vitia ridendo, & quasi luderet,

NOTÆ.

Pluteum. Pluteus est mensa, sive abacus, in quo Poëta scribit versus: solent autem tundere mensulam vates, ubi carmen è sententiâ non fit; & cùm laborant in scribendo, solent scabere caput, ungues admordere.

Caninâ. Littera canina est R. quam videntur iterare canes irati.

Angues. Per Angues designabantur numina & genii locorum præsides; serpens enim æternitatis & immortalitatis est symbolum. Eos autem parietibus templorum appingebant; vel ut admonerentur homines locum sanctum esse; vel ut pueros anguium objectâ specie absterrerent.

Genuinum. Adeò graviter eos momordit, ut sibi dentes fregerit: genuini dentes illi sunt

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admissus circum præcordia, ludit,
Callidus excusso populum suspendere naso.
Men' mutire nefas, nec clam, nec cũ scrobe? A. Nusquã.
P. Hic tamen infodiam, vidi, vidi, ipse, libelle,
Auriculas asini quis non habet? Hoc ego opertum,
Hoc ridere meum, tam nil, nullâ tibi vendo

INTERPRETATIO.

in intimos eorum animos pervadit, ut eos rodat, carpátque, facetus vates, & astutus in populo deridendo. Non licebit igitur mihi, hiscere, ac voculam mittere? ne clam quidem & in scrobem insusurrando aliquid? Nullo modo id facias. Atqui non obtinebis quin ego in hoc libello, tanquam in scrobe, infodiam istas voces, & libello dicam; O libelle, vidi ipse, omnes habent auriculas asini, nemo unus sapit. Hanc ego meam arcanam vocem, has meas satyras, quibus hominum vitia ridendo carpere amo, quæ nil tibi videntur esse, mellitúsque pretii, non commutarem cum totâ Iliade Attii Labionis; pluris illas facio. Quicum-

NOTÆ.

qui sunt majores & proximi generis, unde dicti sunt genuini. Fuit autem Lucilius æqualis Scipioni Africano, oriundus ex Atuncâ urbe Italiæ; primus poëtarum satyricorum.

Suspendere naso. Deridere vitia populi. Qui alios rident, nasi extremam partem attollunt & alios naso videntur suspensos jactare velle.

Nec cum scrobe. Alludit ad Midæ fabulam. Is arbiter lectus inter Apollinem, & Pana, aut Marsiam, de cantûs suavitate, Pana, vel Marsiam Apollini prætulit. Apollo iratus aures ipsi asininas dedit; quas ita occultare non potuit, quin tonsor ipsius rem totam cognosceret; eam tamen, propositâ mortis pœnâ, veritus aperire, in scrobem istas voces clam insusurravit: *Auriculas asini Mida Rex habet*: tum scrobem terrâ operuit. Natæ arundines ex eâ scrobe, & vento agitatæ, voces istas retulerunt. Porrò Persius scripserat, *auriculas asini Mida Rex habet*; quâ voce Neronem designabat; verùm sibi ab eo metuens, versiculum mutavit, de sententiâ Cornuti sui præceptoris.

Opertum. Has voces, quasi scrobi, ita libello insertas & inclusas. Adde quòd satyra tota est opertum carmen, & mysterii plenum.

Hoc ridere. Satyricam hanc meam reprehensionem, & cachinnos, quibus vitia hominum carpo. Infinitivus, Græco more, pro nomine substantivo positus.

Tam nil. Nihil esse dicitur,

liade. Audaci quicumque afflate Cratino,
Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles;
Aspice & hæc, si forte aliquid decoctius audis.
Inde vaporatâ lector mihi ferveat aure;
Non hic, qui in crepidas Grajorum ludere gestit,
Sordidus[c] & lusco qui possit dicere, lusce,
Sese aliquem credens, Italo quòd honore supinus

INTERPRETATIO.

quæ hausisti è Cratini scriptis veræ poëseos ideam ac formam; qui impalluisti legendo Eupolide, hominum vitiis infenso, & Aristophane; oculos in has quoque satyras meas conjice: si fortè leges in illis aliquid elaboratum accuratius & limatum. Velim ex illâ Græcorum lectione præparatum & quasi calefactum lectorem ad mea legenda cupidè accedere: non hic meus lector sit, qui odit ac spernit Græcorum scripta & sapientiam, qui vitio illis vertit elegantiam in cultu corporis, & delicatas eorum crepidas irridet, cum ipse sordes & negligentiam in cultu amet: non

NOTÆ.

quòd nullius est pretii.

Iliade. Labeo, poëta insulsus, totam Homeri Iliadem de verbo, ut ajunt, ad verbum Latinè converterat ex Græco. Vendo autem, ponitur pro vêderem; id est, malim unam satyram scripsisse, quàm Iliadem totam Latinè, ut Labeo, composuisse.

Audaci &c. Ostendit Persius quos lectores suarum satyrarum optet.

Afflate. Qui ex eâ lectione amorem virtutis hauseris, veritatis aurâ & quasi odore fueris afflatus.

Cratino. Eupolis, Cratinus, Aristophanes, poëtæ fuerunt Græci, authores priscæ comœdiæ. Cratinus omnium antiquissimus, Athenis natus est, paulò ante bellum Peloponnesiacum. Aristophanes haud ita multò post Cratinum floruit: extant ejus comœdiæ facetissimæ. Hunc, senem appellat Persius, vel ob ætatem, vel ob ejus in increpando acerbitatem. Denique Eupolis eodem vixit tempore, quo Alcibiades à quo in mare dejectus est, cùm eum maledicis verbibus, oscidisset.

Decoctius. Metaphora ducta est à fructibus, qui ut maturescant, decoquuntur à sole, & acerbitatem ponunt; vel à vino, quod eò melius est, quò est magis coctum: sic enim purgatur, & austeritatem quâdam ac viriditatem amittit.

Ferveat. Magno numero & frequens legat: vel magno studio & attentione.

Aliquem. Aliquo in numero & pretio habendum.

Italo honore. Aliquo magistratu Romano, v. g. Ædilitate, quâ in municipiis fungun-

Fregerit heminas Areti Ædilis iniquas :
Nec qui abaco numeros , & secto in pulvere metas
Scit risisse vafer, multùm gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.
His manè edictum , post prandia Callirhoën do,

INTERPRETATIO.

qui alios carpit, iisque sua vitia protervè objiciens, luscos, qui sunt lusci, appellat ; idcirco arrogans & superbus, quòd Ædelitate functus in Italiæ municipio aliquo, verbi gratia, Aretio, fregerit vasa minora mercatorum, & mensuras iniquiores brevioresque justo : nec qui philosophiam contemnit, & mathematicorum numeros lineásque in pulvere, variis figuris diviso, descriptas irridet, quique voluptatem ex eo longè maximam capit, si meretricem videat philosopho procaciter insultare & barbam vellere. Ejusmodi homines procul à meis satyris amando, denuntióque illis, ut manè in forum ad edicta Prætorum audienda se conferant, & ibi quæstū faciant : post prandium verò, comœdias saturi spectēt, ac voluptati indulgeant.

NOTÆ.

tur cives Romani.

Heminas. Mensura est capiens dimidiam sextarii partem.

Areti. Pro, Aretii : est autem Aretium civitas Tusciæ, nunc *Arezzo.*

Supinus. Elatus, superbus.

Abaco. In abaco, in tabulâ planâ, nigro colore imbutâ, in quâ mathematici figuras suas cretâ describunt.

Pulvere. Suas interdum figuras geometræ & mathematici delineabant in arenâ & pulvere, quem idcirco eruditum pulverem Tullius vocat ; ut nempe, si quid ab iis non rectè descriptum & delineatum foret, faciliùs emendaretur.

Metas. Lineas, quibus figuræ geometricæ, ut metis & limitibus, terminantur.

Cynico. Cynici erant secta philosophorum : dicti sunt à voce Græcâ quæ canem significat, quia erant mordacissimi & impudentissimi.

Nonaria. Meretrix, quæ horâ nonâ prostat.

Edictum. Sententiæ magistratuum edicta nuncupantur : manè autem forum frequentabant Romani, cum sicci adhuc erant & sobrii.

Callirhoën. Quidam volunt fuisse nomen comœdiæ cujusdam, ad quam spectandam otiosi juvenes convenirent : alii meretricem ita dictam.

SATYRA II.

SATYRA II.

E sacrificio, quo Macrinus natalem suum diem celebrabat, ac vita superis faciebat, occasionem sumit Persius insectandi varia hominum vota, quorum alia sunt impia, alia levia, alia inter se pugnantia: sub finem, quænam bona & facienda sint, docet.

Hunc, Macrine, diem numera meliore lapillo,
Qui tibi labentes apponit candidus annos;
Funde merum Genio: non tu prece poscis emaci,
Quæ nisi seductis nequeas committere Divis.

INTERPRETATIO.

Hunc diem natalem tuū, ô Macrine, numera inter fortunatos, & albo lapillo nota; quia felici omine addit novum annum tuis præteritis: sacrifica genio, vinum illi fundendo: scio te majoribus hostiis, & ambitiosis precibus, non indigere, quibus à Diis veluti emas ea quæ ab iis precaris, & quæ non possis admittere, nisi iisdem veluti corruptis. At magna nobilium pars

NOTÆ.

Macrine. Hic fuisse dicitur Plotius Macrinus, homo eruditus, & Persii amicus. Solebant autem die natali amicorum, ad eos aliquid mittere munusculi: ea causa fuit, cur ad Macrinum hanc satyram Persius mitteret.

Lapillo. Quidam populi, Thraces, an Cretes? dies lætos albo, tristes nigro lapillo notabant: deinde verò conjectis omnibus in capsulam calculis, lætos candidósque separabant, iisque se diebus tantùm vixisse judicabant, qui albo notati lapillo forent.

Labentes. Potest intelligi de anno elapso, eâ sententiâ; qui annum superiorem & jam lapsum apponit reliquæ annorum tuorum summæ, vel de anno imminente qui inchoetur apponendus ad reliquos, aliis annumerandus.

Candidus. Felix ac fortunatus.

Genio. Genius erat Deus cujusque quasi privatus & custos, ita dictus à gignendo, quòd una cùm homine gigneretur, cum quo etiam moriebatur: vel, quia genitum hominem suscipiebat ac tuebatur. Unde vitæ voluptatisque præses erat. Illi sacrificium fiebat præcipuè die natali cujusque, idque mero tantùm & floribus.

Seductis. Vel corruptis, ut dixi, vel remotis à turbâ; aut clam Diis, iisque quasi abesse

At bona pars procerum tacitâ libabit acerrâ.
Haud cuivis promptū est, murmúrque humilésque susurros
Tollere de templis, & aperto vivere voto.
Mens bona, fama, fides, hæc clarè, & ut audiat hospes;
Illa sibi introrsum, & sub linguâ immurmurat: O si
Ebullit patrui præclarum funus! &, ô si
Sub rastro crepet argenti mihi seria, dextro
Hercule: pupillúmve utinam, quem proximus heres
Impello, expungam! námque est scabiosus, & acri

INTERPRETATIO.

tacitas & occultas preces faciet, dum thura Superis adolebit: non enim facile est tollere istas preces obscuras & arcanas de templis, & ita orare, ut omnes scire non nolis quid à Diis petas. Unusquisque clarè, & ut quilibet prope stans audire possit, hæc à Diis precatur, ut sibi mens bona sit, fama integra, & fides: illa verò intus & demissâ voce rogat: O si patruus meus subitò emori, ac præclaro funere mandari humo posset! ô si reperirem arcam nummis plenam inter arandum, propitio Hercule! utinam è tabulis testamenti delere possem nomen pupilli, cui heres sum substitutus! sanè ægrotat ille scabie ac bile, nec diu videtur posse vivere. Nerius felici fato jam tres uxores suas sepelivit, & earum dote fruitur. Nempe ut hæc

NOTÆ.

& valere jussis.

Acerra. Est thuribulum: totum sacrificium significatur; libabit, est, sacrificabit.

Hospes. Quilibet externus, aut viator; aut quicumque ad visenda templa accedit.

Ebullit. Pro Ebullierit; ita pro *dederim*, *dedim*; *comedim*, pro *comederim*, dicitur. Metaphora sumitur ab aquâ, quæ cum fervet, exundat extra lebetem effunditúrque; ita mortui extra domum ejiciuntur &c. Vel simpliciter significat rem quæ repente fit: quo sensu sæpè verbum hoc usurpatur. Itaque mors repentina patrui est intelligenda. Legunt aliqui, *Ebullit*, ab ebullo, ebullas, quod significat, cum impetu prorumpo.

Seria. Vas fictile.

Hercule. Hercules præerat lucris fortuitis? Mercurius industriâ partis.

Expungam. Eraso & ablato è tabulis testamenti ejus nomine, in ipsius demortui locum substituar; sum enim post illum heres scriptus. Expungi propriè dicebantur milites, quorum nomina post missionem aut mortem delebantur.

Bile tumet : Nerio jam tertia conditur uxor.
Hæc sanctè ut poscas, Tiberino in gurgite mergis
Manè caput bis, térque, & noctem flumine purgas.
Heus age, responde, minimum est quod scire laboro,
De Jove quid sentis ? éstne ut præponere cures
Hunc cuiquam ? Cuinam ? Vis Staio ? an scilicet hæres?
Quis potior judex, puerísve quis aptior orbis ?
Hoc igitur, quo tu Jovis aurem impellere tentas,
Dic agedum Staio : proh Juppiter! ô bone, clamet,
Juppiter ! at sese non clamet Juppiter ipse ?
Ignovisse putas, quia cùm tonat, ocyus ilex

INTERPRETATIO.

tam sancta vota facias, manè bis, térque caput mergis in Tyberi, ut purior post nocturnum somnum fias, & Superis gratior. Agedum, responde mihi, pauca ex te rescire velim. Quid sentis de Jove ? nónne illum hominibus omnibus anteponis ? Cuinam verò hunc non anteponerem ? Nónne Staio illum saltem anteponis ? an dubitas Jovem illi anteferre, quem nosti judicem corruptissimum & pupillorum parricidam ? Age igitur, dic ea quæ precaris a Jove, dic, inquam, Staio : certè ille exclamabit indignitate precum tuarum perculsus ; ô Jupiter, inquiet, quàm scelerata sunt hæc vota ! Quid ergo ? homo improbus exhorescet, ac Jovem appellabit vindicem; ipse Jupiter sanctissimus ultorem se non ipse inclamabit ? An illum tibi tandem putas ignovisse, quia, cùm tonat, quercus

NOTÆ.

Nerio. Erat iste Nerius fœnerator insignis.

Conditur. Hoc est, sepelitur. Legunt alii, ducitur, id est, illi nubit.

Mergis. Ante preces, quas amabant vulgo manè fundere, corpus aquâ vivâ spargebant.

Purgas. Inquinari se somno credebant. Unde Virgilius : *Purâ somnum tibi discute lymphâ.*

Estne ? licétne ? Estne ut cures, pro, nónne curas, nónne facile fiet ut illum præponas, &c.

Staio. Staius Albius Oppianicus judex nefarius fuit, qui fratrem & uxorem gravidam veneno sustulit : de illo Cicero agit in oratione pro Cluentio. Hunc ironicè vocat Persius judicem optimum, & erga pupillos æquissimum.

Hoc igitur &c. Has preces, quibus aurem Jovis fatigas & pulsas.

Nec linguæ, quantum sitiat canis Apula, tantum:
Vos, ô patritius sanguis, quos vivere fas est,
Occipiti cæco, posticæ occurrire sannæ.
Quis populi sermo est? quis enim? nisi carmina molli
Nunc demum numero fluere, ut per læve severos
Effundat junctura ungues? scit tendere versum

INTERPRETATIO.

sive admoto ad aures pollice, & reliquam manum movendo, asininas aures repræsentaret; sive linguam tantam exereret quãtam canes exerunt in Apuliâ per æstatem. At vos, ô Romani nobiles, quibus licet honestè vivere, & cum dignitate, videte ne quis adulator vos imprudentes à tergo irrideat. Petitis v.g. ab ejusmodi assentatoribus quid dicat populus de vestris carminibus. Enimvero (illi respondent) quid potest aliud populus dicere, nisi ea carmina esse admodum numerosa & profluentia, adeo lævia & polita, ut eorum juncturæ ne deprehendi quidem possint, ungue admoto & impresso? adeo exactè com-

NOTÆ.

Nec linguæ &c. Ordo est: nec sannio quispiam imitetur tantùm linguæ, seu linguam tantam; tam longè extensam quantam porrigit sitiens canis Appula. Est Apulia, regio Italiæ sicca & arida.

Patritius sanguis. Primi Senatores, à Romulo creati, vocati sunt patres, & eorum filii, Patritii: sumitur hîc pro quibuslibet nobilibus.

Vivere. Quos nulla res, non ignobibilitas, non rei familiaris angustia, cogit famam indecorem captare, adulatoribus servire,

Occipiti &c. Occurrite illis sannis, vitate ludibria & cavete, quæ fiunt illis qui habent cæcum occiput, qui carent oculis in posteriore capitis parte. Sanna fit, cùm aliquis alium irridet contorto vultu, labiis contractis, &c. Posticus, postica, posticum, est id quod à tergo fit; anticus, quod ante oculos.

Quis enim? Quis alius possit esse populi sermo, &c.

Ut per læve &c. Ordo est: ita ut junctura effundat per carmen politum & læve, ac transmittat severos ungues. Artifices & marmorarii hinc intelligunt benejuncta esse duo marmora, si ungues commissuram explorantes non adhærescant, sed inoffensi effundant se in politum marmor & transmittantur supra juncturas, quasi nullæ essent.

Scit tendere. Hæc populus de illo poëtâ dicere fingitur ab adulatore: Tam peritè scribit versum, nihil ut in eo curvum & pravum fit: non secus ac si faber lignarius, alterum oculum claudens, supra trabem funiculo dirigat lineam, & cam

Non secus ac si oculo rubricam dirigat uno :
Sive opus in mores, in luxum, & prandia regum
Dicere, res grandes nostro dat Musa poëtæ.
Ecce modò heroas sensus afferre videmus,
Nugari solitos Græcè: nec ponere lucum
Artifices, nec rus saturum laudare ; ubi corbes,
Et focus, & porci, & fumosa Palilia fœno;
Unde Remus, sulcóque terens dentalia, Quincti,

INTERPRETATIO.

posita, ut nulli fabri lignarii rectiùs notent rubricâ lineas in trabibus, oculo uno aperto, altero clauso. Dicent Musas vobis favere scilicet, ac, sive in mores, sive in luxum & divitum sumptus profusos scribâtis, vos id egregiè ac splendidè facere. Videmus nunc in tractandis heroïcis argumentis versari, & graves sententias proferre, illos qui vix commodè levia quædam argumenta, ut ódas, epigrammata, & alias ejusmodi nugas, Græculorum more, scribere poterant ; qui vix habebant satis industriæ & artificii poëtici ad describendam sylvam aliquam amœnam, aut ad laudandum rus fructuum copiâ redundans, & rusticorum, vasa viminea, focum, festa celebrari solita in honorem Palis Deæ rusticorum, in quibus accenduntur pyræ è fœno & stipulis cum ingenti fumo : quo ex rure orti sunt Remus & Romanæ urbis proceres, & tu, ô Quincti

NOTÆ.

rubricâ, seu terrâ rubrâ, notet.

Prandia Regum. Vel Regum nomine Romanos divites intelligit, ut sæpe Juvenalis ; vel illas tragicas Atrei & Thyestæ epulas significat.

Ecce modò &c. Secundum poëtarum vitium agitat : quòd argumenta suis viribus imparia sumant ad scribendum.

Palilia. Hæc festa celebrantur XI. Cal. Maias, quo die urbs à Romulo condita credebatur ; & ignem è fœno conflatum pastores transiliebant, ita se expiari arbitrantes.

Dentalia. Dentale est pars aratri, in quâ est vomer, qui dentis instar tellurem mordet, ac sulco atteritur.

Quincti. Quinctium Attilium, qui Cincinnatus & Serranus etiam cognominatus est, Romani Dictatorem bello Samnitico creaverunt, in agro terram colentem. Is ad bellum profectus, Consulem Romanum ab hostibus obsessum liberavit, hostium ducem accepit in deditionem, & confecto post 16. dies bello ad aratrum rediit de-

Quem trepida ante boves Dictatorem induit uxor?
Et tua aratra domum lictor tulit. Euge poëta.
Est nunc Brisei quem venosus liber Acci;
Sunt quos Pacuviúsque, & verrucosa moretur
Antiopa, ærumnis cor luctificabile fulta.
Hos pueris monitus patres infundere lippos.

INTERPRETATIO.

Attili Cincinnate, qui terram arans, cùm te uxor, Dictatoris insignibus ante ipsum tuum aratrum induit, atque aratrum lictores domum tuam retulerunt. Perge, ô Poëta imperite, versare in magnis argumentis, qui ne ista quidem minuta tractare cum dignitate potes? Videas, qui delectentur legendis & imitandis Accii libris asperis & salebrosis, & tragœdiâ Pacuvii, quæ Antiopa dicitur, stylo inculto & inæquali scriptâ, quam Antiopam Pacuvius dicit habere cor luctificabile fultum ærumnis. Cùm autem videas patres jam senes hortari pueros & monere

NOTÆ.

positâ dictaturâ.

Trepida. Rei novitate perculsa; vel festinans & sedula.

Est nunc &c. Tertium quoddam poëtarum vitium insectatur, qui antiquam & obsoletam scribendi rationem affectabant.

Brisei. Briseus est Bacchi epithetum, ita dicti ab quodam loco in Lesbo insula, ubi colebatur, vel à voce Grecâ, quæ tumidum & æstuantem sonat: ita vocatur Accius poëta, vel quia poëtæ sunt in tutelâ Bacchi, vel quia tragici poëtæ solent desævire atque ampullari vehementiùs. Legit Casaubonus Briseis, vúltque esse tragœdiam quandam de Briseide, notâ muliere apud Homerum; quod carmen compositum fuerit ab Accio, ut Antiopa à Pacuvio.

Venosus. Inæqualis, turgidus: ut venæ, quæ in summâ cute extantes, tortuosæ & inæquales sunt.

Acci. Fuit Accius poëta vetus, æqualis Pacuvii: tragœdias scripsit summâ sententiarum gravitate, duriori tamen stylo.

Pacuvius. Poëta fuit Italus antiquissimus, Ennii nepos, tragicorum apud Latinos princeps.

Verrucosa. Verruca est exiguum tuber, quod in articulis digitorum enascitur instar nodi. Significatur tumidus hujus tragœdiæ stylus, inæqualis, & horridior.

Antiopa. Fuit uxor Lyci Thebanorum Regis, mater Amphionis & Zethi: quæ à Jove gravida cùm esset, repudiata est à Lyco, qui Dircen duxit: ea Dirce crudelem in modum Antiopam vexavit: hinc ærumnarum illius causa, quibus ita erat obsita, ut iis fulciri & sta-

Cùm videas, quærisne, unde hæc sartago loquendi
Venerit in linguas? unde istud dedecus, in quo
Trossulus exultat tibi per subsellia lævis?
Nilne pudet, capiti non posse pericula cano
Pellere, quin tepidum hoc optes audire; *Decenter*?
Fur es, ait Pedio: Pedius quid? crimina rasis
Librat in antithetis, doctus posuisse figuras:
Laudatur; *Bellum hoc*. Hoc bellum? an, Romule, ceves?

INTERPRETATIO.

ut ejusmodi poëmata legant, non mirabere, si Latinus sermo nunc tam corruptus est ac mixtus verbis obsoletis; si est plenus etiam vocibus turpibus & propudiosis, quas Romanis juvenes culti & politruli audiunt summâ cum voluptate. Non te pudet, ô Causidice, quòd nequeas causam alicujus miseri senis periclitantis defendere, quin laudari velis, quin captes, & aucuperis frigidam illam vocem applaudentium, bellè ac decenter dixit? *dicit Pedio accusator.* Tu es fur. *Quid Pedius respondet? nempe figuras & antitheses adhibet: tum, quæ sibi objiciuntur crimina, ita periodicè ac numerosè exponit, refellitque, ut ea librare & quasi in trutinâ appendere videatur.*

NOTÆ.

Sartago. Est patella ferrea, ore amplo, modico margine, in quâ carnes, pisces & farcimina friguntur ac torrentur: sumitur hîc pro confusione verborum obsoletorum & mixtione.

In linguas. In communem hominum sermonem.

Dedecus. Loquendi corruptela.

Trossulus. Equites Romani dicti sunt Trossuli, vel quia Trossulum Etruriæ oppidum olim sine peditum auxilio ceperunt; vel, quasi Torosuli, hoc est, pingues & delicati.

Exultat. Applaudit, delectatur, tibi gratulatur.

Lævis. Imberbis, politulus, mollis.

Subsellia. Scamna theatri, in quo recitantur tragœdiæ.

Nilne. Jam exagitat oratores, qui vana eloquentiæ figmenta consectantur.

Tepidum. Vocat assentationes illas tepidas, quia illis fovetur ambitio patroni, ut quodam fomento calido.

Pedio. Pedius, Romanus civis, accusatus ab Afris fuit, quòd Æsculapii fanum expilasset. Pedius verò hîc ponitur pro Pedii defensore; quia solent patroni eorum, quos defendunt, causam sic tueri, ut si esset sua.

Rasis. Quasi dolatis, politis, limatis, benè tornatis.

Ceves. Cevere, est indecorè

Men' moveat quippe, & cantet si naufragus, assem
Protulerim? cantas cùm fractâ te in trabe pictum
Ex humero portes? Verùm nec nocte paratum
Plorabit, qui me volet incurvasse querelâ.
Sed numeris decor est, & junctura addita crudis.
Claudere sic versum didicit; *Berecynthius Atyn*,

INTERPRETATIO.

deatur, non sine auditorum laude: Pulchrè, *inquiunt.* & bellè. *Hoccine pulchrum & bellum dicitis? Non vos pudet, ô Romani, huic oratori abblandiri? An me ad commiserationem flectat naufragus, qui cantet, cùm flere potiùs debeat? égone stipem illi dederim? Fers in humeris tabellam, in quâ tuum naufragium descriptum est, & indulges cantui? Nec me tamen magis ad misericordiam inflectet suis lacrymis, qui orationem noctu elucubratam, & ad ciendam commiserationem operosè comparatam afferet. Atenim nostri homines, & poëtæ hujus ætatis, rationem scribendi antiquorum, & poësim, quæ durior erat ac parum polita, ornarunt suavi compositione & jungendis pulchriùs numeris. Rectè omnino dicis: tales sunt nimirum pulchri illi versus, à nobili poëtâ scripti, quorum unus ita clauditur ac desinit;* Berecynthius Atyn. *Tum alter est ejusmodi:*

NOTÆ.

tergum agitare, ut canes, cùm dominis blandiuntur caudâ; per Romulum, authorem Romanæ gentis, quemlibet Romanum intelligit.

Protulerim: E crumenâ proferam, ut ipsi dem.

In trabe. In navi, quæ tempestate fracta est, portas te pictum: seu portas tabulam, quæ te repræsentat in navi fractâ naufragium facientem.

Sed numeris. Objectio est, ab eo facta, quem in hac satyrâ sibi adversarium Persius facit.

Crudis. Insuavibus, ut sunt fructus acerbi, & crudi. Duros & asperos versus intelligit.

Didicit. Subaudi, poëta nonnemo: ejus nomen tacet; Neronem vulgò suspicantur. Est autem tota ista Persii responsio Ironica, in quâ reprehendit recentiores Romanos, qui putabant se egregios versus facere, cùm duos tresve eodem modo clauderent, cùm unum spondaïcum adhiberent, cùm uterentur metaphoris, licet durioribus.

Atyn. Atys, puer à Cybele amatus, postea in arborem mutatus ab eâdem fuit. Vocatur Berecynthius, quia Cybele in Berecyntho, monte Phrygiæ colebatur; quasi Cybeleius. Porrò dicitur Atys seu Attys & Attyn, ut eodem modò vers

Et qui cæruleum dirimebat Nerea delphin:
Sic, *costam longo subduximus Apennino.*
Arma virum, nonne hoc spumosum & cortice pingui,
Ut ramale vetus, vægrandi subere coctum?
Quidnam igitur tenerum, & laxâ cervice legendum?
Torva Mimalloneis implerunt cornua bombis:

INTERPRETATIO.

Et qui cæruleum dirimebat Nerea Delphin. *Itémque Tertius*: Costam longo subduximus Apennino. *At si hæc, ô Persi, reprehendis, reprehendendus quoque Virgilius fuerit, cujus Æneidos initium hoc*, Arma virúmque cano, *est etiam turgidum & instar spumæ inflatum, tam scabrum & siccum quàm cortex, arboris aut vetus ramus magni suberis, sole & siccitate excoctus. Ego igitur à te peto quid putes tenerum esse, & legendum collo molliter identidem in alteram partem inflexo? nempe, inquies, isti versus iste desinat ac sequens; Et qui cæruleum &c.*

NOTÆ.

Et qui &c. Et Delphin, qui mare natando dividebat. Hic versus ex Neronis, vel alterius cujuspiam, carmine depromptus. De Arione loquitur, quem è navi projectum Delphinus tergo excepit. Nereus Deus marinus, pro mari sumitur; *Nerea* est accusativus Græcus, pro *Nereum*.

Sic, costam &c. Costam Apennino subduximus, hoc est, nos Carthaginienses, ut in Italiam penetraremus, latera & rupes Apennini montis ferro & aceto avulsimus. Depromptus versus ex carmine, cujus erat argumentum bellum Punicum. Apenninus autem mons mediam Italiam à septentrione in meridiem secat. Versus autem iste, quamvis molliter fluere videatur, ob spondæum in quintâ sede positum, tamen vitiosus est ob metaphoram duriorem, quâ partem montis costam appellat.

Pingui. Crasso, inornato.

Ramale. Ramus.

Vægrandi. Ingenti.

Subere. In subere: suber est arbor, cujus cortex admodum siccus & levis est. Quidam hunc versum, *Ut Ramale vetus, &c.* volunt esse Persii responsionem laudantis Virgilianum carmen, & illud cum ramo probè cocto, minimè molli & spumoso, comparantis.

Torva &c. Quatuor illi versus excerpti sunt è carmine quodam de Pentheo, Rege Thebanorum, qui cùm Bacchi orgia irrideret, immisit Bacchus ejus matri furorem, quo abrepta nato caput abscidit comitata cæteris Bacchantibus. Sensus est igitur: Bacchantes, in Pentheum irrumpentes, tubas terribiles horribili sono inflarunt: ipsa Penthei mater, nati caput, quem ut vitulum

Et raptum vitulo caput ablatura superbo
Bassaris, & lyncem Mænas flexura corymbis,
Evion ingeminat; reparabilis assonat Echo.
Hæc fierent, si virutis vena ulla paternæ
Viveret in nobis? summâ delumbe salivâ
Hoc natat in labris: & in udo est Mænas, & Atyn;

INTERPRETATIO.

sus: Torva Mimalloneis implerunt cornua bombis: Et raptum vitulo caput ablâtura superbo Bassaris, & lyncem Mænas flexura corymbis. Evion ingeminat; reparabilis assonat Echo. *An ejusmodi versus laudaremus, an faceremus, si quid haberemus masculæ & antiquæ eruditionis ac virtutis? nempe ejusmodi carmen, effœminatum & enerve, pronunciatur voce, non ex imo pectore viriliter ductâ, sed formatâ in primoribus labris salivâ madentibus, & in ore humido ac blæso versantur ista verba*, Mænas, Atyn, &c. *Neque isti versus cogunt poëtam pluteum*

NOTÆ.

videbat, ampuratuta, & cæteræ Mænades, habenis ex hæderâ factis agitantes lynces, à quibus currus Bacchi trahitur, ingeminant istam vocem, Evion: Echo illis assonat.

Mimalloneis. Bacchicis. Mimallones dictæ sunt Bacchantes, à Mimante Asiæ monte, ubi colebatur Bacchus.

Bassaris. Bassaris significat mulierem Baccho addictam, Bacchi comitem, & sacrificulam; Bacchus enim Bassareus vocatur à poëtis: vel dessumpta est à veste Mænadum propriâ, quæ Bassaris dicebatur. Bassaris autem appellatur in hoc loco mater Penthei, quia una erat è Bacchantibus: ipse Pentheus vitulus superbus vocatur, quia contemptor erat Bacchi, & sub vituli specie à matre lymphatâ videbatur.

Mænas. Mænades etiam appellatæ sunt fœminæ Bacchi comites, à verbo Græco quod furere significat.

Flexura. Bacchus utitur lyncibus pro equis: eas lynces flectere dicuntur & ducere Bacchantes seu Mænades corymbis, id est ramis hederarum intortis, quibus velut habenis utuntur. Corymbus propriè est fructus hederæ, instar racemi factus.

Evion. Id est Bacchum: is enim cùm prosperè in gigantes pugnaret, ab Jove gratulante appellatus est Evios seu Evius, voce græcâ, quæ bonum filium sonat, aut, Euge fili.

Reparabilis. Echo voces loquentium iterat & quasi reproducit ac reparat.

Summâ &c. Quæ ore humido pronunciantur, languidiora sunt, & ob salivam abundantem vix distincta: in primoribus autem labris plus est salivæ.

Nec pluteum cædit, nec demorsos sapit ungues.
A. Sed quid opus teneras mordaci radere vero
Auriculas? vide sis ne majorum tibi fortè
Limina frigescant: sonat hîc de nare caninâ
Littera. P. Per me equidem sint omnia protinus alba;
Nil moror: euge, omnes, omnes bene miræ eritis res.
Hoc juvat? hîc, inquis, veto quisquam faxit oletum;
Pinge duos angues. Secuit Lucilius Urbem
Te Lupe, te Muti, & genuinum fregit in illis.

INTERPRETATIO.

cædere, aut rodere ungues. Quid agis tamen, ô Persi, quid necesse est veritatem dicendo aures delicatas hominum vellicare & offendere? cave ne proceres te suis ædibus excludent, aut certè frigidè cunctantérque te accipiant: acerbiores sunt tuæ satyræ, in his sonat multa littera R. quam canes exprimunt, cùm aliquem impetunt, ac ringuntur. Per me verò non stabit, quin morem tibi geram: abstinebo à satyris, omnia laudabo & alba esse pronunciabo; mira & præclara esse dicam quæ sunt vitiosissima. An hoc tibi placet, ô Romane poëta, quisquis es? an jubes ut ea omnia quæ facis, quæ scribis, nemo carpat ac tangat, tanquam si sacer esset locus, ubi angues duo sint pingendi, quibus pueri moneantur ne urinâ inquinent parietes? Faciam equidem, discedam ab loco isto sacro. Sed tamen Lucilius Urbis vitia est insectatus in suis satiris, & homines improbos Lupum; Mutium, graviter momordit impacto veluti dente. Ipse Horatius amicis aperit omnia ipsorum vitia ridendo, & quasi luderet,

NOTÆ.

Pluteum. Pluteus est mensa, sive abacus, in quo Poëta scribit versus: solent autem tundere mensulam vates, ubi carmen è sententiâ non fit; & cùm laborant in scribendo, solent scabere caput, ungues admordere.

Caninâ. Littera canina est R. quam videntur iterare canes irati.

Angues. Per Angues designabantur numina & genii locorum præsides; serpens enim æternitatis & immortalitatis est symbolum. Eos autem parietibus templorum appingebant; vel ut admonerentur homines locum sanctum esse; vel ut pueros anguium objectâ specie absterrerent.

Genuinum. Adeò graviter eos momordit, ut sibi dentes fregerit: genuini dentes illi sunt

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admissus circum præcordia, ludit,
Callidus excusso populum suspendere naso.
Men' mutire nefas; nec clam, nec cũ scrobe? A. Nusquã.
P. Hic tamen infodiam, vidi, vidi, ipse, libelle,
Auriculas asini quis non habet? Hoc ego opertum,
Hoc ridere meum, tam nil, nullâ tibi vendo

INTERPRETATIO.

in intimos eorum animos pervadit, ut eos rodat, carpatque, facetus vates, & astutus in populo deridendo. Non licebit igitur mihi, hiscere, ac voculam mittere? ne clam quidem & in scrobem insusurrando aliquid? Nullo modo id facias. Atqui non obtinebis quin ego in hoc libello, tanquam in scrobe, infodiam istas voces, & libello dicam; O libelle, vidi ipse, omnes habent auriculas asini, nemo unus sapit. Hanc ego meam arcanam vocem, has meas satyras, quibus hominum vitia ridendo carpere amo, quæ nil tibi videntur esse, nulliúsque pretii, non commutarem cum totâ Iliade Attii Labionis; pluris illas facio. Quicum-

NOTÆ.

qui sunt majores & proximi generis, unde dicti sunt genuini. Fuit autem Lucilius æqualis Scipioni Africano, oriundus ex Aruncâ urbe Italiæ; primus poëtarum satyricorum.

Suspendere naso. Deridere vitia populi. Qui alios rident, nasi extremam partem attollunt & alios naso videntur suspensos jactare velle.

Nec cum scrobe. Alludit ad Midæ fabulam. Is arbiter lectus inter Apollinem, & Pana, aut Marsiam, de cantûs suavitate, Pana, vel Marsiam Apollini prætulit. Apollo iratus aures ipsi asininas dedit; quas ita occultare non potuit, quin tonsor ipsius rem totam cognosceret, eam tamen, propositâ mortis pœnâ, veritus aperire, in scrobem istas voces clam insusurravit: *Auriculas asini Mida Rex habet*; tum scrobem terrâ operuit. Natæ arundines ex eâ scrobe, & vento agitatæ, voces istas retulerunt. Porrò Persius scripserat, *auriculas asini Mida Rex habet*; quâ voce Neronem designabat; verùm sibi ab eo metuens, versiculum mutavit, de sententiâ Cornuti sui præceptoris.

Opertum. Has voces, quasi scrobi, ita libello insertas & inclusas. Adde quòd satyra tota est opertum carmen, & mysterii plenum.

Hoc ridere. Satyricam hanc meam reprehensionem, & cachinnos, quibus vitia hominum carpo. Infinitivus, Græco more, pro nomine substantivo positus.

Tam nil. Nihil esse dicitur,

ſiade. Audaci quicumque afflate Cratino,
Iratum Eupolidem prægrandi cum ſene palles;
Aſpice & hæc, ſi forte aliquid decoctius audis.
Inde vaporatâ lector mihi ferveat aure;
Non hic, qui in crepidas Grajorum ludere geſtit,
Sordidus[c] & luſco qui poſſit dicere, luſce,
Seſe aliquem credens, Italo quòd honore ſupinus

INTERPRETATIO.

quæ hauſiſti è Cratini ſcriptis veræ poëſeos ideam ac formam; qui impalluiſti legendo Eupolide, hominum vitiis infenſo, & Ariſtophane; oculos in has quoque ſatyras meas conjice: ſi fortè leges in illis aliquid elaboratum accuratiùs & limatum. Velim ex illâ Græcorum lectione præparatum & quaſi calefactum lectorem ad mea legenda cupidè accedere: non hic meus lector ſit, qui odit ac ſpernit Græcorum ſcripta & ſapientiam, qui vitio illis vertit elegantiam in cultu corporis, & delicatas eorum crepidas irridet, cum ipſe ſordes & negligentiam in cultu amet: niſi

NOTÆ.

quòd nullius eſt pretii.

Iliade. Labeo, poëta inſulſus, totam Homeri Iliadem de verbo, ut ajunt, ad verbum Latinè convertetat ex Græco. Vendo aurem, ponitur pro vēderem; id eſt, malim unam ſatyram ſcripſiſſe, quàm Iliadem totam Latinè, ut Labeo, compoſuiſſe.

Audaci &c. Oſtendit Perſius quos lectores ſuarum ſatyrarum optet.

Afflate. Qui ex eâ lectione amorem virtutis hauſeris, veritatis aurâ & quaſi odore fueris afflatus.

Cratino. Eupolis, Cratinus, Ariſtophanes, poëtæ fuerunt Græci, authores priſcæ comœdiæ. Cratinus omnium antiquiſſimus, Athenis natus eſt, paulò ante bellum Peloponneſiacum. Ariſtophanes haud ita multò poſt Cratinum floruit: extant ejus comœdiæ faceriſſimæ. Hunc, ſenem appellat Perſius, vel ob ætatem, vel ob ejus in increpando acerbitatem. Denique Eupolis eodem vixit tempore, quo Alcibiades à quo in mare dejectus eſt, cùm eum maledicis verſibus, oſcidiſſet.

Decoctius. Metaphora ducta eſt à fructibus, qui ut matureſcant, decoquuntur à ſole, & acerbitatem ponunt; vel à vino, quod eò melius eſt, quò eſt magis coctum: ſic enim purgatur, & auſteritatem quādam ac viriditatem amittit.

Ferveat. Magno numero & frequens legat: vel magno ſtudio & attentione.

Aliquem. Aliquo in numero & pretio habendum.

Italo honore. Aliquo magiſtratu Romano, v. g. Ædilitate, quâ in municipiis fungunt

Fregerit heminas Areti Ædilis iniquas :
Nec qui abaco numeros, & secto in pulvere metas
Scit risisse vafer, multùm gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.
His manè edictum, post prandia Callirhoën do.

INTERPRETATIO.

qui alios carpit, iisque sua vitia protervè objiciens, luscos, qui sunt lusci, appellat; idcirco arrogans & superbus, quòd Ædelitate functus in Italiæ municipio aliquo, verbi gratia, Aretio, fregerit vasa minora mercatorum, & mensuras iniquiores brevioresque justo: nec qui philosophiam contemnit, & mathematicorum numeros lineásque in pulvere, variis figuris diviso, descriptas irridet, quique voluptatem ex eo longè maximam capit, si meretricem videat philosopho procaciter insultare & barbam vellere. Ejusmodi homines procul à meis satyris amando, denuntióque illis, ut manè in forum ad edicta Prætorum audienda se conferant, & ibi quæstui faciant: post prandium verò, comœdias saturi spectent, ac voluptati indulgeant.

NOTÆ.

tur cives Romani.

Heminas. Mensura est capiens dimidiam sextarii partem.

Areti. Pro, Aretii: est autem Aretium civitas Tusciæ, nunc *Arezzo*.

Supinus. Elatus, superbus.

Abaco. In abaco, in tabulâ planâ, nigro colore imbutâ, in quâ mathematici figuras suas cretâ describunt.

Pulvere. Suas interdum figuras geometræ & mathematici delineabant in arenâ & pulvere, quem idcirco eruditum pulverem Tullius vocat; ut nempe, si quid ab iis non rectè descriptum & delineatum foret, faciliùs emendaretur.

Metas. Lineas, quibus figuræ geometricæ, ut metis & limitibus, terminantur.

Cynico. Cynici erant secta philosophorum: dicti sunt à voce Græcâ quæ canem significat, quia erant mordacissimi & impudentissimi.

Nonaria. Meretrix, quæ horâ nonâ prostat.

Edictum. Sententiæ magistratuum edicta nuncupantur: manè autem forum frequentabant Romani cum sicci adhuc erant & sobrii.

Callirhoën. Quidam volunt fuisse nomen comœdiæ cujusdam, ad quam spectandam otiosi juvenes convenirent: alii meretricem ita dictam.

SATYRA II.

SATYRA II.

E sacrificio, quo Macrinus natalem suum diem celebrabat, ac vota superis faciebat, occasionem sumit Persius insectandi varia hominum vota, quorum alia sunt impia, alia levia, alia inter se pugnantia: sub finem, quænam bona & facienda sint, docet.

HUnc, Macrine, diem numera meliore lapillo,
Qui tibi labentes apponit candidus annos;
Funde merum Genio: non tu prece poscis emaci,
Quæ nisi seductis nequeas committere Divis.

INTERPRETATIO.

Hunc diem natalem tuū, ô Macrine, numera inter fortunatos, & albo lapillo nota; quia felici omine addit novum annum tuis præteritis: sacrifica genio, vinum illi fundendo: scio te majoribus hostiis, & ambitiosis precibus, non indigere, quibus à Diis veluti emas ea quæ ab iis precaris, & quæ non possis admittere, nisi iisdem veluti corruptis. At magna nobilium pars

NOTÆ.

Macrine. Hic fuisse dicitur Plotius Macrinus, homo eruditus, & Persii amicus. Solebant autem die natali amicorum, ad eos aliquid mittere munusculi: ea causa fuit, cur ad Macrinum hanc satyram Persius mitteret.

Lapillo. Quidam populi, Thraces, an Cretes? dies lætos albo, tristes nigro lapillo notabant: deinde verò conjectis omnibus in capsulam calculis, lætos candidósque separabant, iisque se diebus tantùm vixisse judicabant, qui albo notati lapillo forent.

Labentes. Potest intelligi de anno elapso, eâ sententiâ; qui annum superiorem & jam lapsum apponit reliquæ annorum tuorum summæ, vel de anno imminente qui inchoetur apponendus ad reliquos, aliis annumerandus.

Candidus. Felix ac fortunatus.

Genio. Genius erat Deus cujusque quasi privatus & custos, ita dictus à gignendo, quòd unà cùm homine gigneretur, cum quo etiam moriebatur: vel, quia genitum hominem suscipiebat ac tuebatur. Unde vitæ voluptatisque præses erat. Illi sacrificium fiebat præcipuè die natali cujusque, idque mero tantùm & floribus.

Seductis. Vel corruptis, ut dixi, vel remotis à turbâ; aut clam Diis, iisque quasi abesse

At bona pars procerum tacitâ libabit acerrâ.
Haud cuivis prōptū est, murmúrque humiléſque ſuſurros
Tollere de templis, & aperto vivere voto.
Mens bona, fama, fides, hæc clarè, & ut audiat hoſpes;
Illa ſibi introrſum, & ſub linguâ immurmurat: O ſi
Ebullit patrui præclarum funus! &, ô ſi
Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria, dextro
Hercule; pupillúmve utinam, quem proximus heres
Impello, expungam! námque eſt ſcabioſus, & acri

INTERPRETATIO.

tacitas & occultas preces faciet, dum thura Superis adolebit: non enim facile eſt tollere iſtas preces obſcuras & arcanas de templis, & ita orare, ut omnes ſcire non nolis quid à Diis petas. Unusquiſque clarè, & ut quilibet prope ſtans audire poſſit, hæc à Diis precatur; ut ſibi mens bona ſit, fama integra, & fides: illa verò intus & demiſſâ voce rogat: O ſi patruus meus ſubitò emori, ac præclaro funere mandari humo poſſet! ô ſi reperirem arcam nummis plenam inter arandum, propitio Hercule! utinam è tabulis teſtamenti delere poſſem nomen pupilli, cui heres ſum ſubſtitutus! ſanè ægrotat ille ſcabie ac bile, nec diu videtur poſſe vivere. Nerius felici fato jam tres uxores ſuas ſepelivit, & earum dote fruitur. Nempe ut hac

NOTÆ.

Y valere juſſis.

Acerra. Eſt thuribulum: totum ſacrificium ſignificatur; libabit, eſt, ſacrificabit.

Hoſpes. Quilibet externus, aut viator; aut quicumque ad viſenda templa accedit.

Ebullit. Pro Ebullierit; ita pro *dederim*, *edim*; *comedim*, pro *comederim*, dicitur. Metaphora ſumitur ab aquâ, quæ cum fervet, exundat extra lebetem effunditúrque; ita mortui extra domum ejiciuntur &c. Vel ſimpliciter ſignificat rem quæ repente fit: quo ſenſu ſæpè verbum hoc uſurpatur. Itaque mors repentina patrui eſt intelligenda. Legunt aliqui, *Ebullias*, ab ebullo, ebullas, quod ſignificat, cum impetu prorumpo.

Seria. Vas fictile.

Hercule. Hercules præerat lucris fortuitis? Mercurius induſtriâ partis.

Expungam. Eraſo & ablato è tabulis teſtamenti ejus nomine, in ipſius demortui locum ſubſtituar; ſum enim poſt illum heres ſcriptus. Expungi propriè dicebantur milites, quorum nomina poſt miſſionem aut mortem delebantur.

Bile tumet : Nerio jam tertia conditur uxor.
Hæc ſanctè ut poſcas, Tiberino in gurgite mergis
Manè caput bis, terque, & noctem flumine purgas.
Heus age, reſponde, minimum eſt quod ſcire laboro,
De Jove quid ſentis? eſtne ut præponere cures
Hunc cuiquam? Cuinam? Vis Staio? an ſcilicet hæres?
Quis potior judex, puerive quis aptior orbis?
Hoc igitur, quo tu Jovis aurem impellere tentas,
Dic agedum Staio : proh Juppiter! ô bone, clamet,
Juppiter! at ſeſe non clamet Juppiter ipſe?
Ignoviſſe putas, quia cùm tonat, ocyus ilex

INTERPRETATIO.

tam ſancta vota facias, manè bis, terque caput mergis in Tyberi, ut purior poſt nocturnum ſomnum fias, & Superis gratior. Agedum, reſponde mihi, pauca ex te reſcire velim. Quid ſentis de Jove? nónne illum hominibus omnibus anteponis? Cuinam verò hunc non anteponerem? Nónne Staio illum ſaltem anteponis? an dubitas Jovem illi anteferre, quem noſti judicem corruptiſſimum & pupillorum parricidam? Age igitur, dic ea quæ precaris a Jove, dic, inquam, Staio : certè ille exclamabit indignitate precum tuarum perculſus; ô Jupiter, inquiet, quàm ſcelerata ſunt hæc vota! Quid ergo? homo improbus exhoreſcet, ac Jovem appellabit vindicem; ipſe Jupiter ſanctiſſimus ultorem ſe non ipſe inclamabit? An illum tibi tandem putas ignoviſſe, quia, cùm tonat, quercus

NOTÆ.

Nerio. Erat iſte Nerius fœnerator inſignis.

Conditur. Hoc eſt, ſepelitur. Legunt alii, ducitur, id eſt, illi nubit.

Mergis. Ante preces, quas amabant vulgo manè fundere, corpus aquâ vivâ ſpargebant.

Purgas. Inquinari ſe ſomno credebant. Unde Virgilius : *Purâ ſomnum tibi diſcute lymphâ.*

Eſtne? licétne? Eſtne ut cures, pro, nónne curas, nónne facile fiet ut illum præponas, &c.

Staio. Staius Albius Oppianicus judex nefarius fuit, qui fratrem & uxorem gravidam veneno ſuſtulit : de illo Cicero agit in oratione pro Cluentio. Hunc ironicè vocat Perſius judicem optimum, & erga pupillos æquiſſimum.

Hoc igitur &c. Has preces, quibus aurem Jovis fatigas & pulſas.

Sulfure discutitur sacro, quàm túque, domúsque?
An, quia non fibris ovium, Ergennáque jubente,
Triste jaces lucis, evitandúmque bidental,
Idcirco stolidam præbet tibi vellere barbam
Juppiter? aut quidnam est, quâ tu mercede Deorum
Emeris auriculas? pulmone, & lactibus unctis?
Ecce avia, aut metuens Divûm matertera, cunis
Exemit puerum, frontémque, atque uda labella

INTERPRETATIO.

citiùs petitur fulmine, quàm tuum caput ac tua domus? quia cadaver tuum ictum fulmine in aliquo sacro nemore non jacet expiandum sacrificio, & ab omnibus evitandum, jubente post consultas victimarum fibras Ergennâ aruspice, ac docente quomodo sacra eo loci fieri debeant; idcircóne, inquam, Jovem irrides, & barbam illi vellis? Quidnam tandem est, cujus fiduciâ speres te ab illo semper audiendum æquis auribus, hunc tibi semper parciturum? An quod illi victimarum intestina obtuleris in sacrificium, idcirco emptam à te isto pretio gratiam illius, & scelerum veniam arbitraris? Ecce aliud votorum genus: avia, aut matertera superstitiosa, detrahit è cunis puerum, & frontem expiat ac labella humentia, ut hac arte scili-

NOTÆ.

Sulphure. Oriuntur fulmina è sulphureis exhalationibus, unde & ipsa olent sulphur.

Ergenna. Fuit hic Ergennas sacerdos & aruspex peritissimus. Cum autem dicit, *fibris ovium Ergennáque jubente*, sensus est, ab Ergennâ præcipi sacrificium; quod fieri solebat ad procurandum, seu expiandum locum fulmine ictum, inspectis antea ovium fibris seu extis.

Bidental. Ita dicitur locus fulmine percussus, quia bidentibus, hoc est, ovibus immolatis consecrabatur; unde illum calcare nefas erat; quare evitabatur. Appellat autem bidental ipsum hominé fulmine ictum, ut à Lucilio appellatur carcer homo dignus carcere.

Stolidam. Is alicui vellendam barbam præbere dicitur, qui ab illo irridetur, & afficitur contumeliâ.

Emeris. Quasi, pretio persoluto, illas tibi patentes habere debeas.

Lactibus. Lactes sunt intestina pinguia pecudum.

Matertera. Soror matris, quasi mater altera. Dicitur autem metuens Divûm, hoc est religiosa, superstitiosa; superstitio enim è nimio metu oritur.

Exemit. Ut præsentem sistat sacris quæ pro ipsius incolumitate fiunt,

Expiat, urentes oculos inhibere perita.
Tunc manibus quatit, & spem macram, supplice voto,
Nunc Licini in campos, nunc Crassi mittit in ædes;
Hunc optent generum Rex & Regina; puellæ
Hunc rapiant: quicquid calcaverit hic, rosa fiat.
Ast ego nutrici non mando vota; negato
Juppiter hæc illi, quamvis te albata rogarit.
Poscis opem nervis, corpúsque fidele senectæ:
Esto, age: sed grandes patinæ, tucetáque crassa
Annuere his superos vetuêre, Jovémque morantur.

INTERPRETATIO.

cet avertat à puero noxios & pestilentes oculos, qui pueros fascinare, & inficere tacito veneno solent. Tunc palpat puerum manibus, & spem valde adhuc incertam & macram de illo concipiens, optat supplex ut Crassum ac Licinium opibus æquet, precatur ut Reges & Reginæ hunc puerum sibi habere generum aliquando velint, hunc maritum puellæ; ut rosæ sub ejus vestigiis nascantur. Ast ego si quem habuerim puerum, certè non jubebo ejusmodi vota pro illo fieri à nutrice; túque, ô Jupiter, noli hæc audire, & illi annuere; quamvis te albis induta vestibus oraverit. Petis à Superis robur corporis, & sanitatem, quæ ad extremam usque ætatem te fideliter comitetur: bene est, laudo; tamen delicata fercula, quibus te obruis & ingurgitas, non patiuntur ut Superi hoc tibi concedant. Augere opes

NOTÆ.

Expiat. Purgat, tingit pro quodam ritu ac salutari. Lutum è pulvere & salivâ conficiebant, quo frontem ac labia pueri inficiebant &c. id autem fiebat octavo, aut nono post partum die, quo preces pro pueris concipiebantur, & iis nomen imponebatur: vocabatur is dies lustricus & nominalis.

Urentes. Nocentes, virulentos. Homines quidam pueros solo aspectu fascinare, & iis morbos afflare virúsque, credebantur.

Licini. Licinius, libertus Augusti, & Crassus, qui contra Parthos pugnavit, fuere ditissimi, agros ingentes, magnificas ædes habuere.

Albata. In sacrificiis faciendis utebantur veste candidâ, quæ morum puritatem indicabat.

Tuceta. Tucetum est genus farciminis confectum è suillis carnibus, minutatim concisis.

Crassa. Id est pinguia, adipata.

Rem ſtruere exoptas, cæſo bove, Mercuriúmque
Arceſſis fibrâ: da fortunare Penates,
Da pecus, & gregibus fœtum. Quo, peſſime, pacto
Tot tibi cùm in flammas júnicum omenta liqueſcant?
Et tamen hic extis, & opimo vincere farto
Intendit; Jam creſcit ager, jam creſcit ovile,
Jam dabitur; jam, jam: donec deceptus, & exſpes
Nequicquam fundo ſuſpiret nummus in imo.
Si tibi crateras argenti, incusáque pingui
Auro dona feram, ſúdes, & pectore lævo

INTERPRETATIO.

cupis; ob id conciliare tibi Mercurium ſtudes, immolato bove: fac, ó Mercuri, inquis, ut res mihi bene ac feliciter domuique meæ vertat, ut augeatur meum pecus multâ ſobole. At id quo fieri tandem pacto poteſt, cùm tu infelix, tot victimas mactes, tot vitulos ignibus abſumas? Ecce tamen rusticus, qui victimarum inteſtinis, & luculento farto, ſe compotem voti fore ſperat, hæc ſecum; Ager meus jam creſcere incipit, ovile impletur, jam id conſequar quòd peto, jamjam obtinebo: donec illius nummus exhauſtis, unus qui in fundo crumenæ ſupereſt, ſe ſolum relictum ac deluſum ingemiſcat, & raucum quaſi ſuſpirans ſonet: Si tibi pateras argenteas, & vaſa aurea ſignis impreſſa, dono dem, præ gaudio ſudabis, & ſudoris guttas effundes in parte læ-

NOTÆ.

Mercurium. Ille præeſt lucris induſtriâ partis.

Da fortunare. Fac ut Penates mei (Dii ſunt domeſtici; & ea vox hîc pro domeſticâ re ſumitur) fortunent, hoc eſt, fortunati ſint; ut mea domus felix & opulenta ſit.

Iunicum omenta. Junices ſunt juvencæ, ſeu vitulæ: omentum eſt adeps, quo viſcera involvuntur, & qui igne ſolvitur & liqueſcit.

Farto. Fartum, ut hîc ſumitur, erat libum è farre, vino, melle, & ita dictum à farciendo, quòd multis erat rebus confertum: unde, *ferto*, pro *farto* aliqui legunt.

Crateras. A nominativo cratera, crateræ.

Incuſa. Incude fabricata, cudendo cælata: vel, non cuſa, infecta, & ſolida.

Pectore lævo. Lachrymas hîc aliqui expreſſis gaudio intelligunt per guttas, quæ illi homini excutiuntur, nempe ex oculis: ea porro verba, *pectore lævo* explicant, mente ſtolidâ & lævâ, te inſanum, ac ſtolide geſtientem, avaritia facit.

Excutias guttas, lætari prætrepidum cor.
Hinc illud subiit, auro sacras quòd ovato
Perducis facies: nam fratres inter ahenos,
Somnia pituitâ qui purgatissima mittunt,
Præcipui sunto, sitque illis aurea barba.
Aurum, vasa Numæ, Saturniáque impulit æra,
Vestaléſque urnas, & Thuſcum fictile mutat.
O curvæ in terras animæ, & cœleſtium inanes!
Quid juvat hoc, templis noſtros immittere mores;

INTERPRETATIO.

vâ pectoris, ubi eſt cor, quod tibi trepidabit ac ſubſiliet. Ex eo quod auro ita delectaris, illud evenit, ut auro è ſpoliis hoſtium redacto inducas & oblinas ſtatuas Deorum; adeo ut, ſi credas beneficio aliquorum è quinquaginta fratribus, Ægypti filiis, quorum effigies ex ære ſunt in Apollinis Palatini porticu conſecratæ, tibi fuiſſe immiſſa per noctem ſomnia, quæ careant omni pituitâ, adeóque ſint puriſſima & veriſſima, illos præcipuo habeas in honore, & barbam illis inaures. Auri amor in causâ fuit cur è templis expellerentur vaſa fictilia, in Thuſciâ fieri ſolita, quibus olim Numa utebatur in ſacrificiis, & quæ ſola Saturni tempore, ætate aureâ, in uſu erant; atque urnas ex argillâ quibus Veſtales olim virgines utebantur. At heu! quàm ſunt homines rebus terrenis addicti, quàm ab Deorum ſtudiis & moribus alieni! Cur hanc morum noſtrorum corruptelam in res ſacras ac templa transferimus? Cur

NOTÆ.

Lætari. Subaudi, incipiet.
Subiit. Venit in mentem, contigit.
Ovato. Ex hoſtibus reportato manubiali. Ovare eſt minorem triumphum agere, quia in eo mactabantur oves, ut boves in majori triumpho.
Perducis. Totas facies ex auro ducis, ſtatuas integras ex auro ponis: vel, ſuperficiem oblinis tantum.
Pituitâ. Cum redundat in corpore humor frigidus & aqueus, qui pituita dicitur, tunc ſomnia ſunt fallaciſſima & inaniſſima, ut in delirantibus & vinolentis accidit. Contra verò ſomnia putantur vera, ubi minimum eſt pituitæ. Moris erat apud Romanos fidem ſuperſtitioſam ſomniis adhibere.
Numæ. Fuit Numa rex Romanorum ſecundus, religione præſtans.
Impulit. Expulit, removit, excluſit è templis.
Urnas. Veſtales urnis ad ferendam aquam in ſacrificiis neceſſariam utebantur.

Et bona Diis ex hac scelerata ducere pulpâ ?
Hæc sibi corrupto casiam dissolvit olivo ;
Hæc Calabrum coxit vitiato murice vellus ;
Hæc baccam conchæ rasisse, & stringere venas
Ferventis massæ crudo de pulvere jussi.
Peccat & hæc, peccat, vitio tamen utitur : at vos
Dicite, pontifices, in sancto quid facit aurum ?
Nempe hoc, quod Veneri donatæ à virgine pupæ.

INTERPRETATIO.

ex istâ putidâ nostrâ cuticulâ, ex avaritiâ & luxuriâ æstimamus quid bonum Superis gratumque sit ? Nempe ille voluptatum amor, & curandæ carnis studium unguenta ex oleo & casiâ cõficere suasit ; hic lanam Tarentinam coquendo infecit liquore, sive succo muricis pisciculi, quem succũ imitantur infectores, & ementiuntur : hic gemmas è conchis abstulit ; hic auri ramenta colligere, & redigere in massam, ex informi & rudi fodinarum tellure, jussit. Sed illa quàmvis fiant improbè & prapostero luxûs ac deliciarum amore, tamen hominibus utilitatem afferunt aliquam : sed cuinam est usui aurum in templis, ô Pontifices ? nempe tam inutile Superis est, quàm pupæ, Veneri.

NOTÆ.

Pulpâ. Est frustum carnis : hic pro corporis curandi nimio studio ponitur.

Sibi. Ut nitidior sit, ut suavius oleat.

Corrupto. Ex casiâ & oleo mixtis & dilutis fit unguentum & fucus : corruptum dicitur oleum, quia odoribus immixtis adulteratur : casia autem est frutex aromaticus.

Calabrum. Tarentum est civitas Calabriæ in Italiâ, ubi lanæ optimæ.

Vitiato. Adulterino, ementito.

Murice. Murex est genus quoddam conchylii, seu pisciculi conchâ inclusi e cujus sanguine tingitur color purpuræ similis capitur in mari Tyrio.

Baccam. Unionem, gemmam, quæ in conchâ nascitur, & illi sic adhæret ; ut eradenda & evellenda sit limâ : propriè bacca est fructus lauri, olivæ, cerasi : & gemmæ ita vocantur ob similitudinem.

Stringere. In unum astringere crebris mallei ictibus ; aut, igne conflare, vel, decerpere & colligere auri ramenta & argenti.

Venas. Sulcos quosdam in terrâ, in quibus est metallum, quod in massam collectum igne fervente conflatur.

Vitio utitur. Ex istis peccatis luxus & libido hominum capit utilitatem.

In sacro. In loco sacro, in templis.

Pupæ. Imagunculæ sunt, & exiguæ statuæ, quas puellæ ha-

Quin damus id Superis, de magnâ quod dare lance
Non possit magni Messalæ lippa propago?
Compositum jus fásque animi, sanctósque recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto?
Hæc cedo, ut admoveam templis, & farre litabo.

INTERPRETATIO.

quas illi puellæ donare solent. Quin id potiùs damus Superis, quod Messalæ nobilis filius, & quilibet divites ipsis dare non possunt, quamvis donis lances & acerraria cumulent? animum pectus ad omnia jura Divina & humana servanda bene comparatum & compositum. In mente & infixtas penitus virtutes, animum non leviter honestatis colore quasi tinctum, sed ea penitus imbutum? Hæc mihi da, & sacrificium Diis offeram longè gratissimum, quamvis far ipsis tantùm offeram.

NOTÆ.

bent in deliciis: eas autem, cùm nuberent, Veneri consecrabant, tanquam his puerilibus nugis valedicerent.

Lance. Romani in lancibus ponere solebant victimarum carnes.

Messala. Messala septies Consul fuit: ab eo deductus est longo post tempore Cotta Messalinus, homo degener, gulæ & abdomini deditus.

Lippa. Vel quia reverâ lippus erat: vel hâc voce significatur jus improbitas. Lippus aliquando pro dissoluto sumitur.

Jus. Jus ad officia inter homines refertur; fas, ad pietatem erga Deum.

Incoctum. Ducitur hæc metaphora à lanâ, quæ coquitur, cùm aliquo colore tingitur & imbuitur.

Farre. Far erat idem in sacrificiis ac mola salsa, seu triticum cum sale tostum; hoc pauperes, quibus non suppetebant majores victimæ, sacrificabant.

Litabo. Litare propriè est sacrificiis Deos placare, ritè sacrificare, & impetrare quod petitur.

SATYRA III.

Cohortatio ad studium sapientiæ.

Nempe hoc assiduè? jam clarum manè fenestras
Intrat, & angustas extendit lumine rimas:
Stertimus indomitum quod despumare Falernum
Sufficiat, quintâ dum linea tangitur umbrâ.
En quid agis? siccas insana canicula messes
Jamdudum coquit, & patulâ pecus omne sub ulmo est;
Unus ait comitum. Verúmne? itáne? ocyus adsit.

INTERPRETATIO.

Itáne hoc assiduè facies? nullusne tandem inertiæ tuæ modus ac finis erit? Jam clara lux matutina fenestras, licet clausas, penetrat, earumque rimas videtur dilatare: tu interim hîc stertis per tantum tempus, quantum sufficiat ad edormiendam crapulam è vino gravissimo collectam; dum in solari horologio umbra gnomonis & indicis tangit lineam quintam. Quid agis? quæ est istæc inertia? Instat meridies; jam ardens canicula torret messes, & sub arboribus greges frigus captant. Ita loquitur unus è sodalibus, aut moderatoribus nobilis alicujus adolescentis. Cui sic respondet ille: Verúmne est quod ais? itáne est? huc statim accedat fa-

NOTÆ.

Nempe. Inducitur vel socius, vel magister, adolescentulum è lectulo excitans, increpánsque.

Indomitum. Quod vix à stomacho coquitur, & quasi domatur digerendo.

Despumare. Propriè est spumas ex aliquo liquore tollere: hîc sumitur pro digerere, concoquere. Dum excoquitur vinum, spumas agit, bullitque; despumare igitur Falernum, est crapulam pridianam edormire.

Quintâ &c. Significatur hora matutina undecima. Duodecim enim horas in die Romani numerabant, sex ante meridiem, sex post meridiem. Est autem hîc hypallage: postulat quippe ordo ut dicatur, linea quinta tangitur umbrâ styli seu gnomonis.

Canicula. Est sydus quoddam, speciem referens minoris canis, quo oriente calor augeri vehementer solet: insana dicitur quasi æstuosa, aut rabiem canibus afferens.

Huc aliquis ; nemon' ? turgescit vitrea bilis,
Finditur ; Arcadiæ pecuaria rudere dicas.
Jam liber, & bicolor positis membrana capillis,
Inque manus chartæ, nodosáque venit arundo.
Tunc queritur, crassus calamo quòd pendeat humor,
Nigro quòd infusâ vanescat sepia limphâ ;
Dilutas queritur geminet quòd fistula guttas.
O miser ! inque dies ultra miser, huccine rerum
Venimus ? at cur non potiùs, teneróque columbo,

INTERPRETATIO.

mulorum aliquis, nemóne accurrit, ac vestes præbet ? Ubi hæc dixit adolescens, in iras prorumpit, ac vocem emittit adeo inconditam, ut asinos omnes Arcadiæ credas rudere. Ubi vestes induit, sumit in manus librum, ac membranam tonsam & pilis suis exutam, denique calamum. Sed queritur, nunc quòd atramentum nimis sit spissum, & in calamo hereat ; nunc quòd, si aquâ dilutum fuerit, vanescat, suúmque amittat colorem ; nunc quòd fistula seu calamus atramenti nimis diluti guttas duas pluréſve in papyrum effundat. O infelix puer, & in dies futurus infelicior ! eóne tandem redacti sumus, hoccine modo vivimus ? at si ita animo es averso à Musis, cur non literis ac virtuti nuncium palam remittis ? tum non asperè ac duriter in philosophicâ scholâ educaberis, sed domi, summis in deliciis instar teneri columbi, aut Regiorum infan-

NOTÆ.

Vitrea. Splendida & pellucida, vel ejusdem, ac vitrum, coloris.

Finditur. Ringitur, exclamat præ iracundia: quidam legunt, *Findor ; ut Arcadiæ &c.* Findor inquit adolescens, & rumpor irâ : sanè, inquit præceptor ; sic enim clamas, ut asinum rudentem imiteris.

Arcadiæ. In Arcadiâ majores asini sunt.

Pecuaria. Idest pecora.

Bicolor. Pars exterior membranæ, cui adhærebant pili, seu lana, crocei coloris erat seu culei ; interior candidi.

Arundo. Veteres utebantur ad scribendum arundine, ut nos pennâ : in arundine autem plures sunt nodi.

Sepia. Sepia est piscis qui nigrum ex ore succum effundit, quo aquam turbat, cùm se à piscatoribus capiendum esse videt. Iste niger succus, & ipse interdum piscis pro atramento ponitur, ob similitudinem.

Ultra. Magis, in posterum, ulteriùs.

Columbo. Solebant viri ac fœminæ columbos domi alere magno studio.

Et similis Regum pueris, pappare minutum
Poscis, & iratus mammæ lallare recusas?
An tali studeam calamo? cui verba? quid istas
Succinis ambages? tibi luditur; effluis amens,
Contemnêre, sonat vitium percussa, malignè
Respondet viridi non cocta fidelia limo.
Udum & molle lutum es: nunc, nunc properandus, & acri

INTERPRETATIO.

tium delicatè vescêris? quin poscis ut cibus in minutas partes à nutrice divisus & probè mansus in os tibi inferatur? ac ejus nænias cantilenásque, si dormire nolis, repudias? An vero possum isto calamo tam malè aptato & secto scribere? Cui dare te verba putas? quid istas mihi vanas excusationes occinis? tu te ipse deludis; in tuum damnum hæc tota cedet alea: effluit tibi interim dum tempus somno & otio teris; vita; tu eris olim omnibus, cùm nihil scies, ludibrio; patebit inertia tua & imperitia, non secus ac vas ex argillâ, si non benè coctum, si fractum sit, emittit vitiosum sonum, & pulsanti malignè respondet. Tu instar udæ mollisque argillæ nunc es, fingi maturæ, ac sedulò, instar

NOTÆ.

Pappare. Pappa, ut testatur Varro, est infantium cibus: itaque pappare, est pappas comedere, seu comedere cibos qui minutim concisi pueris à nutrice dantur, & iste infinitivus pro substantivo adhibetur: poscis minutas pappas.

Mammæ. Mamma non hîc mamillam, quam infantes sugunt, significat, sed matrem aut nutricem, estque in genitivo casu; recusas lallare tuæ nutricis aut matris, quia iratus es.

Lallare. Est canere vulgarem nutricum næniam quâ per hanc vocem, *Lalla*, sæpè repetitam pueris somnum conciliant. Lallare autem in infinitivo ponitur pro lallatione: sic, *vivere nostrum*, dixit primâ satyrâ pro *vita nostra*. Recusas igitur lallationem & cantilenam tuæ mammæ; recusas dormire, provocatus cantu nutricis.

Succinis. Succinere, est, ad vocem monentis eadem sæpe respondere.

Tibi luditur. Proverbium est, ut istud; tibi seritur ac metitur: hoc est, tua res agitur, tu damnum capies ex tuâ inertiâ, non ego.

Effluis. Potest esse sensus: otio & mollitie diffluis sensim ac tabescis.

Vitium. Id est vitiosè, seu non clarè, raucè, ac surdè.

Malignè. Remittit parvum & obscurum sonum: sic maligna lux apud Virgilium est parva & dubia.

Fidelia. Vas est fictile, ita dictum, quia fideliter servat

Fingendus

Fingendus fine fine rotâ. Sed rure paterno
Eft tibi far modicum, purum & fine labe falinum:
Quid metuas? cultrixque foci fecura patella eft,
Hoc fatis? An deceat pulmonem rumpere ventis
Stemmate quòd Thufco ramum millefime ducis,
Cenforémne tuum vel quòd trabeate falutas?

INTERPRETATIO.

vafis fictilis, componi tandiu debes, donec tui mores ad omnē honeftatem conformentur. Sed objicies mihi te opes avitas habere non contemnendas, nitidam & cultam fupellectilem, vafa facra, quibus Diis facrifices domi, quietus & periculi fecurus, tibi nihil à paupertate metuendum effe; nec in litteras tantopere incumbendum, quibus nempe non indiges ad vitam tolerandam. Túne igitur opes fufficere putas ad beatè vivendum, contemptâ virtute, quæ fapientiæ & litterarum ftudio maximè paratur? Ideóne fuperbiâ intumefcis, & pulmonem diftendis præ faftu, quòd in ftemmate familiæ tuæ, quæ à Thufciâ originem ducit, millefimus es ab tui generis principe & auctore? vel quòd Cenforem aliquem ex familiâ tuâ falutas trabeatus in tranfve-

NOTÆ.

quæ in illo conduntur.

Rure paterno. In agro hæreditario, & à patre tibi relicto

Far. Frumentum.

Salinum. Propriè eft vas in quo fal reponitur: omnem fupellectilem fignificat in hoc loco.

Patella. Vafculum efcarium, in quod aliquid è dapibus menfæ appofitis conjiciebant, deferebant in focum, ibique religionis causâ adolebant. Focus verò fignificat hîc facrum ignem quo utebantur in privatis facrificiis, quibus colebant Deos domefticos.

Stemmate. Stemma eft tabula genealogica, inftar arboris defcripta, ubi finguli rami fingulas familias, vel perfonas ex unâ quadam ftirpe ductas, notant. Eò major autem nobilitas, quò diftant magis rami ab gentis principe & capite; quia antiquior.

Thufco &c. Nobiliffimæ Romanorum familiæ fermè ab Etruriâ ducebant originem.

Cenforem &c. Erant Cenfores Magiftratus Romanorum, qui emendandis civium moribus præerant. Quinto quoque anno luftrabant civitatem, & nomen, opes, &c. cujufque recenfebant: maximè verò turmas Equitum certis temporibus recognofcebant, qui illis fedentibus in foro ante Caftorum ædem & fpectantibus, tranfvehebantur trabeati.

Trabeate. Ponitur vocativus pro nominativo. Trabea eft veftis purpurea cum auro, cocco, &c.

Ad populum phaleras : ego te intus, & in cute novi :
Non pudet ad morem discincti vivere Nattæ ?
Sed stupet hic vitio, & fibris increvit opimum
Pingue ; caret culpâ ; nescit quid perdat, & alto
Demersus, summâ rursus non bullit in undâ.
Magne pater Divûm, sævos punire Tyrannos
Haud aliâ ratione velis, cùm dira libido
Moverit ingenium, ferventi tincta veneno :
Virtutem videant, intabescántque relictâ.

INTERPRETATIO.

ctione ? Vendita populo hæc inania ornamenta (nempe corporis & fortunæ bona :) ille plaudet tibi, téque mirabitur; ego miserabor, & infelicem putabo, quippe qui te introrsum noverim, & sciam esse veris animi bonis destitutum, Nihilne te pudet vivere instar Nattæ, dissoluti ac perditi adolescentis ? quamquam & ille utcumque excusandus est, quia sensum suæ improbitatis & miseriæ nullum habet, ita vitiis occalluit & obduruit ; pinguedo crassa in ejus præcordiis ita crevit, ut nihil sentiat : itaque culpâ caret, & quantum damni faciat nescit: immersus est alto vitiorum gurgite, neque in aquâ summâ extat ampliùs, aut ullam emergendi spem habet. Tu vero potes intelligere quid pecces, quid amittas, olimque seræ pœnitentiæ cruciatum non effugies. O Jupiter, si tyrannos punire volueris, cùm se in omnem crudelitatem & flagitium effuderint, oculos illis aperi, remove illum stuporem, fac videant dignitatem virtutis, ac dolore conficiantur quòd eam neglexerint. Et

NOTÆ.

Phaleras. Phaleræ sunt equorum ornamenta, bullæ frænorum, tapetes quibus teguntur, &c. itémque militum & nobilium ornatus.

In cute. Nudatum vestibus illis, & externâ specie.

Nattæ. Natta fuit Romæ quidam prodigus ac helluo.

Discincti. Dissoluti, nebulonis, à veste dissolutâ & discinctâ, quam gestare solent ejusmodi homines inertes ac nequam.

Pingue. Neutrum pro substantivo ; pinguedo & adeps : in adipe autem nullus est sensus, qui est in nervis & carne.

Bullit. Ebullit, enatat, eminet in aquæ superficie.

Moverit. Ad scelus excitaverit illorum ingenium.

Tincta veneno. Crudelitate imbuta, infecta omni acerbitate.

Anne magis Siculi gemuerunt æra juvenci ?
Et magis auratis pendens laquearibus ensis
Purpureas subter cervices terruit, Imus,
Imus præcipites, quàm si sibi dicat, & intus
Palleat infelix, quod proxima nesciat uxor ?
Sæpe oculos, memini, tangebam parvus olivo,
Grandia si nollem morituri verba Catonis
Discere, ab insano multùm laudanda magistro,
Quæ pater adductis sudans audiret amicis.
Jure etenim ad summam, quid dexter Senio ferret,

INTERPRETATIO.

verò an crudeliori supplicio affecti fuere homines, qui in tauro æreo inclusi gemebant? an majorem Damocli ensis è laqueari appensus, & ejus capiti imminens, timorem attulit, quàm affert improbo cruciatus sceleratæ conscientiæ, cùm ita se alloquitur; Heu pereo miser! & præceps in exitium ruo? quàm illæ formidines quibus vexatur ob sua scelera, tacitúsque roditur, adeo ut illas aperire amicis, ac ne uxori quidem suæ, audeat? Equidem cùm essem parvulus, memini me oleum oculis admovisse non semel, ut lippus esse, aut laborare oculis, viderer; idque faciebam, ne mandarem memoriæ orationem Catonis Uticensis morituri, grandi stylo compositam, quam recitaturus essem, scilicet, laudante vehementer magistro meo, & patre cum amicis invitatis eam audiente, ac metuente graviter ne inter declamandum peccarem. Et verò in illâ ætate jure quo-

NOTÆ.

Siculi juvenci. Phalaris, Siciliæ Tyrannus, solebat homines in æreo tauro includere, cui mox ignem subjiciebat, ac vivos ululantésque miserè, necabat.

Purpureas. Damoclis aulici, purpureâ veste induti. Damocles cùm laudaret adulatoriè felicitatem Dionysii, Siciliæ Tyranni, jussit illum Tyrannus eam experiri. Hominem ad instructam regio luxu mensam jubet accumbere; sed simul è lagueari ensem nudum equinâ setâ suspendi supra illius caput imperat. Damocles, hoc metu exanimatus, quàm anxia & misera felicitas Regum esset, agnovit, solvíque se periculo rogavit.

Catonis. Fuit ille nepos M. Porcii Catonis, Uticensis dictus, quia post Pharsalicam pugnam recepit se Uticam in urbem Africæ, ubi ne veniret in manus Cæsaris, gladio se confecit.

Id summum. Videbatur mihi puero summus ille apex felici-

Scire, erat in voto ; damnosa Canicula quantum
Raderet ; angustæ collo non fallier orcæ ;
Neu quis callidior buxum torquere flagello.
Haud tibi inexpertum curvos deprendere mores ;
Quæque docet sapiens, braccatis illita Medis,
Porticus, insomnis quibus & detonsa juventus
Invigilat, siliquis & grandi pasta polentâ.

INTERPRETATIO.

dammodo videbar ludo potius quàm litteris delectari: id precipuè tunc optabam, scire quid felix. ille jactus in aleâ, qui senio dicitur, ferret lucri, quid detrimenti afferret ille, qui canicula vocatur, & quantum de nummis depositis tolleret ; quo pacto in orcam jaciendæ nuces essent, ita ut ab ore vasculi non aberrarem ; ne quis turbinem buxeum callidiùs me torqueret loro. Verùm tu non eâ jam ætate es, quâ tunc eram : ignotum tibi non est quid in moribus curvum, quid rectum sit : nosti quænam philosophi Stoïci doceant in suâ porticu, ornatâ pictis tabellis, pugnas Persarum & Medorum, cum Græcis exhibentibus ; quæ juvenes philosophiæ studiosi, somno utentes parcissimo, siliquis ac pulte tantùm vescentes, & tonsis inculti capillis, summo labore perdiscunt. Littera Pythagoræ Samii,

NOTÆ.

tatis, & votorum omnium, scire aleâ ludere. Senio erat ille jactus, quo quis puncta sex afferebat in singulis tesseris, quæ vulgò tres jaciebantur, erátque jactus omnium felicissimus ; contra infelicissimus, qui notatas jaciebat singulas unico puncto, & canis, seu canicula vocabatur.

Orcæ. Orca fictile vasculum erat angusto collo, in quod pueri nuces conjiciebant ; & quascumque in illud conjecerant, tanquam suas tollebant ; quas verò extra vas abire contigisset, eas amittebant.

Quæque docet &c. Non est tibi ignotum quid doceat porticus sapiens, id est, Stoïcorum philosophia. Chrysippus, & Zeno, Stoïcorum antistites, docebant in porticu, quæ Græcè, *Stoa* dicitur : unde hujus sectæ philosophi Stoïci sunt appellati.

Illita. Picta, coloribus & tabellis referta, in quibus visuntur Medi, & Persæ, pugnantes cum Atheniensibus, & ab iis victi. Braccæ autem sunt femoralia longiora, quibus Medi utebantur.

Detonsa. Stoïci comam non alebant.

Siliquis. Siliquæ sunt leguminum tunicæ & folliculi : hîc pro quibusvis oleribus ponuntur : Stoïci enim carnibus sese abstinebant.

Et tibi quæ Samios deduxit littera ramos,
Surgentem dextro monstravit limite callem.
Stertis adhuc? laxúmque caput, compage solutâ,
Oscitat hesternum, dissutis undique malis?
Est aliquid quò tendis, & in quod dirigis arcum?
An passim sequeris corvos, testâque, lutóque,
Securus quò pes ferat, atque ex tempore vivis?
Elleborum frustra, cùm jam cutis ægra tumebit:
Poscentes videas, venienti occurrite morbo?
Et quid opus Cratero magnos promittere montes?
Discite, vos miseri, & causas cognoscite rerum,

INTERPRETATIO.

duos in ramos diducta, virtutis viam dextrâ parte positam tibi ostendit: & tamen adhuc stertis, ignave adolescens, & studia negligenter capessis? tuúmque caput, laxatis ac dissolutis genarum compagibus, oscitat, quasi ab hesternâ die somnum nõ vidisses. Habésne aliquem propositum tibi vitæ tuæ finem, ad quem, ut ad scopum, tuas actiones, velut arcum, dirigas? An temere vivis & vagaris, ut pueri, qui corvos & aviculas testis & glebis insectantur, parum sollicitus quò te pedes ducant? an vivis in diem, nihil curans crastinum? Id verò qui faciunt, sanè faciunt imprudentissimè: videas quippe illos, cùm gravissimis laborant vitiorum morbis, cùm cutis jam intumescit, remedia & elleborum petere; at seriùs: occurrendum est enim morbis, qui, si maturè non curentur, frustra medico peritissimo, qualis est Craterus, magnos auri montes pollicearis; morbum ille inveteratum non sanabit. Itaque, ô miseri mortales, maturè discite quæ juvent ad animos vestros curandos & ad bene vivendum; quæ sint rerum causæ; quid rei homo sit, cur in lucem editus

NOTÆ.

Littera &c. Pythagoras philosophus celeberrimus fuit è Samo insulâ oriundus. Is duplicem hominibus quasi viam vitæ propositam esse dictitabat; dextram nempe, arduam & difficilem, quæ ad virtutem & sapientiam duceret; sinistram verò, planam & mollem, quæ ad vitia deflecteret. Hanc geminam viam explicabat per litteram, Y, quæ, in duos veluti secta ramos, istud bivium indicaret.

Ex tempore. Non ex ratione: ut res, occasio, tempus, fors

Quid sumus, & quidnam victuri gignimur, ordo
Quis datus, aut metæ quà mollis flexus, & unde
Quis modus argento; quis fas optare; quid asper
Utile nummus habet; patriæ, caríſque propinquis,
Quantùm elargiri deceat; quem te Deus esse
Jussit, & humanâ quâ parte locatus es in re.
Disce: nec invideas; quòd multa fidelia putet
In locuplete penu, defensis pinguibus Umbris,

INTERPRETATIO.

fuerit; quis optimus ordo servandus in rebus; quomodo hujus vitæ curriculum debeamus emetiri, & pericula, ut metas ac flexus, molliter & scitè declinare; unde incipiendum; ubi sistendum; quem in pecuniâ quærendâ modum adhibere deceat; quid optare liceat, quid utilitatis afferant opes; quantum ex iis largiendum patriæ, & propinquis; quo te in statu vitæ, & quâ in statione voluerit esse Deus in hoc orbe terrarum. Hæc, inquam, disce omnia; & ita tuo gradu & conditione contentus vive, ut non movearis invidiâ, cùm aspicies in penu divitis causidici, qui locupletes Umbros deffendit, multa vasa plena cibis, qui jam putrescunt & fœtent; tanta est illorū copia; cùm videbis piper, ac pernas dono datas illi à Marsis clientibus, ac pisces, in

NOTÆ.

tulit.

Quidnam. Quid acturi nascimur, quam vitam vivere debemus

Ordo. Hic ordo rerum à Deo præscriptus est, ut erga Deum ipsum piè, erga alios justè, erga nos sobriè vivamus. Per ordinem rerum, non malè Fatum intelligas.

Meta. Vitam comparat cum curriculo & stadio. In eo erat meta, quam oportebat curru circumflectere, & qui omnium metam circumibat, non confractis rotis, ac inoffenso cursu, hic vicerat. Per flexum igitur metæ, intelligit Persius artem vitæ regendæ, & moderandæ, vel etiam mortem, hoc sensu; discite quàm brevis àc fluxa vita sit: ut enim meta finis erat stadii & cursûs, ita mors finis est vitæ. Unde flexus ætatis pro senectute usurpatur à Tullio. Flexus autem hîc *mollis* dicitur, quia cito & rapidè peragitur.

Et unde. Unde iste metæ flexus molliter inchoandus sit.

Asper. Recèns cusus, nuper signatus.

Fidelia. Vas vinarium est, seu escarium.

Umbris. Umbri fuerunt Italiæ populi, dites & opulenti.

Et piper & pernæ, Marsi monumenta clientis,
Mænáque. quòd primâ nondum defecerit orcâ.
Hîc aliquis de gente hircosâ Centurionum
Dicat; Quod, sapio, satis est mihi; non ego curo
Esse quod Arcesilas, ærumnosíque Solones,
Obstipo capite, & figentes lumine terram;
Murmura cùm secum, & rabiosa silentia rodunt,
Atque exporrecto trutinantur verba labello,
Ægroti veteris meditantes somnia; *Gigni*
De nihilo nihil, in nihilum nil posse reverti.

INTERPRETATIO.

orcâ primâ conditos, nondum defecisse, atque absumptos esse, cùm alias orcas piscium plenas domi adhuc habeat, sibi donatas ab iisdem vel aliis clientibus. Hoc loco quispiam ex olido & hirsuto militum genere, mihi dicet: Ego meâ sapientiâ & virtute contentus sum; nihil requiro præterea; neque curo similis esse Arcesilæ, Soloni, & miseris philosophis, qui se ad assequendam sapientiam torquent ac macerant, qui collo rigido atque immoto, oculisque humi defixis, incedunt, qui taciti secum immurmurant, ac rabiosos canes, collisis dentibus, imitantur, verbáque, labris extensis ac projectis antrorsum, repetentes ex intervallo, quasi in trutinâ librant & expendunt, secum meditantes inania vacuæ mentis figmenta, similia somniis veteris alicujus ægroti, v. g. quòd ex nihilo nihil gignatur, nihil in nihilum redeat. *Hóccine tandem est, inquit iste Centurio, propter*

NOTÆ.

Marsi. Populi sunt Italiæ.

Monumenta. Pignora benevoléntiæ: dona, quæ monent mentem patroni, ut causæ clientis recordetur.

Cliens. Cliens ille dicitur, cujus causa defenditur à patrono.

Mæna. Piscis genus est.

Orcâ. Vas, in quo reponebantur salsamenta, & aliud id genus.

De gente. Gens, natio, sæpè sumitur pro sectâ aliquâ & ordine hominum: ita natio poëtarum dicitur.

Hircosâ. Hircus est alarum sive axillarum graveolentia, odor fœtidus, qualis est hircorum.

Centurionum. Centurio est, qui centum militibus præest.

Arcesilas. Fuit philosophus academicus insignis suâ tempestate: is dicebat nihil sciri posse. Solon unus fuit è 7 Græciæ sapientibus: floruit Athenis, regnante Romæ Tarquinio Prisco.

Rabiosa silentia. Dicuntur ca-

Hoc est, quòd palles? cur quis non prandeat, hoc est?
His populus ridet, multúmque torosa juventus
Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.
Inspice; nescio quid trepidat mihi pectus, & ægris
Faucibus exsuperat gravis halitus, inspice, sodes,
Qui dicit medico, jussus requiescere, postquam
Tertia compositas vidit nox currere venas,
De majore domo modicè sitiente lagenâ,
Lenia loturo sibi Surrentina rogavit.
Heus, bone, tu palles. Nihil est. Videas tamen istud
Quicquid id est; surgit tacitè tibi lutea pellis.

INTERPRETATIO.

quod impallescis & te vexas? hoc ut mediteris & expendas, prandio abstines? His Centurionis dictis populus arridet, ac robusti juvenes, militiæ dediti, cachinnis & sannis applaudunt, Ego illi sic respondeo. Aliquis ægrotus medico dicit, quæso te vultum meum & venam micantem contemplare: nescio quid sit causæ, cur mihi cor palpitet, cur totum pectus horrore concutiatur, & halitus malè olens è faucibus ægrè animam ducentibus erumpat. Hunc medicus jubet continere se in lectulo, & quieti indulgere. Ille ubi se per triduum valuisse videt, ac pulsu æquali venas micare, oblitus medici consiliorum, mittit in amici divitis domum, & rogat inde sibi afferri lagenulam optimi vini Surrentini; mox ad balneum loturus pergit. Redit medicus, videt hominem pallidum; palles, inquit, amice. Hoc verò nihil est, inquit æger. Noli tamen id negligere, ait

NOTÆ.

nes rabidi non latrare.

Torosa. Pinguis, obesa; tori enim sunt carnis musculi.

Crispante. Tremente naso, & in rugas contracto.

Inspice. Respondet Stoïcus præceptor orationi Centurionis, necessarium esse philosophiæ studium, quod qui negligunt, ruunt in vitia præcipites & malè pereunt, ut ægroti, neglectâ medici curatione, intereunt.

Sodes. Vox blandientis, oro te.

Majore. Ditiore.

Modicè sitiente. Modicè amplâ, non multùm vini capiente. Multum sitit lagena, quæ multum vini capit.

Surrentina. Surrentum urbs fuit Italiæ in Campaniâ: hujus vina lenia & salubria erant, maximè convalescentibus.

Bone. Vox blandientis.

Lutea. Pallida, crocea, pel

At tu deteriùs palles : ne sis mihi tutor :
Jampridem hunc sepelî : tu restas. Perge, tacebo.
Turgidus hic epulis, atque albo ventre, lavatur,
Gutture sulphureas lentè exhalante mephites.
Sed tremor inter vina subit, calidúmque trientem
Excutit è manibus ; dentes crepuere retecti ;
Uncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris :
Hinc tuba, candelæ ; tandémque beatulus alto
Composius lecto, crassisque lutatus amomis,

INTERPRETATIO.

medicus ; pellis tibi sensim flava intumescit. Tu verò, medice, pejùs quàm ego, palles. Facesse, noli me tractare severiùs, ut pupillos tutor solet: ego meum tutorem jam diu sepelivi; vide ne te quoque sepeliam. Bene est, reponit medicus, taceo, & abeo. Igitur ille ægrotus, ubi se ingurgitavit cibis, alvi jam pallidâ pelle intumescente, lavat se in balneis, odorem tetrum è faucibus exhalans: at mox, ubi repetit epulas, & poculum accipit, horrore subito ac tremore corripitur, & manus titubans illi poculum excutit aquâ calidâ plenum ; crepitat dentibus, qui præ horrore labiis contractis reteguntur & apparent ; cibi excidunt ore : moritur ; atque ad ejus funus deducendum parantur tibicines, cerei, ac tedæ ; tandémque iste delicatulus medici contemptor, in feretro collocatus, & unguentis perfusus, deponitur pedibus in publicum versis, ad januam &

NOTÆ.

mâ syllabâ longâ, quæ brevis est, cum à luto fit luteus, id est, cœnosus.

Tutor. Tutores erga pupillos fermè sunt severi: hinc tutor, pro homine austero & rigido sumitur.

Sepelî. Pro *sepelivi.*

Tu restas. Tu, qui mihi jam advenis, ut tutor novus, restas à me sepeliendus. Vel, túnc hîc restas adhuc? non abis?

Mephites. Mephitis est odor teter, qui maximè ex aquis sulphureis & corruptis emittitur: hîc animæ graveolentiam significat.

Trientem. Triens est genus vasis, ita dictum, quia quatuor uncias continet: est enim triens quarta pars numeri duodenarii.

Uncta. Pinguia, lauta.

Pulmentaria. Obsonia, cibi quilibet, à pulte.

Tubæ. Præcedebant funus nobilium tubæ; pauperû, tibiæ.

Lecto. Feretrum instar lecti cernebant.

Lutatus. Unctus. Lutare, est luto inficere: hîc, ungere.

Amomis. Unguentis, ex

Hi portam rigidos calces extendit; at illum
Hesterni capite induto subiere Quirites.
Tange miser venas, & pone in pectore dextram,
Nil calet hîc? summósque pedes attinge, manúsque;
Non frigent? ingens si forte pecunia visa est,
Cor tibi ritè salit? positum est algente catino
Durum olus, & populi cribro decussa farina;
Tentemus fauces; tenero latet ulcus in ore
Putre, quod haud deceat plebeïa radere beta.
Alges, cúm excussit membris timor albus aristas:
Nunc face suppositâ fervescit sanguis, & irâ

INTERPRETATIO.

mox ad rogum & tumulum deportatur à servis, qui ab eo, priùs quam obiret, pridie donati pileo fuerunt & libertate, adeóque recèns facti cives Romani, seu, Quirites. Age nunc, ô philosophiæ contemptor infelix, similem esse te illi ægroto agnosce: explora tu ipse tibi venam, manum pectori applica, nihilne immodici & alieni caloris deprehendis? attrecta pedes extremos & manus, nónne frigent? quid? an non cor tibi trepidat, & insolito motu subsilit, cùm pecuniam aspicis? quid, si olera & viles cibi in frigidis lancibus tibi apponantur, si panis multo mixtus furfure, qualis è farinâ, plebeio cribro purgatâ, fieri solet? fauces tenta; ibi deprehendes ulcus tetrum, nempe gulam, quæ istis plebeiis cibis contenta non sit, síque illis offendi queratur. Nunc timore quateris, qui tibi capillos aristarum instar subrigit: nunc irâ sanguis tibi suc-

NOTÆ.

maribus, quibus cadavera solebant oblini.

Hesterni Quirites. Romani, vel à Romulo, qui dictus est Quirinus, vel, à Curibus, urbe primariâ Sabinorum, quibuscum prima fœdera junxerunt, appellati sunt Quirites: servi autem non recensebantur inter cives, nisi donarentur libertate.

Induto. Liberti pileum sumebant, ut insigne libertatis.

Subiere. Extulere, feretrum humeris imposuere.

Catino. Patinâ, lance.

Decussa. Purgata à furfure populi cribro, quod non excludit omne furfur, neque excutit: unde panis fit ater, & secundarius.

Radere. Perstat in metaphorâ: ulcera enim, si quid asperius affricetur, raduntur & offenduntur: ita homo gulæ deditus respuit olera plebeia,

Scintillant oculi; dicísque facísque, quod ipse,
Non sani esse hominis, non sanus juret Orestes.

INTERPRETATIO.

ceditur, ut si fax illi supponeretur, & oculi scintillant; eáque dicis ac facis, quæ Orestes ipse, licet insanus, tamen facilè videat esse hominis dementis, & ratione destituti.

NOTÆ.

qualis est beta; & ejus guttur istis cibis vellicatur ac raditur:

Orestes. Filius Agamemnonis fuit, Græcorum Regis, qui cùm Clytemnestram matrem interfecisset, furiis est agitatus, & in insaniam actus.

SATYRA IV.

Magistratus gerendæ Reipublicæ imperitus. Aliena vitia cernunt omnes magis quàm sua.

Rem populi tractas? (barbatum hoc crede magistrum
Dicere, sorbitio tollit quem dira cicutæ)
Quo fretus, dic hoc, magni pupille Pericli?
Scilicet ingenium, rerum prudentia velox

INTERPRETATIO.

Administras Rempublicam, ô Alcibiade, pupille magni Periclis (finge hæc à Socrate illi dici) quibus tandem virtutibus es fretus, ut hoc à te rectè faciendum esse confi-

NOTÆ.

Barbatum. Socratem intelligit Atheniensem Philosophum, virum sapientissimum, qui morte damnatus ab Atheniensibus, quòd de Diis perperam sentire diceretur, hausto veneno è cicutâ confecto, periit. Philosophi autem barbam alebant.

Pupille. Alcibiadem intelligit, Græcorum Imperatorem, qui tutorem à patre accepit patruum suum Periclem. Volunt aliqui, sub Alcibiadis personâ, castigari Neronem.

Pericli. Pericles Dux Græcorum fuit maximus, idémque orator optimus; adeo ut tonare, fulminare, ac suis concionibus Græciam permiscere diceretur. *Periclei*, vel *Pericli*, dicitur pro, *Periclis*, a *Perin clus*, vel *Periclens*.

Ante pilos venit, dicenda, tacendáque calles,
Ergo ubi commotâ fervet plebecula bile,
Fert animus calidæ fecisse silentia turbæ,
Majestate manûs: quid deinde loquere? Quirites,
Hoc, puto, non justum est, illud malè, rectius istud;
Scis etenim justum geminâ suspendere lance
Ancipitis libræ; rectum discernis, ubi inter
Curva subit, vel cùm fallit pede regula varo;
Et potis es nigrum vitio præfigere *Theta*.
Quin tu igitur, summâ nequicquam pelle decorus,
Ante diem blando caudam jactare popello

INTERPRETATIO.

das? an ingenium tibi & prudentia maturior ante ætatem venit? an tenes quid tacendum, quid dicendum in loco sit? Age ergo, ubi populus iratus excitaverit seditionem, libet tumultum sedare, prolatâ manu cum dignitate, & silentium indicere: quid dices deinde? nempe: O cives, ea res injusta est, illa malè, hæc rectiùs, opinor, fiat: scis etenim quod justum est examinare rectâ judicii & rationis trutinâ; internoscis quod est rectum, ubi inter curva & vitiosa latet; vel cùm aliqua morum & juris regula fit curva & fallax, eam videlicet emendare potes; & prava vitiosáque nosti condemnare, nigrum illis & feralem litteram imponendo. Vides te istis omnibus carere dotibus, & solâ corporis

NOTÆ.

Pilos. Ante barbam, ante canos, ante grandiorem ætatem.

Quirites. Propriè cives Romani sunt sic dicti à Curibus, urbe Sabinorum, aut à *Quiri*, quæ vox, linguâ Sabinâ, hastam sonat. Hîc autem, per catachresim de Græcis intelligi debet.

Ubi inter. Ubi se abscondit & latet inter curva, id est, inter injusta & iniqua. Virtus enim est in medio vitiorum duorum.

Varo. Distorto, obliquo & curvo. Vari propriè dicuntur, qui pedes introrsum inflexos habent. Exemplum sit. Est hæc juris regula, *Reddatur depositum*: aliquis sanus ensem apud te deposuit; repetit idem in insaniam actus; fallit hoc loco regula, neque enim debes reddere depositum.

Theta. Græcorum judices, cùm reum condemnabant, solebant tabellas in urnam, vel cistam demittere, in quibus erat scripta Græca littera, *Theta*, quia *Thanatos*, quæ vox Græcè mortem significat, ab eâ litterâ incipit.

Caudam jactare. Ita canes sou

Desinis

Desinis, Anticyras melior sorbere meracas?
Quæ tibi summa boni est? unctâ vixisse patellâ
Semper, & assiduo curata cuticula Sole?
Expecta; haud aliud respondeat hæc anus. I nunc,
Dinomaches ego sum: suffla; sum candidus: esto,
Dum ne deteriùs sapiat pannucia Baucis,
Cùm bene discincto cantaverit ocyma vernæ.
Ut nemo in sese tentat descendere, nemo!

INTERPRETATIO.

formâ præstare: quin igitur cessas captare populi gratiam, ante idoneam ætatem & prudentiam, & illi te venditare, tu qui rectiùs faceres, si caput ac insaniam tuam purgares elleboro, quàm si administrationem imperii susciperes? Dic mihi, ô infelix adolescens, quâ in re summum bonum ponis? nempe in lauto victu, in curandâ cute ad Solem, expecta tantisper, petamus quid sentiat hæc vetula quæ præterit, certè nihil aliud respondebit de summo bono. Nunc tibi plaude, ac beatum te puta, quia nobilis es, & filius Dinomaches: buccas infla; gloriare de formâ & pulchritudine. Sit ita sane, do id tibi libenter, modò tu mihi viciſſim concedas te nihilo sapientiorum esse, quàm sit anus pannosa, mulier olitoria, quæ herbas servis dissolutis emendas proclamat, non sine conviciis, quibus illos proluit. Quàm verum hoc est, neminem se excutere, se inspi-

NOTÆ.

lent, cùm blandiuntur dominis.

Anticyras. Anticyræ erant insulæ tres eo nomine, in quibus ellebori magna copia nascebatur: valet illud contra insaniam.

Meracas. Id est, merum & purum elleborum, ut remedium sit præsentius.

Melior sorbere. Græca loquendi formula; id est, aptior & dignior qui sorbeas.

Unctâ patellâ. Pinguibus patinis, id est, cibis delicatis.

Sole. Cutem ungebant ad Solem, aut ignem: aprico in loco certis horis interdum considebant, valetudinis causâ.

Suffla. Sufflare, est, flatum buccis tumentibus edere.

Pannucia. Pannosa, Baucis est nomen vetulæ, apud Ovidium celebris: pro qualibet vetulâ ponitur.

Discincto. Luxurioso, nebulone, prodigo.

Ocyma. Ocymum est genus leguminis.

Vernæ. Verna propriè est servus ex ancillâ, domi tempore verno, natus: ponitur hìc pro quolibet servo.

Sed præcedenti spectatur mantica tergo!
Quæsieris : Nostin' Vectidî prædia ? Cujus ?
Dives arat Curibus, quantum non milvus oberret.
Hunc ais ? hunc Diis iratis, genióque sinistro ?
Qui, quandoque jugum pertusa ad compita figit,
Seriolæ veterem metuens deradere limum,
Ingemit : *Hoc bene sit*; tunicatum, cum sale, mordens

INTERPRETATIO.

cere, ac sua scrutari vitia! ut illa pars manticæ, quæ est in tergo hominis præcedentis, nobis ob oculos assiduè versatur! Si fortè quæsieris ab aliquo : Nostine prædia Vectidii ? Cujus, inquiet ille? Nempe ille est, qui in agro Sabinorum tantum agri posidet, quantum milvus non percurrat per diem integrum volando. Hunccine ais? hominem nempe iratis Superis, ac genio adverso natum; ita miserè avarus est? qui cùm post sementem factam aratrum suspendit ad compita, dolens quòd lagunculæ operculum pice oblitum resignare cogatur, suspirat, & ut bonum ac fortunatum sit, precatur; tum cæpe adhuc suis tunicis involutum comedens, cum sale, & ollâ pultis plenâ, servis ob epulas adeo deli-

NOTÆ.

Mantica. Dicebat Æsopus nos vitia nostra, tanquam onus incommodum & invisum in peram seu manticam conjicere quam tergo impositam gestaremus. Esse autem homines in vitâ, ut in viâ, ita ut alii alios sequerentur, & eam, quæ sibi à tergo penderet, manticam nemo aspiceret, sed eam quæ præcedentis tergo esset imposita, peccatis alienis plena. Occasionem hujus digressionis ex eo sumpsit Persius, quod Alcibiades seipse videretur ignorare, ac probè tamen cognitus aliis foret, qui aliena intuentur vitia, dum sua nesciunt.

Curibus. Cures urbs fuit præcipua Sabinorum.

Genio. Genius Deus est hilaritatis ac lætitiæ dator : itaque genio irato & adverso natus dicitur, qui genium defraudat, qui parcè vivit ac duriter.

Iugum. Agricolæ, post sementem factam, certum diem festum, insigni lætitiâ, vino epulisque celebrabant in compitis, in quibus aratra suspendebant.

Pertusa. Perforata; quia compita sunt loca, unde patet ingressus in multas vias; vel, calcata, & contrita.

Seriolæ. Seria est vas testaceum, amphora.

Limum. Lutum, picem, quâ obturatur os amphoræ.

Deradere. Deripere, detrahere.

Hoc bene fit. Quasi rem magnam acturus, precatur omnes

Cæpe, & farratam pueris plaudentibus ollam,
Pannosam fæcem morientis sorbet aceti?
At si unctus cesses, & figas in cute Solem?
Est prope te ignotus, cubito qui tangat, & acre
Despuat in mores, arcanáque crimina carpat.
Cædimus, inque vicem præbemus crura sagitis:
Vivitur hoc pacto; sic novimus. Ilia subter
Cæcum vulnus habes, sed lato balteus auro
Protegit: ut mavis, da verba, & decipe nervos,
Si potes. Egregium cùm me vicinia dicat,

INTERPRETATIO.

catas plaudentibus, vinum vapidum & moriens, quod acetum dici potest, avidè haurit usque ad fæcem. Hæc dicis de Vectidio, quisquis illum ita carpis; sic illius vitia rides: at si tu post lautas epulas in otio marcessis unguentis delibutus, & ad Solem apricaris; non deerit aliquis fortè ignotus, qui te carpat vicissim, & te cubito pulset, tuáque tibi vitia occulta exprobet. Ita carpimus alios, & linguâ, ut iaculo vulneramus; ita vicissim ab iis vulneramur & carpimur: sic sunt homines, sic vivunt. Sic alii alios norunt: sic tua, ô Alcibiades, vitia perspicimus. Tu habes occultum vulnus intra viscera, sed tuus balteus, latior & auro ornatus, impedit quominus appareat: age, ut libuerit, finge te sanum esse, ac te, si potes, decipe, & læsis nervis, corruptis visceribus, nega te ægrotare. Atqui me vicini omnes laudant, & virum esse bonum prædicant: cur illis non cre-

NOTÆ.

Deos, ut bene illam sibi ac feliciter evenire velint.

Farratam. Farre multo plenam, seu pulte confectâ ex pingui frumento, è farinâ farris.

Pannosam. Fæx vini rancida & sicca, in pannosas veluti lacinias arescit.

Cubito &c. Id fit, cùm aliquem duriùs admonemus; eum cubito ferimus.

Despuat. Dicimur in aliquam rem despuere, cùm eam execramur.

Cæcum vulnus. Ita vocat libidines & occulta flagitia.

Balteus. Hac voce potentiam & opes innuit, quæ magna sunt vitiorum integumenta: quis enim potentem ac divitem accusare velit, quis ausit?

Da verba. Impone aliis, fucum facito.

Nervos. Metaphora ducitur ab iis qui cum articulari morbo laborent, aut paralysi, quæ nervos obtundit, fingunt se tamen valere.

Non credam ? Viso si palles, improbe, nummo ;
Si puteal multâ cautus vibice flagellas ;
Nequicquam populo bibulas donaveris aures.
Respue quod non es : tollat sua munera cerdo :
Tecum habita ; & noris quàm sit tibi curta supellex.

INTERPRETATIO.

dam ? Si, ô improbe, viso nummo, ejus desiderio perturbaris ; si debitores tuos iniquis usuris vexas ; frustra aures laudis avidas populo adulanti præbes. Repudia laudes, tibi non debitas : vilis plebecula & infimi artifices servent sibi suas adulationes & sua dona ; te inspice, te consule, qui sis, quid habeas : tum intelliges quàm tuæ opes ac virtutes exiguæ sint.

NOTÆ.

Puteal. Propriè est putei operculum. Locus fuit Romæ ita dictus, in quo exercebantur judicia ; eratque ibi Prætoris tribunal : in eundem locum fœneratores conveniebant, ut a debitoribus usuras exigerent.

Vibice. Vibex est signum vulneris inflicti, cicatrix : est metaphora. Significatur acerbitas & sævitia fœneratorum in debitores, sive litigatorum improbitas.

Sua munera. Laudes immeritas vocat munera assentatoris.

Cerdo. Cerdo est veterum calceorum sutor, in hoc loco, vilis opifex quilibet.

Curta. Manca, mutila, exigua.

SATYRA V.

Primùm gratias agit præceptori suo, quem pluribus laudat : deinde in quo vera libertas posita sit, præclarè docet.

Vatibus hic mos est, centum sibi poscere voces;
Centum ora, & linguas optare in carmina centum,
Fabula seu mœsto ponatur hianda tragœdo;
Vulnera seu Parthi, ducentis ab inguine ferrum.
Quorsum hæc? aut quantas robusti carminis offas
Ingeris, ut par sit centeno gutture niti?

INTERPRETATIO.

Facerem hîc libenter, quod vates solent, qui consueverunt optare, ut centum sibi ora & centum linguæ suppetant, ad ea dicenda, de quibus carmen scribunt; seu tragædiam componant, ab mœstis actoribus clamore magno recitandam; seu describant bella cum Parthis gesta, qui sagittas ferro præfixas extrahunt ipsi è pectore vulnerato, & inhostes retorquent. Cur sic incipis, ô Persi, quorsum hæc optas? Quodnam illud tandem est carminis tui ac Satyræ istius argumentum, cui explicando egeas centum faucibus, veluti ad ingentem offam deglutiendam? Qui grande scribendi genus

NOTÆ.

Vatibus &c. Est in hac Satyra dialogus inter Cornutum & Persium : fingitur Persius incipere optando centum voces & centum linguas; & statim interpellari à Cornuto petente quorsum id optet. Erat ille Cornutus insignis Philosophus, quo magistro Persius fuerat usus.

Fabula. Tragœdia, quia multa in tragœdiis fingi à poëtis solent.

Parthi. Parthi sunt populi Asiæ, Persis vicini.

Quorsum hæc? Fingit Persius adesse Cornutum præceptorem suum, quem alloquitur in hac satyrâ.

Offas. Offa est propriè frustum carnis tumidum : sumitur hîc pro partibus magni alicujus & tumidi carminis.

Ingeris. Alias aliis cumulas, aggeris, & stipas; vel potiùs, infers tibi in os & buccam, ut opus sit centenò gutture ad eas deglutiendas.

Grande locuturi nebulas Helicone legunto!
Si quibus aut Prognes, aut si quibus olla Thyestæ
Fervebit, sæpe insulso cantanda Glyconi.
Tu neque anhelanti, coquitur dum massa camino,
Folle premis ventos; nec clauso murmure raucus,
Nescio quid tecum grave cornicaris ineptè;
Nec stloppo tumidas intendis rumpere buccas.
Verba togæ sequeris, junctura callidus acri,
Ore teres medico, pallentes radere mores

INTERPRETATIO.

affectant, pergant sanè in Heliconem, & illi colligant obscuras & sublimes locutiones; si nempe canam, quam Progne Tereo, aut Atreus Thyestæ apposuit exhibendam sumunt per insulsum illum actorem Glyconem, qui Terei canantis, aut Thyestæ partes agat. Tu carmen ejusmodi turgidum non scribis; neque imitaris folles, qui, interim dum igne ferrum in camino coquitur, ventos colligunt, & magno eum sonitu reddunt; nec raucâ voce, & inter dentes conclusâ, ineptè aliquid immurmuras; nec buccis inflatis, ingenti sonitu, versus ampullatos recitare amas. Uteris verbis in communi usu positis, & genere scribendi sic aptè composito & nexo; ut numerosus concinnúsque sit stylus tuus, non immodicè intumescens & inflatus: callidè insectaris hominum scelera, moresque pravos

NOTÆ.

Prognes. Progne fuit Pandionis filia, Philomelæ soror, Terei Thraciæ Regis uxor, quæ filium suum Itym epulandum apposuit marito, à quo Philomela temerata fuerat.

Thyestæ. Thyestes Mycænarum Rex, Pelopis filius, frater Atrei fuit; qui cùm uxorem fratris temerasset, Atreus suos ipsi liberos in mensâ apposuit, in ollâ coctos, reservatis capitibus illorum & pedibus, quæ postea illi obtulit, ut agnosceret suum dolorem.

Cornicaris. More cornicis, aureum & surdum crepitas ac loqueris.

Stloppo. Stloppus est ille sonus, qui inflatis buccis ac displosis editur.

Togæ. Toga est vestis exterior, usitata Romanis, qui togati hinc dicti: significat hoc in loco usitatum loquendi genus, oppositum ampullato & inflato. Eadem toga pro pace etiam sumitur, quia cives eâ utebantur in Urbe, cùm milites sago in castris uterentur.

Teres. Rotundus, perfectus ac politus. Quidam legunt, *terit*, hoc est, expolis, concinnas.

Pallentes. Sceleratos, quia

Doctus, & ingenuo culpam defigere ludo.
Hinc trahe quæ dicas; mensásque relinque Mycænis,
Cum capite & pedibus, plebeiaque prandia noris.
Non equidem hoc studeo, bullatis ut mihi nugis
Pagina turgescat; dare pondus idonea fumo.
Secreti loquimur; tibi nunc, hortante Camœnâ,
Excutienda damus præcordia; quantáque nostræ
Pars tua sit, Cornute, animæ, tibi dulcis amice,
Ostendisse juvat. Pulsa, dignoscere cautus
Quid solidum crepet, & pictæ tectoria linguæ.
Hîc ego centenas ausim deposcere voces,

INTERPRETATIO.

carpis acriter, atque pungis, ludendo liberaliter & urbanè. Hæc illa sunt argumenta, unde tuis materiam versibus debes sumere: relinque Græcis Thyesteas mensas, ubi elixum puerorum caput cum pedibus servatum est, in epularum fine ostendendum; expende prandia ipsius plebis, & mores ejus quotidianos, ac luxum argue. Ego verò (inquit Persius) non ob eam causam centum voces mihi opto: neque enim id ago, ut repleam libros versibus ampullatis & splendidè inanibus, quibus nugas poëtarum & fabulas exornem & commendem. Sine arbitris, solus solum te nunc alloquor, suadétque mihi mea Musa, ut latebras mei pectoris tibi explorandas præbeam: placet tibi nunc ostendere, ô amicorum dulcissime, quàm verè te amem, & quanta sit pars animæ tuæ meæ. Explora me, ut solent qui vasa fictilia emunt: tu, inquam, qui scis probè dignoscere quo sono vas intelligatur solidum esse, quænam amicitia vera & solida, quænam sit fucata & mendacibus verbis tecta. Ea causa est, cur centenas mihi

NOTÆ.

improbi pallent ob flagitia.

Culpam defigere. Notare & pungere; stylum in vitiis penitus figere: defigere enim, est, validè figere.

Mycænis. Mycænæ urbs Græciæ est in Peloponneso, ubi Atreus regnavit.

Bullatis. Bulla est aqua fumma intumescens, & in globulum vento plenum se convolvens: pro re tumidâ & fulgenti, sed inani & vacuâ, sumitur.

Secreti. Quæ fiunt ad inanem gloriam captandam, in lucem efferuntur, ut incurrant in ora & oculos aliorum.

Tectoria. Tectorium est cru-

Ut quantùm mihi te ſinuoſo in pectore fixi ;
Voce traham purâ, totúmque hoc verba reſignent ;
Quod latet arcanâ non enarrabile fibrâ.
Cùm primùm pavido cuſtos mihi purpura ceſſit ;
Bulláque ſuccinctis Laribus donata pependit ;
Cùm blandi comites ; totâque impunè Suburra
Permiſit ſparſiſſe oculos jam candidus umbo ;

INTERPRETATIO.

dari voces velim, ut tua in me beneficia pro dignitate commemorem ; ac ſincerâ oratione prædicem, quàm altè in animo defixus mihi ſis, idque verbis aperire poſſim, quod in intimo latet pectore. Cùm primùm prætextam veſtem depoſui, quæ puerilis integritatis & verecundiæ veluti cuſtos eſt, bullámque donavi & appendi Laribus ; cùm uti ſociis & monitoribus blandis cœpi, cùm clypeum, militiæ per ætatem jam patiens, candidum, ut tyro, ſumpſi ; cùm per Suburram, vicum cupediis ac deliciis infamem, oculos jam ſpargere liberiùs potui ; eâ, inquam, ætate, quâ ſunt incerti adoleſcentes quodnam vitæ inſtitutum aggrediantur, cùm

NOTÆ.

ſta quædam aut marmoris, aut alterius rei, quâ paries obducitur. Hîc ſignificat fucatam amicitiam, quæ verbis tantùm conſtat, cum aliud in animo lateat.

Fibrâ. Corde, pectore. Fibræ ſunt nervuli quidam & partes extremæ in corde & viſceribus, tenues inſtar fili.

Purpura. Toga puerilis, ſeu prætexta : ſic dicta, quia illi purpureus limbus artexebatur. Hanc geſtabant, ut etiam bullam, pueri nobiles uſque ad annum 16. exactum, eâque depoſitâ, virilem togam induebant. *Cuſtos* dicitur quia illa veſtis ſacra erat, & qui eâ uterentur, ſancti & venerabiles habebantur : itaque dabatur Magiſtratibus ; item pueris, ut eorum pudicitiæ cuſtos eſſet.

Pavido. Vel quia pueri meticuloſi ſunt, vel quia magiſtrorum minas ac verbera tunc timent.

Ceſſit. Depoſita eſt, me reliquit.

Bulláque. Erat corculum quoddam, vel aliud quidpiam ex auro, argento &c. quod nobilium puerorum collo appendebatur.

Succinctis. Lares Dii erant domeſtici, qui ſingulis in domibus, & in certis etiam locis publicè colebantur. Habebant veſtem, quæ canina pellis erat, inſtar peregrinantium altè cinctam, & in humerum ſiniſtrum reductam ac obvolutam.

Umbo. Eſt propriè pars in medio clypeo eminens, & intumeſcens, interdum præfixa cuſpide. Candidus erat clypeus

Cúmque iter ambiguum est, & vitæ nescius error
Diducit trepidas ramosa in compita mentes;
Me tibi supposui: teneros tu suscipis annos
Socratico, cornute, sinu; tunc fallere solers
Apposita intortos ostendit regula mores;
Et premitur ratione animus, vincíque laborat.
Artificémque tuo ducit sub pollice vultum.
Tecum etenim longos memini consumere soles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes;

INTERPRETATIO.

laborant ignoratione earum rerum, quæ necessariæ sunt ad vitam bene transigendam, ac veluti hærent in bivio compito, per duplicem Pythagoricæ litteræ ramum significato; tunc me tibi erudiendum tradidi, tu me Stoïcâ philosophiâ, cujus author præcipuus Socrates fuit, instituendum suscepisti: tunc apposuisti mihi regulam, quæ mihi ostenderet quid esset in meis moribus intortum & obliquum; sensim tamen ac leniter adeo ut asperitatem novæ doctrinæ vix ullam sentirem. Tunc animus meus rationi morem gerere cæpit, & ab eâ vinci, eique subjici, quamvis non sine labore; tunc novam faciem ab arte & philosophiâ accepit, te fingente & velut argillam digitis formante. Memini me tecum totos dies transigere solitum, & primam noctis partem epulis seponere: ambo laboris pariter & quietis

NOTÆ.

tyronum, ut in eo res præclarè ab iis gerendæ scribi possent & coloribus adumbrari. Umbo etiam est togæ pars quædam eminens: lautiores enim togam ita componebant, complicabántque, ut certo modò clypei speciem præse ferret: togæ porrò erant vulgò candidæ.

Ramosa. Alludit ad litteram Pythagoræ, de quâ dictum superiori satyrâ: ut enim compitum in duas vel plures vias, tanquam arbor in plures ramos scinditur; ita littera, Y, in duas partes abit diversas.

Supposui. Metaphora ducitur ab ovis, quæ fovenda gallinæ incubanti supponuntur.

Socratico sinu. Tuo sinu, qui disciplinam & philosophiam Socratis sequeris. De Socrate vide satyram IV.

Fallere solers. Solerter & callidè me fallens, vix à me deprehensa. *Fallo* enim sæpè sonat *ignoror*.

Artificem. Magnâ curâ & arte elaboratum. Legunt alii, *artificísque tuo ducit, &c.* sub tuo pollice, qui es peritus artis philosophicæ.

Decerpere. Primam partem

Unum opus, & requiem pariter disponimus ambo;
Atque verecundâ laxamus seria mensâ.
Non equidem hoc dubites, amborum fœdere certo
Consentire dies, & uno sidere duci.
Nostra vel æquali suspendit tempora Librâ
Parca tenax veri; seu nata fidelibus hora
Dividit in Geminos concordia fata duorum;
Saturnúmque gravem nostro Jove frangimus unâ:
Nescio quod certè est, quod me tibi temperat astrum.
Mille hominum species, & rerum discolor usus;
Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno:
Mercibus hic Italis mutat sub Sole recenti

INTERPRETATIO.

tempora partiebamur, & studii severiores curas hilari & honestâ mensâ levabamus. Credas meritò ab occultâ sideris alicujus potestate fieri ut vita utriusque nostrum, occupationes, ac studia sibi congruant, sintque inter se simillima. Aut Parcæ, quæ vera hominum fata condunt, nos sub eodem Libræ sidere nasci voluerunt; aut hora nascendi, nobis fidelibus amicis data, nos sub Geminis editos voluit, & istam concordiam vitæ ac morum ambobus tribuit. Noxios, & malignos Saturni influxus, propitiis Jovis, qui nobis favet, radiis aspectûque retudimus. Certè est aliquod astrum, seu Jovis, seu alterius Numinis (cujus sit nescio) quod te mihi similem & conjunctissimum facit. Hominum non unum genus est, eorum studia & exercitationes vitæ, admodum discrepant inter se; est sua cuique propensio, nec idem omnes amant optántque: hic mercaturam

NOTÆ.

noctis ad epulas capere.

Sidere. Ab eâdem constellatione gubernari, quæ nobis nascentibus præfuerit.

Tenax veri. Mentiri nescia.

Geminos. Gemini, tertium sunt Zodiaci sidus. Poëtæ fingunt illos gemellos esse Castorem & Pollucem, qui fuerint inter sidera collocati. Astrologi verò censent eos qui sub Librâ aut Geminis nascantur amicos esse & invicem consentientes.

Saturnum. Saturnus dicitur ab Astrologis esse stella gravis, hoc est noxia & infausta.

Nostro. Propitio, favente nobis.

Temperat. Accommodat, amicum & congruentem facit.

Discolor. Non unius coloris & generis.

Recenti. Sol oriens dicitur novus, quia renasci videtur

Rugosum piper, & pallentis grana cumini;
Hic satur irriguo mavult turgescere somno;
Hic campo indulget; hunc alea decoquit; ille
In Venerem putret, cùm lapidosa chiragra
Fregerit articulos, veteris ramalia fagi,
Tum crassos transisse dies, lucémque palustrem;
Et sibi jam seri vitam ingemuêre relictam.
At te nocturnis juvat impallescere chartis;
Cultor enim juvenum purgatas inseris aures
Fruge Cleantheâ. Petite hinc, juvenésque, senésque,

INTERPRETATIO.

exercet; ac piper, cuminúmque cum Italię mercibus mutat in India Orientali: hic epulis mavult, ac somno pinguescere, quàm opes labore multo quęrere: alius delectatur ludo, & exercitationibus, quibus Romani utuntur in campo Martio: alium ludus aleę spoliat opibus: alii turpes voluptates sectantur; sed cùm chiragra eorum digitos, ut veteris fagi ramos, siccaverit intorseritque, tum ingemiscunt vitam sibi totam in luto fędarum voluptatum, ac tenebris peractam fuisse, & eam sibi ad morbos & ęrumnas relictam, ac in senium prorogatam dolent. Tua studia, o Cornute, longe alia sunt: incumbis, etiam noctu, in libros; juvenum mores excolis, & in eorum aures animúmque inseris philosophię pręcepta, ut sementem bonam, unde virtutum fructus nascantur. Ex his nimirum studiis, ó, senes

NOTÆ.

quotidiè.

Rugosum. Piper scabram cutem habet.

Cumini. Cuminum olus est, cujus succus pallidos facit.

Turgescere. Pinguis fieri, saginari. Irriguum appellat somnum, quia calorem nativum maximè temperat, ac veluti rigat corpus, benignos humores excitando.

Campo. In campo Martio ad Urbem, exercebat se juventus Romana, disco, cursu, saltu, & aliis id genus ludis.

Putret. Dissolutus est, ac marcidus. Legunt alii, *putris*, subaudiúntque, *est*.

Lapidosa. In articulis digitorum, calculi & nodi generantur è crassis humoribus, quibus arthritici cruciantur.

Palustrem. Obscuram, ut est in paludibus & popinis, ob nidorem & fumum.

Fruge. Frugem appellamus herbas aut sementem. Detractis igitur pravis opinionibus, ut herbis noxiis, meliores tu, ac feliciores inseris, ut bonam sementem.

Cleanthea. Cleanthes philo-

Finem animo certum, miserisque viatica canis.
Cras hoc fiet. Idem cras fiet. Quid? quasi magnum,
Nempe diem donas? Sed cùm lux altera venit,
Jam cras hesternum consumpsimus; ecce aliud cras
Egerit hos annos, & semper paulum erit ultra:
Nam, quamvis prope te, quamvis temone sub uno,
Vertentem sese frustra sectabere canthum,
Cùm rota posterior curras, & in axe secundo.

INTERPRETATIO.

& juvenes, ex hâc philosophiâ discite certum finem, quem animo spectare in omni vitâ debeatis: hinc vobis sapientiam & virtutem comparate, quę sunt veluti viaticum, quo instructi senectutem lęti percurretis. Cras, inquit aliquis, hoc faciam. Cras hoc facies? cur non hodie? Cur adeo me urges, quasi magnum spatium temporis à te petam? diem unum donas mihi; est hoc exiguum. Sed cùm altera dies venit, jam istud cras hesternum, seu dies illa hesterna, quę à te pridie cras dicebatur, abiit, & inutilis tota pręteriit; rursúmque aliud cras postulabis, & ita totos annos, vitam totam consumes, dicendo te cras incepturum sapere; & semper aliud cras erit ultra illud quod tibi dari petiisti; adeo ut nunquam venias ad ultimum aliquod cras. Sicut in curru rotarum quatuor, posteriores rotę quamvis juxta priores sint, & in eodem curru, nunquam eas tamen currentes assequuntur, quia posteriori sunt in axe, & quantò magis sequuntur alias, tantò illę

NOTÆ.

sophus fuit auditor Zenonis: quem ajunt interdiu studere solitum, noctu aquas è puteis pretio extrahere, unde vitam toleraret.

Canis. Albis capillis, senectuti.

Idem &c. Potest exponi sic. Idem dies cras, & ut hodie promittis te cras operam virtuti daturum, ita die sequenti dicis, hoc fiet cras, idémque dicturus es tertiâ post die, ac porrò deinceps.

Egerit. Consumpserit. Sensim tuos annos, vitam totam peregeris, in vitio traduxeris, dum te cras, & cras bene victurum spondes. Alii ab *egero* deducunt istud *egerit*, hoc sensu: cras toties postulatum & datum expellit, extrudit, finit hos tuos annos.

Canthum. Canthus est ferreus ille circulus, quo rota extrema involvitur; hîc verò

Libertate

Libertate opus est, non hac, quam ut quisque Velina
Publius emeruit, scabiosum tesserulâ far
Possidet. Heu steriles veri, quibus una Quiritem
Vertigo facit! Hic Dama est, non tressis agâso,
Vappa, & lippus, & in tenui farragine mendax:

INTERPRETATIO.

magis antecedunt. Liberi esse debemus, non eâ libertate, quam è populo quilibet, Publius, v.g. Velina ubi semel emeruit atque adeptus est, possidet frumentum oblatâ tesserulâ frumentariâ. Heu quàm aberratis à vero, qui civem & liberum fieri censetis, si à domino manu missus & in orbem agitatus fuerit! Hic, quem videtis, vocatur Dama, & servus est, ac vilissimæ inter servos conditionis; quippe qui asinos domini agat, homo ne tribus quidem assibus æstimandus, stolidus, lippus, fraudulentus, fallere ac dominum fraudare solitus, vel in ipso pabulo, quod jumentis distribuit: simul ac ta-

NOTÆ.

pro totâ rotâ sumitur.

Velinâ. E tribu Velinâ: hæc una erat ex Italis tribubus 35. fortè sic dicta, quòd circa Velinum lacum esset. Porrò servi, cùm donabantur libertate, in aliquam tribum ascribebantur: iidem sumebant prænomen aliquod, vulgò illius à quo erant in libertatem vindicati; hinc iste, Publius dicitur; alter Marcus Dama. Porrò nomen tribus suæ, ut cæteri è plebe, subjungebant suo prænomini, ut Publius Velina, Marcus Æmilia &c.

Publius. Aliquis servus, qui prænomen Publii cepit.

Emeruit. Servitutem exuit. Emeriti milites dicebantur, qui solvebantur militiâ, quibus vacatio à militiâ dabatur.

Scabiosum. Vile, corruptum. Legunt alii, *scabiosum*.

Tesserulâ. Nota quædam erat, signum aliquod & symbolum, quo exhibito, cives gratis frumentum ex horreis publicis accipiebant.

Steriles veri. Veritate destituti. Græca locutio; metaphora est: propriè steriles bonæ frugis terræ dicuntur.

Vertigo. Cùm dominus servũ libertate donatum volebât, ducebat illum ad Prætorem; ibique illum apprehendens in gyrum circumagebat, significans eum jam, quò vellet, ire ad arbitrium posse: mox eundem Prætor virgâ quæ vindicta dicebatur, quia eos vindicabat in libertatem, percutiens, hæc verba dicebat: *Esto liber*.

Tressis. Qui valet tribus assibus.

Agaso. Qui asinos agit ac ducit.

Vappa. Vinum est, quod aceto est proximũ: accipitur pro nebulone, insulso, & perdito.

Lippus. Cui oculi stillant ac fluunt; bardus, nequam.

Farragine. Farrago est jumen-

Verterit hunc dominus; momento turbinis exit
Marcus Dama. Papæ! Marco spondente, recusas
Credere tu nummos? Marco sub judice palles?
Marcus dixit; ita est: assigna, Marce, tabellas.
Hæc mera libertas? hanc nobis pilea donant?
An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam
Cui licet, ut voluit? licet, ut volo, vivere; non sum
Liberior Bruto? Mendosè colligis, inquit
Stoïcus hîc, aurem mordaci lotus aceto:

INTERPRETATIO.

men eum dominus in orbem agitaverit, post illam agitationem, momento evadit civis honestissimus, & vocatur Marcus Dama. Rem miram, Superi! si Marcus iste Dama pro aliquo debitore tuo spondeat, num dubitabis nummos, eâ cautione, tuos dare, & esse creditor? si Marcus sit judex tuæ causæ, num trepidabis ne jus non obtineas? si Marcus aliquid affirmaverit, nónne ita esse jurabis? Marce, ades; signum tuum annulo tuo appone tabulis instrumenti publici, aut testamenti. Num hæc tandem vera libertas est, quam assequuntur servi vel nequissimi, si pileum sumpserint? Sanè, inquis; quia ille liber est, qui arbitratu suo vivit: at ego, Marcus Dama, si vis, quem tu derides, ego, inquam, potestatem habeo vivendi ut volo; nónne sum igitur Bruto liberior? Malè ratiocinaris, respondebit aliquis Stoïcus, purgatam aurem habens & acre judicium, ut falsa di-

NOTÆ.

torum pabulum, unde aliquid furatur ille servus fraudulentus & perfidus: farris & variorum leguminum permixtio.

Momento &c. In brevissimo spatio circumactionis & vertiginis; cùm eum dominus manu mittens in orbem rotat.

Marcus Dama. Assumpto sui domini prænomine, qui antea dicebatur tantùm Dama, jam vocatur Marcus Dama.

Spondente. Fidem suam pro alio interponente.

Tabellas. Condere testamentum non poterant servi, neque obsignare aliud instrumentum, testes esse, &c.

Pilea. Servi libertate donati conferebant se in templum Deæ Feroniæ, ubi caput radebant, ac sumebant pileum, quod insigne libertatis erat.

Bruto. M. Junius Brutus, pulsis Româ Regibus, ut Consules crearentur curavit, & libertatem sanxit.

Aceto. Valet acetum ad sordes abstergendas; pro sagacitate & prudentiâ ponitur: qui habet aures aceto lotas, seu lavatas, id est, qui erudi-

Hæc reliqua accipio ; *licet* ,' *ut valo* , *vivere* , tolle.
Vindictâ postquam meus à Prætore recessi ,
Cur mihi non liceat , jussit quodcumque voluntas,
Excepto , si quid Masurî rubrica vetavit ?
Disce : sed ira cadat naso , rugosáque sanna ,
Dum veteres avias tibi de pulmone revello.
Non Prætoris erat stultis dare tenuia rerum
Officia , atque usum rapidæ permittere vitæ :

INTERPRETATIO.

stinguat à veris:admitto & concedo ea quæ priore loco dixisti, nempe,ille est liber, qui vivit ut vult : *at nego hæc alia , quæ subjunxisti* , mihi licet vivere ut volo : *hæc tolle , sunt enim falsa. At, inquis , postquam mei juris effectus sum solitâ Pratoris formulâ , cur non mihi liceat vivere ut volo ? excipio tamen ea, quæ in legibus vetita sunt, & à Masurio notata ; fateor enim , non licet ea mihi facere, neque verò libet. At tu, disce quæ sit vera libertas : sed iram tamen pone, neque, si quid dicam,irride, dum tibi falsas & aniles opiniones ex animo conor evellere , Non erat Prætoris,qui te liberum , postulante domino tuo,pronunciavit,munus & facultas , efficere ut tu , qui sapiens non es, sapientiam , in quâ vera libertas consistit,quæ virtutum officia,& vitæ , degendæ rationem hominibus præscribit,consequeeris,ac permittere tibi facere quæ velles , & uti vitâ tuo arbitratu. Faciliùs docueris calonem & rusticum*

NOTÆ.

tus & sagax est.

Masurî. Masurius fuit jurisconsultus, Tiberii tempore celeberrimus.

Rubrica. Leges ; quia legum tituli & inscriptiones minio & rubricâ notabantur.

Rugosa. Qui irrident alios, frontem & nasum corrugant.

Avias. Avia est propriè matris mater. Hîc aviæ sunt aviarum aniles fabulæ , inveteratæ, & falsæ opiniones.

Erat. Non est munus : imperfectum pro præsenti.

Officia. Officia dicuntur ea, quæ ex officio, ex virtute, fieri ab hominibus in vitâ communi debent. *Tenuia* dicuntur, hoc est , subtilia , accurata , quæ multum prudentiæ postulant , quæ oculos facile fugiant & communem prudentiam.

Rapida. Quæ citò effluit , citò transit.

Sambucam citiùs caloni aptaveris alto.
Stat contra ratio, & secretam gannit in aurem
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo:
Publica lex hominum, naturáque continet hoc fas;
Ut teneat vetitos inscitia debilis actus.
Diluis elleborum, certo compescere puncto
Nescius examen; vetat hoc natura medendi.
Navim si poscat sibi peronatus arator,
Luciferi rudis; exclamet Melicerta periisse

INTERPRETATIO.

aptè ludere fidibus, & instrumentum musicum peritè tractare. Reclamat etiam ipsa ratio, quæ tacitè nos admonet, ne quis id aggrediatur facere, quod malè agendo veluti contaminaturus sit: hoc omnium gentium & naturæ lege sancitum est, ut qui per inscitiam aliquid efficere nequit, ab eâ re se abstineat. Sic ratio ipsa, & natura medicæ artis prohibet, ne elleborum temperes ac diluas ægroto dandum, si nescias illud ponderare, & velut in examine ac librâ expendere, ut quot puncta, seu grana illius danda sint, noscas. Ita si arator astrorum imperitus, navem sibi gubernandam poscat; Dii maris exclamabunt, & impudentissimè totam rerum naturam esse perturbatam jure conq-

NOTÆ.

Sambucam. Instrumentum musicum.

Caloni. Calo est militum servus.

Alto. Id est, hebeti, ignavo.

Gannit. Tacitè admonet: gannire propriè vulpes dicuntur, aut canes, dum mussitant & conqueruntur.

Ut teneat &c. Ut inscitiâ debilis abstineat se à vetitis actibus, omittat actus vetitos; ut qui non potest aliquid facere, ob ignorantiam, id non faciat.

Elleborum. Herba est, quæ ad bilem atram purgandam valet.

Puncto. Pondere, mensurâ. Statera est trutinæ species & libræ: caret ea lancibus; sed in oblongo baculo notantur puncta quædam, ex quibus ratio & modus ponderis, quod in extremâ ejusdem baculi parte suspenditur, intelligi potest.

Examen. Vide primam satyram.

Peronatus. Perone indutus. Pero est calceamenti rustici genus.

Luciferi. Lucifer est stella, quæ Venus dicitur, quæ circa Solem volvitur; pro omnium astrorum cognitione hîc ponitur.

Melicerta. Filius fuit Athamanthis ex Ino Cadmi filiâ: mutatus est in Deum mari-

Frontem de rebus. Tibi recto vivere talo
Ars dedit, & veri speciem dignoscere calles,
Ne qua subærato mendosum tinniat auro;
Quæque sequenda forent, & quæ vitanda vicissim,
Illa priùs cretâ, mox hæc carbone notasti:
Es modicus voti, presso Lare, dulcis amicis:
Jam nunc adstringas; jam nunc granaria laxes;
Inque luto fixum possis transcendere nummum;
Nec gluto sorbere salivam Mercurialem:
Hæc mea sunt, teneo, cùm verè dixeris, esto

INTERPRETATIO.

quererentur. Igitur si philosophia, illa bene vivendi ars, tibi dedit rectè & sapienter vivere; si speciem veri ab ipsâ veritate dignoscere potes, ne aurum ære mixtum, quod germani & veri auri tinnitum mendosè imitatur, pro auro vero capias; si albo lapillo notare calles honesta, quæ amanda sunt; turpia verò, quæ sunt fugienda, carbone: si modum tenes in tuis desideriis: si parsimoniam in re domesticâ servas: si erga tuos amicos humanus es, ita ut frumentum & opes tuas aliquando illis liberaliter impertias; aliquando, cùm scilicet opus non est, occludas & contrahas: si avaritia te non cogit nummum à pueris in luto defixum inter silices, colligere: si ut avidus helluo, ad quamlibet lucri spem non exilis, eámque suaviter regustas: cùm verè pronunciare poteris ea, quæ dixi hactenus, tua esse, te his virtutibus esse præditum; esto sanè liber cum bonâ Prato-

NOTÆ.

num, & Palæmon vocatus.

Frontem. Verecundiam, pudorem, cujus sedes in fronte.

Recto talo. Rectâ viâ, congruenter virtuti; ducitur metaphora ab iis, qui pedibus rectis, non obtortis ambulant.

Subærato. Ita ut sub aureâ crustâ æs sit; ita ut aurum, seu aurea superficies habeat æs sub se; intus in nummo ipso sit æs, extrinsecùs verè aliquid auri, ad oculos fallendos.

Presso lare. Non magnifica tibi res domestica, non sumptuosa est. Lar est propriè Deus domesticus: pro ipsâ domo ponitur.

Gluto. Gluto, glutonis, helluo est, homo vorax. Quidam, *glutto*, scribunt in auferendi casu. Est autem guttus pars colli, per quam cibi transmittuntur. Salivam Mercurialem sorbere, est, immodicè lucri cupiditate teneri. Ducitur metaphora à gulosis, qui dum cibos jucundos vident, salivam in ore versant ac deglutiunt.

Teneo. Possideo.

Libérque, ac ſapiens, Prætoribus, ac Jove dextro.
Sin tu, cùm fueris noſtræ paulò ante farinæ,
Pelliculam veterem retines, & fronte politus,
Aſtutam vapido ſervas ſub pectore vulpem;
Quæ dederam ſupra, repeto, funémque reduco.
Nil tibi conceſſit ratio; digitum exere, peccas:
Et quid tam parvum eſt? ſed nullo thure litabis,
Hæreat in ſtultis brevis ut ſemuntia recti.
Hæc miſcere nefas; nec, cùm ſis cætera foſſor,
Tres tantùm ad numeros Satyri moveare Bathylli.

INTERPRETATIO.

rum omnium, ac Deorum veniâ. Sin tu, cùm unus antea de hominum non optimorum, quales ſumus, grege fueris, neſcio quam virtutis ſpeciem præ te fers, veteréſque mores, ut ſerpens vetuſtus ſuam pellem, & vitia, & vulpinas fraudes intus retines; repeto libertatem, quam tibi paulò ante dederam, téque, ut belluam fune alligatam, rurſum ſervituti mancipo. Si rationis es penitus & ſapientiæ expers, quidquid agas, peccas; vel ſi digitum tantùm moveas; quo quid levius eſſe poteſt? Verùm nunquam id evinces, aut obtinebis, ut vel minimâ ſapientiæ particulâ fruantur improbi. Ea duo quippe inter ſe jungi nequeunt; ut non poteſt ruſticus aliquis foſſor, vel tres paſſus, ad numerum peritè moveri, quo movetur modo egregius ille ſaltator Ba-

NOTÆ.

Jove dextro. Favente, approbante. Prætorum erat ſervos denunciare liberos, ut diximus.

Farinæ. Metaphora ducitur à panibus, qui ſunt ſimiles inter ſe, & ejuſdem ſaporis, ſi ex eâdem farinæ maſsâ fiant.

Pelliculam. Sumitur hoc ab iis, qui cùm ſint facie obſcurâ & nigrâ, fuco & minio pellem oblinunt; vel à ſerpentibus, qui pellem veterem deponunt.

Vapido. Turbido, obſcuro, caliginoſo.

Reduco. Beſtiarii, quamvis belluas interdum liberiùs excurrere patiantur, funem tamen manu retinent, quem retrahunt, ſi longiùs illæ abeant: hinc ſumpta metaphora.

Peccas. Hoc erat Stoïcorum dogma, quidquid fiat ab improbis, quos ſtultos appellabant, peccatum eſſe.

Litabis. Litare, eſt, aliquid, oblato ſacrificio, à Superis obtinere. Nunquam obtinebis, ne ab ipſis quidem Superis, ut &c.

Semunciæ. Media uncia.

Foſſor. Ruſticus, terram fodiens & arans.

Tres &c. Tres pedum agitationes, factas ex numero & arte.

Bathylli. Fuit ille ſaltator

Liber ego. Unde datum hoc sumis, tot subdite rebus?
An dominum ignoras, nisi quem vindicta relaxat?
I puer, & strigiles Crispini ad balnea defer,
Si increpuit; cessas nugator? servitium acre
Te nihil impellit, nec quidquam extrinsecùs intrat;
Quod nervos agitet: sed si intus, & in jecore ægro
Nascuntur domini; quî tu impunitior exis,
Atque hic, quem ad strigiles scutica, & metus egit herilis?
Manè piger stertis: Surge, inquit avaritia, eia,
Surge. Negas; instat: Surge, inquit. Non queo. Surge,
En quid agam? Rogitas? en. saperdam advehe Ponto.

INTERPRETATIO.

thyllus. At, inquis, profectò sum liber. Unde hanc tibi, libertatem arrogas, tibi, inquam, tot rerum, ac vitiorum mancipio? An putas nullum alium esse dominũ, præter illum, cujus è potestate liberantur, qui feriuntur, ex more, Prætoris virgulâ? Audis priorem dominum tuum qui te, libertate jam donatum, ita increpitet. I, famule, defer strigiles in balnea Crispini: quid moraris cunctator? Equidem istæ servitus, hæc imperia non te movent, fateor, quia libertate donatus fuisti, nec tibi est externa vis metuenda, verbi gratiâ, scuticarum & lororum, quibus dominus nervos tibi tunderet: sed si intimo in pectore nascuntur tibi domini, an minùs pœnâ cares, quàm mancipium illud, quod ad ferendas in balneæ strigiles scuticæ metu impellitur? Dormis manè: in utramque aurem: inclamat Avaritia: Surge, age, surge. Non surgis? urget, Surge, inquit. Non possum. Surge. Quorsum? Rogas? perge in mare Ponticum; hinc pisci-

NOTÆ.

eximius, Neronis tempore: ob velocitatem pedum, Satyrus appellatur; Satyri enim sunt Dii agrestes, pedum velocitate præstantes.

Relaxat. Cujus servitute eximit. Quid sit *Vindicta*, priùs dictum.

Strigiles. Strigilis est instrumentum quoddam dentatum, quo sudor & sordes è corpore absterguntur, à stringendo, & radendo, dictum: eo utebantur in balneis, ubi sudorem igne, vel aquâ calidâ, provocaverant.

Crispini. Fuit hic vel balneator, vel dives quidam, qui suas amicis thermas & balnea commodabat.

Increpuit. Subaudi, dominus aliquis; servum alloquens, *I, puer*, &c.

Saperdam. Vilem pisciculum

Castoreum, stupas, ebenum, thus, lubrica Coa;
Tolle recens primus piper è sitiente camelo;
Verte aliquid; jura, sed Jupiter audiet. Eheu,
Baro regustatum digito terebrare salinum
Contentus perages, si vivere cum Jove tendis.
Jam pueris pellem succinctus, & œnophorum aptas:
Ocyus ad navem: nihil obstat, quin, trabe vastâ
Ægæum rapias; nisi solers luxuria ante
Seductum moneat: quô deinde insane ruis? quò?
Quid tibi vis? calido sub pectore mascula bilis

INTERPRETATIO.

culos advehe, castorum pelles, & alias merces peregrinas: ante alios mercatores, excipe piper recens advectum, & è cameli dorso detrahe: commuta mercem aliquam cùm aliâ: pejera. Sed me Jupiter audiet pejerantem? Næ tu vir bonus es, si curas Jovi placere: numquam rem facies, & ad eam inopiam devenies, ut micas salis colligens in fundo salini pænè vacui, illud, impactis sæpe digitis, perforaturus videaris. Hac avaritiæ oratione excitatus surgis: jam vestem altè succingis; jam pelles quibus nautæ utuntur, jam vini lagenas famulorum humeris imponis; ad navem properas: nihil te moratur quominus, magnâ in navi Ægeum mare ingrediaris; nisi te astuta Luxuria revocet, & quasi seductum à turbâ sic alloquatur: Quò pergis demens? quid agis? ita æstuas, ut calorem istum, præ trepi-

NOTÆ.

qui è ponto Euxino advehebatur.

Castoreum. Pharmaci quoddam genus, è castorum seu fibrorum intestinis confectum.

Coa. Vina ex insulâ Co, quæ alvum laxam & lubricam præstant.

Sitiente. Quia viam longam & æstuosam confecit: adde quod camelus diutissimè sitim tolerare dicitur.

Baro. Baro stupidum & solidum sonat. Barones erant servi militum, qui & calones dicebantur.

Perages. Vitam omnem ages ita inops, ut ne salem quidem habeas in salino, sed cogaris micas pauculas salis, in eo relictas, extremo digito avellere, & ori apponere, tam sæpè, ut salinum digitis tuis perforandum esse videatur.

Succinctus. Veste altiùs præcinctâ.

Ægæum rapias. Committas te mari Ægæo. Est illud mare inter Græciam & Asiam minorem, refertum insulis.

Mascula bilis. Bilis vehementior & actior te ad insaniam re-

Intumuit, quam non extinxerit urna cicutæ.
Tun' mare transilias ? tibi, tortâ cannabe fulto,
Cœna sit in transtro, Veïentanúmque rubellum
Exhalet vapidâ læsum pice sessilis obba ?
Quid petis, ut nummis, quos hic quincunce modeste
Nutrieras, peragant avidos sudare deunces ?
Indulge genio; carpamus dulcia; nostrum est,
Quod vivis; cinis, & Manes, & fabula fies:
Vive memor lethi: fugit hora; hoc quod loquor, inde est.
En quid agis ? duplici in diversum scinderis hamo:

INTERPRETATIO.

datione & insaniâ collectum, integra cicutæ urna non extinguat. Túne mare transmittas? tu in transtris navis cœnare poteris, stratus inter duros rudentes? tu vino uti pessimo, quale Veïentanum est, quod tibi in vili vase appositum, fœtidum odorem afflabit, è pice, quâ vas fuerit obturatum ? Cur optas ut pecunia tua, quam honesto fœnore hîc augebas Romæ, accipiendo quinos nummos pro centenis, per laborem multum & periculum tibi crescat, ita ut pro centenis accipias undecim nummos quotannis. Genium cura, deliciis indulge: ea demum vitæ pars, quam impendis & consecras voluptati, vera vita est: brevi abibis in cineres, fies Inferorum umbra, & nihil de te, præter sermonem ac fabulam, restabit. Mortem cogita Instantem; fugit tempus: hæc ipsa hora, quâ tecum loquor, jam abibit, jam ex alterâ parte transiit. Quò te vertes, infelix? utram sequêris, voluptatem, an avaritiam ? Quasi piscis duplici hamo illectus, in hanc, & illam partem

NOTÆ.

degit. Mascula vocatur, quia fortitudinem & robur solet afferre.

Cicutæ. Cicuta est herba frigidissima.

Cannabe. E cannabe rudentes, & nautici funes fiunt. Est autem ordo: An tibi, fulto in cannabino fune, cœna erit in transtris, &c.

Transtro. Transtra sunt nautarum sedilia lignea.

Rubellum. Modicè rubrum; subaudi vinum.

Læsum. Gravè olens ob picem, quæ obdam claudit.

Obba. Amphora, poculi lignei genus, cujus fundum est latius; adeóque sessilis vocatur, quia facilè in mensâ veluti sedet quiescitque.

Quincunce. Quincunx sunt quinque unciæ; cùm quinque verbi gratiâ nummi annui pro

Hunccine, an hunc sequeris ? subeas alternus oportet
Ancipiti obsequio dominos, alternus oberres.
Nec tu, cùm obstiteris semel, instantíque negâris
Parere imperio, Rupi jam vincula, dicas.
Nam & luctata canis nodum arripit; ast tamen illi,
Cùm fugit, à collo trahitur pars longa catenæ.
Dave, citò, hoc credas jubeo, finire dolores
Præteritos meditor, crudum Chærestratus unguem
Arrodens ait hæc: an siccis dedecus obstem
Cognatis ? an rem patriam, rumore sinistro,
Limen ad obscenum frangam, dum Chrysidis udas
Ebrius ante fores, extinctâ cum face, canto ?

INTERPRETATIO.

traheris: hinc, an illi domino obtemperaturus sis dubitas: modò uni, modò alteri te te subjicias oportet; & inter utrumque fluctuas. Neque te liberum esse, aut catenas fregisse dixeris, si semel illis jubentibus resistas: semper aliquid diræ servitutis restabit. Ita canis, quãvis diu luctata dentibus catenam arripuerit, & fugiat, retinet tamen catenæ partem, collo alligatam, unde revocari possit. Chærestratus ille, in Menandri comœdiâ notus adolescens, à meretriciis amoribus expedire se dum meditatur, unguem arrodens, hæc ait ad servũ: Dave, mihi deliberatum est finem curis meis ac doloribus imponere: hoc tibi volo esse persuasum: egóne ignominiam hanc inuram meis propinquis & affinibus, sobriis & temperantibus ? an opes patrias absumam ad meretricias fores, cum sinistro omnium de me rumore, dum ebrius canto ad fores Chrysidis, meis lacrymis hu-

NOTÆ.

centenis mutuò datis petuntur. Usura porrò illa modesta hîc dicitur, quia legibus permissa erat. Deunx autem significat uncias undecim: accipere autem fœnoris loco undecim pro datis centenis, præter omne jus & modum est: itaque avida usura dicitur, nimia scilicet, ac immoderata.

Chærestratus. Adolescens quidam, malis amoribus implicatus, ex fabulâ Menandri, loquens hîc inducitur; ut in Terentio, apud quem vocatur idem adolescens Phædria.

Unguem. Ut irati, aut meditabundi solent.

Udas. Unguentis, & odoribus pretiosis perfusas: vel, meis lacrymis humidas. Accendebant autem faces in honorem & gratiam meretricum; eas verò, cùm ad ipsarum fo-

Euge, puer, sapias; Diis depellentibus agnam
Percute. Sed censen' plorabit, Dave, relicta?
Nugaris; soleâ, puer, objurgabere rubrâ,
Ne trepidare velis, atque arctos arrodere casses:
Nunc ferus, & violens; at si vocet, haud mora, dicas,
Quidnam igitur faciam? nec nunc, cùm arcessat, & ultro
Supplicet; accedam? Si totus, & integer illinc
Exieras, nec nunc. Hic, hic, quem quærimus, hic est,
Non in festucâ, lictor quam jactat ineptus.
Jus habet ille sui, palpo quem ducit hiantem

INTERPRETATIO.

midas, extinctâ face. Macte, inquit Davus, perge istud facere; gratias Diis, agnâ immolatâ, solve, qui te isto malo expedierint. Sed, ô Dave, si eam relinquo, nónne id ægre feret? nónne plorabit? Ah redis ad ingenium: si ad illam reverteris, ipsa te crepidis rubro corio tectis percutiet, & indignum in morem tractabit, faciétque ne audeas cogitare de excutiendis illis vinculis, & arrodendis laqueis, quibus teneris irretitus: tu nunc videris adversùs illam ferox & constans; sed si te vocet, statim erumpes in has voces, Quid faciam autem? an etiam nunc non redibo ad illam, cùm me revocet ultro, ac roget? Ah, mi here, si totus & integer ex illis tuis vinculis exiisses, ne nunc quidem eò redires, En, qui se ita gereret hic, hic ille liber est quem quærimus, non ille alius, in quem lictor ineptè festucam jactat. Jam verò an ille liber ac sui juris est, quem ore aperto populares auras captantem ambitio splendidè mendax trahit

NOTÆ.

res venissent, extinguebant, ne agnoscerentur, cantilenas interim quasdam amatorias canticantes.

Depellentibus. Qui à te hanc amoris insaniam depulerunt. Tales præcipuè censebantur Castor & Pollux; Diique depellentes, seu averruncantes dicebantur.

Trepidare. Jactare & agitare sese.

Festucâ. Cùm servus libertate donabatur, lictor Prætoris festucam in servum conjiciebat; cujus moris quia ratio nulla erat, ineptus dicitur.

Palpo. Palpus, palpi, significat illecebras, illicium: à Palpo etiam, palponis, significat adulatorem, captatorem gratiæ popularis: quo sensu si accipias, ita versum Persii explica; an ille palpo jus habet sui, quem hiantem ducit ambitio, &c.

Cretata ambitio? Vigila, & cicer ingere largè
Rixanti populo, nostra ut Floralia possint
Aprici meminisse senes; quid pulchrius? At cùm
Herodis venere dies, unctâque fenestrâ
Dispositæ pinguem nebulam vomuere lucernæ,
Portantes violas, rubrúmque amplexa catinum
Cauda natat thynni, tumet alba fidelia vino;
Labra moves tacitus, recutitáque sabbata palles;
Tunc nigri lemures, ovóque pericula rupto;

INTERPRETATIO.

fixis illecebris? Heus tu, inquit illa, expergiscere; & ad captandum favorem vulgi, populo de suffragiis distribuendis inter se litiganti fruges, & olera largire affatim in ludis Floralibus; ita ut tuæ liberalitatis fama celebretur à senibus olim longo post tempore, dum ad apricum Solem confabulabuntur: quid enim præclarius istâ largitione? Quid? an tu, homo superstitiose, es liber, qui, cùm Judæi sua sabbata colunt, & natalem Herodis sui Regis diem celebrant, cùm spectantur dispositæ in eorum fenestris lucernæ violis ornatæ, & fumum latè fundentes, cùm instaurant iidem epulas, Thynnósque, pisces exquisitos, in ingentibus patinis, & amphoras vino humentes, apponunt, tu, inquam, eo tempore, homo Romanus, tamen, instar Judæi circumcisi, tacitas preces fundis, & jejunio, quo celebras eorum sabbata, pallorem contrahis? Quid alia referam, quæ superstitiosus metuit? nigros scilicet lemures times; item, ne quid mali eveniat, si ovum inter sacrificandum ruptum sit: tunc Galli, proceri sacerdotes Cybeles, &

NOTÆ.

Cretata. Fucata, & cretâ oblitum ac gypso vultum habens: vel, candidis induta vestibus, quales ferebant candidati, qui non contenti nativo & albo lanæ candore, illum, addita creta, augebant.

Cicer. Genus leguminis, quod frictum spargebant candidati, à populo colligendum, non sine rixâ & mutuis colligentium verberibus. Ita potest explicari vox illa, *Rixanti populo.*

Floralia. Erant festi dies, in honorem Floræ instituti. In ejusmodi autem ludis, candidati studebant variis largitionibus populi suffragia captare.

Aprici. Qui sole gaudent, qui ad Solem sedentes garriunt.

Lemures. Larvæ nocturnæ, & spectra.

Tunc grandes Galli, & cum sistro lusca sacerdos,
Incussere Deos inflantes corpora, si non
Prædictum ter manè caput gustaveris allî.
Dixeris hæc inter varicosos Centuriones,
Continuò crassum ridet Vulfenius ingens,
Et centum Græcos curto centusse licetur.

INTERPRETATIO.

sacerdos Isidis lusca, sistrum tenens, incutiunt illi metum à Diis, à quibus aiunt in homines immitti morbos inflantes corpora, nisi ter manè allium momorderit. Ea porro, quæ de verâ libertate diximus, si quis inter milites illos derisores disserere voluerit, statim Vulfenius, eorum unus aliquis, stolidè irridebit & ut fabulas explodet, negabitque se centum philosophos totidem integris assibus empturum; ita illos, & omnem philosophiam contemnit.

NOTÆ.

Sistrum. Est æneum crepitaculum, quo utebantur in sacris Isidis.

Allî. Allium, à jejunis manducatum, contra incantationes valere credebatur.

Varicosos. Varicosus, qui venas, maximè crurum, nimis tumentes sanguine habet.

Græcos. Philosophi Romæ celeberrimi ferme Græci erant: hinc Græcos pro Philosophis ponit.

Centusse. Centussis est summa centum assium.

Licetur. Liceri, est, in auctione pretium offerre alicujus rei.

SATYRA VI.

In avaros invehitur, eos maximè, qui suas opes heredibus dilapidandas servant.

ADmovit jam bruma foco te, Basse, Sabino?
Jámne lyra, & tetrico vivunt tibi pectine chordæ?
Mire opifex numeris veterum primordia rerum,
Atque marem strepitum fidis intendisse Latinæ;
Mox juvenes agitare jocos, & pollice honesto
Egregios lusisse senes. Mihi nunc Ligus ora
Intepet, hybernátque meum mare, quà latus ingens

INTERPRETATIO.

O Basse, jámne te in villâ tuâ Sabinâ hyems ad ignem compulit? jámne lyram pulsas plectro, eique vocem & quasi vitam tribuis, dum carmina plena dignitatis, gravitatisque condis? tu, qui mirâ vales arte, ad scribendam strictâ oratione primorum temporum, & antiquæ Italorum linguæ historiam? ad Latinos versus lyricos, nunc generoso ac virili quodam stylo procudendos, nunc tenero & juvenilem in modum jocante; denique ad res præclarè gestas veterum Heroum nobile carmine celebrandas. Ego, qui nunc sum in orâ maritimâ Liguriæ, temperatâ utor tempestate, dũ in mari sævit hyems:

NOTÆ.

Basse. Cæsius Bassus, insignis poëta lyricus eâ tẽpestate fuit.

Sabino. Sabini, populi Italiæ sunt, inter Umbros & Latinos.

Tetrico. Tetricus, gravem sonat, severum, ac morosum.

Rerum. Legunt alii, *vocum.*

Marem. Animosum, heroïcum, vividum.

Fidis Latinæ. Lyricæ poëseos Latinæ. Lyrici poëtæ primi & insignes fuere Græci: inter Latinos postea floruerunt Horatius, & iste; ad quem Persius scribit, Cæsius Bassus. *Fides,* autem, *hujus fidis*, significat lyram, seu chordam lyræ.

Juvenes jocos. Juveniles, liberiores, quales juventutem decent.

Pollice. Carmine: quia cithara digitis pulsatur.

Lusisse. Ludere aliquid, est, versu scribere.

Ligus. Ligus, omnis generis est. Liguria porro est Italiæ pars, ad oram maritimam, ubi nunc Genua; porrigitur ab Gallià usque ad Etruriam.

Meum mare. Vel mare vicin-

Dant scopuli, & multâ littus se valle receptat.
Lunaï portum est operæ cognoscere, cives :
Cor jubet hoc Ennî, postquam destertuit esse
Mæonides quintus, pavone ex Pythagoreo.
Hîc ego securus vulgi, & quid præparet Auster
Infelix pecori ; securus, & angulus ille

INTERPRETATIO.

hîc littus tutum ob scopulos quasi latus mari opponentes in vallem amplam sinuatur, portúmque præbet insignem, de quo est hic Ennii versus : Lunaï portum est operæ cognoscere, cives. *Hoc inquam dicebat Ennius, postquam desiit somniare se esse Homerum, animámque Pythagoræ, quæ primo in pavonis, deinde Euphorbi, tum Homeri, postea Pythagoræ corpus migraverat, demum quinto loco in suum corpus transiisse, per metempsychosim Pythagoream. Hîc ego vitam vivo securam, nihil sollicitus quis de me sermo vulgi sit, quid meridionalis ventus, pecori noxius, detrimenti afferre gregibus paret ; nihil etiam laborans,*

NOTÆ.

num, vel mare Etruscum, oriundus enim erat Persius Volaterris, oppido Etruriæ. Maritimæ regiones solent esse per hyemem calidiores, ob vapores maris, quibus frigus acutum obtunditur. Porro urbem Lunam in liguriâ ponit, licet ad Hetruriam pertineat, quia est in liguriæ limite.

Lunaï. Pro Lunæ, ut *aulaï*, pro *aulæ :* Virg. Luna est civitas Italiæ, sic dicta quia in eo loco ubi posita est, littus in Lunæ crescentis formam curvatur. Est autem hic versiculus ab Ennio sumptus.

Est operæ. Subaudi pretium : hoc est, juvat cognoscere.

Cor jubet &c. Est locutio Græca : id est, hoc voluit Ennius dicere ; jubet nos cognoscere Lunæ portum : vel, Ennius, ille vates prudens & cordatus, jubet ut cognoscamus, nos admonet Lunæ portum cognoscere.

Ennî. Ennius poëta fuit Italus vetustissimus, ingeniosus, & eruditus. Annales populi Rom. scripsit, & alia quædam, quorum fragmenta extant.

Destertuit. Desiit stertere, seu somniare. Sic despumo, spumam effundo & relinquo.

Mæonides. Homerus : ita dicitur à patre Mæone.

Quintus. Vel est nomen numeri & ordinis, ut explicatum est in interpretatione ; vel est ipsum prænomen Ennii, quod hîc ironicè cõjungit cum Græco nomine, *Mæonides*, quia Græci ejusmodi prænomina ignorabant : quasi diceres, Quintus Homerus, & Quintus Ennius.

Pythagoreo. Quis fuerit Pythagoras, quid docuerit, vide satyris superioribus.

Vicini, nostro quia pinguior: etsi adeò omnes
Ditescant orti pejoribus, usque recusem
Curvus ob id minui senio, aut cœnare sine uncto,
Et signum in vapidâ naso tetigisse lagenâ.
Discrepet his alius: geminos, horoscope, varo
Producis genio: solis natalibus est qui
Tingat olus siccum muriâ vafer in calice emptâ,
Ipse sacrum irrorans patinæ piper: hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer; utar ego, utar

INTERPRETATIO.

quòd vicini mei agellus meo sit pinguior: & quamvis porrò omnes infimo loco nati fiant locupletes, nolim tamen eam ob rem tædio & dolore consumi, prono in terram vultu incedere, parcè ac duriter vivere, cibísque lautioribus abstinere, ac naso admoto explorare num vinum in agenâ obsignatâ sit corruptum, adeòque non idoneum ut bibatur. Sint alii sanè, qui mihi non assentiantur: nec miror; videmus enim interdum gemellos fratres, licet eodem utantur horoscopo, dissimiles tamen esse genio & naturâ. Alter nullum alium diem festum, preter diem suum natalem, celebrabit; túmque olera prandebit, nullo pingui condimento adhibito, sed acri tantum & acerbâ muriâ, emptâ in vasculo, homo scilicet parcus & frugi; ac piper in patinam leviter insperget, tanquam si sacrum esset. Alter ingentes opes magnificè absumet ac disperdet in epulis & luxu. Ego neutrum imitabor; utar meis opibus, nec abutar ta-

NOTÆ.

Pejoribus, Pejor, maximè apud Græcos, prò ignobiliori ponitur.

Senio. Senium sæpè usurpatur pro tristitiâ & mærore.

Uncto. Cibo pingui, & exquisito.

Vapidâ. Lagenâ, cujus vinum jam vapidum & corruptum sit. Potest etiam sic explicari: explorare, admoto naso, num lagenæ signum & operculum integrum sit, an à servis resignatum & fractum.

Horoscope. Horoscopus est inspectio illius horæ, quâ quisque nascitur; seu prædictio futuræ hominis vitæ, & conjectura ducta ex astris, sub quibus natus est. Hîc significat certâ astrorum complexionem, quæ in cælo est, dum orimur; astrum natale, quod nativitati præsidet.

Varo. Varus propriè est homo distortis pedibus.

Muriâ. Est salsugo, seu aqua ex carnibus sale conditis relicta.

Nec rhombos ideò libertis ponere lautus,
Nec tenuem solers turdorum nosse salivam.
Messe tenus propriâ vive, & granaria, fas est,
Emole; quid metuas? occa; en seges altera in herbâ est.
Ast vocat officium: trabe ruptâ, Brutia saxa
Prendit amicus inops; rémque omnem, surdáque vota
Condidit Ionio; jacet ipse in littore, & unà
Ingentes de puppe Dei, jámque obvia mergis
Costa ratis laceræ: nunc & de cespite vivo

INTERPRETATIO.

men: non ero ita prodigus, ut meis libertis pisces pretiosos epulandos apponam, aut curam ac solertiam diligentem adhibeam in dignoscendo sapore turdorum. Fac sumptus pro tuarum fortunarum modo, eósque tuâ messe, tuis annuis proventibus metire: frumenta, quæ servas in granariis, molâ contere, panémque inde confice; id æquum est; quid enim times? arva tua sere, & occa; continuò nascetur tibi altera messis in annum sequentem. Hoc verò impensiùs fac & libentiùs, cùm officii ratio id à te postulabit. En amicus tuus, navi fractâ, ad littus Italum conatur evadere, & manu prensare saxa in littore posita: opes ille omnes, ac merces in mari Ionio, imò etiam vota & preces inutiles, quas Superis fecerat, perdidit; ipse in littore jacet: apparent tristes navis reliquiæ, quibus mergi insultãt: lacerata puppis ostendit fractas imagines Deorum, qui, tanquam navis tutelares, in eâ picti fuerant:

NOTÆ.

Rhombos. Pisces exquisitos.

Libertis. Servis à me libertate donatis.

Ponere lautus. Græca locutio: tam lautus, ut apponam.

Salivam. Pro sapore usurpatur, qui salivam ciet, ac in deglutiendâ salivâ maximè sentitur. Turdi autem aliter alio cibo pasti & loco sapiunt, aliter si domi, aliter si ruri alantur.

Messe tenus. Usque ad modum & copiam tuarum opum.

Occa. Occare, est propriè, glebas majores, post arationem relictas, frangere & comminuere.

Brutia. Brutii sunt Italiæ extremæ populi, prope Siciliam.

Surda. Non exaudita à Superis surdis.

Ionio. Mare Ionium est in extremâ parte maris Adriatici, inter Siciliam & Græciam.

Dei. Pingebant in puppe Deos, custodes cujusque navis: iis extructa erat in puppi ara.

Mergis. Sunt aves marinæ.

Costa. Tabulæ fractæ navis & quasi laceræ data sunt mergis ludibrio.

Cespite. Non tantùm de pane & frumento, sed de agro vi-

Frange aliquid, largire inopi, ne pictus oberret;
Cæruleâ in tabulâ. Sed cænam funeris hæres
Negliget, iratus quòd rem curtaveris; urnæ
Ossa inodora dabit, seu spirent cinnama surdum;
Seu ceraso peccent casiæ, nescire paratus.
Túne bona incolumis minuas? sed Bestius urget

INTERPRETATIO.

nunc eum juvare par est, non tantùm pecuniâ, sed aliquâ etiam agri virentis, & fundi parte venditâ, ne cogatur mendicare ostiatim, & circumferre tabulam pictam, in quâ suum naufragium descriptum sit. At inquis, meus hæres, id si fecero, iratus mihi, quòd istâ liberalitate patrimonium imminuerim, dapes in meo funere nullas, aut parum exquisitas, adhibebit; condet ossa mea in urnam, nullis adhitis floribus odoratis, aut aromatibus; nihil curabit scire an unguenta, quibus meum cadaver ungetur, odorem emittant surdum & obtusum, qui vix sentiatur, an casiæ ceraso admixto fuerint vitiatæ. Audire jam mihi videor illum hæredem meum, qui me ita increpet: Túne bona tua, cùm es adhuc florenti ætate, & integrâ valetudine, sic minuas? En Bestius, homo sapiens, conqueritur (& meritò) de philosophis illis Græcis, qui liberalitatem nobis adeo commendant; atque, ex eo tempore, quo sapientia, quam prisci olim Romani è remotis & transmarinis regionibus non petebant, in Urbem cum peregrinis mercibus

NOTÆ.

renti, & messe, quæ in herbâ tantum est, largire. Cespes est gleba cum gramine.

Pictus. Naufragi, ut hominum commiserationem moverent, solebant circumferre tabulam, in quâ mare & ipsorum naufragium depictum erat: unde cærulea vocatur tabula ob maris colorem.

Cœnam funeris. Solebant in mortuorum funere dapes ponere, quæ cum cadavere cremabantur: interdum illas sepulchris ipsis imponebant, & quasi mortuis epulendas apponebant: vocabatur ea cœna, silicernium.

Rem. Opes.

Curtaveris. Mutilaveris, aliquid detraxeris.

Ceraso. Cinnama, casiæ, erant aromata, unde unguenta conficiebantur: ea autem vitiabantur admixto cerasi cortice, seu gummi ex ceraso.

Bestius. Cornelius Bestius, insignis Romæ avarus, qui vel hæredipeta fit, vel cujus auctoritate se tuetur ille hæres bona olim ad se reditura minui quiritans,

Doctores Graïos : Ita fit, poſtquam ſapere Urbi
Cum pipere, & palmis, venit noſtrum hoc maris expers,
Fœniſecæ craſſo vitiarunt unguine pultes.
Hæc cinere ulterior metuas? At tu, meus hæres,
Quiſquis eris, paulùm à turbâ ſeductior audi.
O bone, num ignoras? miſſa eſt à Cæſare laurus;
Inſignem ob cladem Germanæ pubis; & aris
Frigidus excutitur cinis, ac jam poſtibus arma,
Jam chlamydas Regum, jam lutea gauſapa captis,
Eſſedáque, ingentéſque locat Cæſonia Rhenos.

INTERPRETATIO.

advecta eſt, ipſos ruſticos lautiùs cœpiſſe vivere, & ſuas pultes condire craſſo adipe. At, ô avare, túne hæc tibi poſt mortem metuas? Túne de cœnâ funeris, de minis tuorum hæredum ſis ſollicitus? Tu verò, quiſquis meus hæres futurus es, à turba paulùm, arbitriſque mecum te remove, ut hoc audias. Neſcis, ô amice, miſſas eſſe ad Senatum ab Imperatore Caligulâ litteras, lauro coronatas, propter inſignem victoriam, ab ipſo de Germanis reportatam : parantur ſacrificia, & cineres frigidi, in aris relicti, tolluntur : jam Cæſonia, uxor Imperatoris, templorum foribus arma Regum barbarorum, & veſtes affigit, in victoriæ monumentum: jam eadem captivis veſtes, villo multo & luteo colore inſignes, quibus induti ducantur in triumpho, parat; &

NOTÆ.

Ita fit. Verba ſunt Beſtii : Sic nempe vivitur, ſic in Urbe luxus dominatur.

Sapere. Infinitivus, Græco more, pro ſubſtantivo nomine : ſapientia.

Palmis. Quæ ex Syriâ deferuntur, & Palæſtinâ.

Maris expers. Sententia poſtulat ut ſumatur hoc in loco *expers*, pro expertum : ſapientia mare experta, tranſmarina, & Græca.

Fœniſecæ. Ruſtici, qui fœnum ſecant.

Vitiarunt. Inquinarunt, cùm antea ſimplicius victitarent.

Ulterior. Ultra mortem poſitus, defunctus. Cadavera comburebant Romani, & in cineres redigebant.

O bone. O amice.

Inſignem. Ironice : Caligula enim cùm triumphare cuperet, quaſi Germanos magnâ clade affeciſſet, ſcripſit ad Senatum, ut ſibi triumphus decerneretur.

Pubis. Juventutis.

Lutea gauſapa. Villoſas veſtes, lutei, ſeu crocei coloris.

Eſſeda. Currus grandiores, & vehicula Gallorum propria.

Rhenos. Pro Rheni accolis. Eſt autem Rhenus ingens fluvius.

Diis igitur, Genióque ducis centum paria, ob res
Egregiè gestas, induco; quis vetat? aude:
Væ, nisi convives: oleum, artocreásque popello
Largior; an prohibes? dic clarè. Non adeo, inquis.
Exossatus ager juxta est; age, si mihi nulla
Jam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
Nulla manet patrui, sterilis matertera vixit,
Déque aviâ nihilum superest; accedo Bovillas,
Clivúmque ad Virbî: præsto est mihi Manius hæres,

INTERPRETATIO.

turrus adornat, in quibus Germanos Rheni accolas proceros, collocet ad pompam triumphi. Quare ad agendas gratias Diis immortalibus, hujus victoriæ autoribus, & Caligulæ Genio, ob res præclarè in eo bello gestas, inducere statuo in arenam centum paria gladiatorum; quis me id facere prohibet? túne id audes? miserum te, nisi saltem dolorem tuum dissimulas! Quin etiam largiri volo populo epulum; an tibi hoc displicet? dic clarè. Ego verò, inquis, non prohibeo. Age, est mihi prædium suburbanum, probè cultum, & ab lapidibus repurgatum: si ex meis amitis vivat, nulla amita, nulla patruelis, nulla patrui proneptis; si mortua sit matertera mea sine prole, & nulli liberi ex aviâ meâ supersint; Bovillas ibo; & ad clivum Virbii, occurret mihi Manius, quem hæredem meum instituam. At

NOTÆ.

Gallias ab Germaniâ dividens.

Genio. Deo tutelari, & custodi Imperatoris.

Paria. Dies festos colere solebant, inductis in arenam gladiatoribus, qui se mutuis vulneribus trucidarent. Centum autem paria gladiatorum, sunt ducenti gladiatores, inter se æquales. *Par* enim, cum substantivum nomen neutrum est, significat res duas æquales.

Artocreas. Græca vox est: significat carnem & panem, sive cibum ex pane & incoctâ carne compositum.

Non adeo. Subaudi, prohibeo; absit ut vetem.

Exossatus. Lapides, ossa terræ dicuntur.

Amitis. Amita patris soror est.

Patruelis. Patrueles vocantur, qui orti sunt e duobus fratribus; consobrini, qui è duabus sororibus.

Proneptis. Nepotis filia.

Patrui. Patruus est frater patris.

Matertera. Soror matris.

Aviâ. Patris, vel matris mater.

Bovillas. Oppidulum in viâ Appiâ.

Virbî. Ita dictus est â clivo

Progenies Terræ? Quære ex me, quis mihi quartus
Sit pater, haud promptè, dicam tamen: adde etiam unum,
Unum etiam; Terræ est jam filius, & mihi ritu
Manius hic generis propè major avunculus exit.
Qui prior es, cur me in decursu lampada poscis?
Sum tibi Mercurius; venio Deus huc ego, ut ille
Pingitur: an renuis? vin' tu gaudere relictis?

INTERPRETATIO.

ille, inquis, est homo ignobilis & Terræ filius? Pete à me quis abavus meus fuerit; equidem dicam, at ægrè: si verò quæras ampliùs quis tritavus, quis tatavus fuerit, reperies eos, itidem ut ille Manius Terræ esse filios, adeóque Manium istum tam mihi esse cognatum, & tam nobilem, quam fuit major meus avunculus, & eodem in cognationis gradu mihi censeri propinquum posse, quo major meus iste avunculus fuit. At tu, ô meus hæres, qui mihi prior es & propinquior quàm iste Manius, cur à me hæreditatem meam tanquam facem petis, dum adhuc vitæ stadium decurro? Expecta dum obierim: illa tibi ut lucrum insperatum & indebitum obveniet; adeoque ego instar Mercurii tibi ero (quippe ille lucris inexpectatis præest) & cum marsupio in dextrâ manu, ut ille pingitur, ad te veniam. An recusas accipere meam hæreditatem, quanta quantula

NOTÆ.

vus ab Hippolito, qui Virbius appellatus fuit, postquam artibus Æsculapii ad vitam revocatus est; & propè hunc collem in templo Dianæ colebatur. Idem clivus vallis etiam Aricina dicebatur, quia per illam ibatur Ariciam. In eo clivo multi erant mendici.

Progenies Terræ. Homines obscuro, aut incerto patre nati, dicebantur filii Terræ, quæ communis est omnium parens.

Pater quartus. Abavus, seu proavi pater. Est enim hic ordo; pater, avus, proavus, abavus, tritavus.

Ritu generis. Perinde quasi hunc locum & ordinem in meo genere & familiâ obtineret.

Major avunculus. Est avi, aut aviæ avunculus, vel frater, ut quibusdam placet; nam avunculus propriè est matris frater, itaque major avunculus erit aviæ frater.

Lampada. Athenienses in quibusdam Promethei sacris, lampada tenentes manu, ita currebant, ut primus, postquam currendo defatigatus erat, facem alteri recenti & integro traderet in manum, iste tertio, tertius quarto, &c. posterior autem non porrigebat facem priori; sed prior, seu, qui prio-

Deest aliquid summæ; minui mihi. Sed tibi totum est;
Quidquid id est: ubi sit, fuge quærere, quod mihi quondam
Legarat Stadius; neu dicta repone paterna.
Fœnoris accedat merces; hinc exime sumptus:
Quid reliquũ est? reliquum? Nunc, nunc, impensiùs unge,
Unge, puer, caules: mihi festâ luce coquatur
Urtica, & fissâ fumosum sinciput aure?

INTERPRETATIO.

illa sit, & à me relictis bonis grato animo frui? Mussitas, ut video; deest aliquid summæ, inquis: ego vero, si quid inde abstuli, mihi abstuli, meum hoc commodum aut damnum fuit, non tuum, qui rei meæ dominus non eras. Quod reliquum erit, totum erit tuum, quidquid illud sit: noli quærere, quas in res insumpserim, aut ubi posuerim quod olim Stadius mihi testamento reliquit; nec mecum instar alicujus severi patris age. Adde, inquis, ad opum tuarum caput & principem summam, fructum quem exercendo fœnore pecunia tibi peperit: detrahe hinc legitimos sumptus quos fecisti; quid reliquum est? Certè perparum. Tune hoc mihi dicis, mi hæres? petisne à me quid reliquum sit? at istud, quidquid est reliquum, te invito, consumam, & indulgebo genio. Famuli, caules lautiùs condite, dapes exquisitiores ponite. Egone ut festis diebus, vescar urticâ in tuam gratiam & tuorum, contentúsque sim capitis porcini anteriori parte, quæ per aurem, clavo perforatam, suspensa

NOTÆ.

ri loco stadium erat ingressus, posteriori: sic mortui hæreditatem & lampadem veluti tradunt viventibus. Alii hæc verba, *qui prior es*, ita exponunt; qui es senior, qui prior vitæ cursum ingressus es, cur à me, qui sum junior, hæreditatem ante tempus petis?

† *Merces fœnoris*. Id est, fœnus, quod supra sortem seu summam principalem, ut aiunt, pecuniæ, ex ejus usu & quodam fructu redit; usura.

Accedat. Ad summam principem à te addatur. Quidam ita explicant: Noli, ô hæres, instar severi patris, cogere ad augendam fœnore pecuniam, & ad sumptus, qui erunt necessarii, sumendos ex illo fœnore, non ex sorte. Alii censent esse Persii verba suum hæredem alloquentis: Sic olim, cùm hæreditatem meã administrabis, eam augebis usurã: ex eã usurã sumptus facies, non ex sorte, quæ tibi sic remanebit integra. Verùm, inquit hæres, quantula hæc erit sors? quid est, re-

Vende animam lucro; mercare; atque excute solers
Omne latus mundi; ne sit præstantior alter
Cappadocas rigidâ pingues pavisse catastâ:
Rem duplica. Feci: jam triplex, jam mihi quartò;
Jam decies redit in rugam: depinge, ubi sistam,
Inventus, Chrysippe, tui finitor acervi.

INTERPRETATIO.

in camino, & fumo durata fuerit? Non faciam. Interim, ô avare, quisquis es, servias per me licet heredibus tuis, esto vitam tuam quasi vende, & periculis omnibus expone, ut eâ mercede divitias compares; mercaturam exerce; omnes mundi partes diligenter lustra; nemo te reperiatur solertior, in mancipiis advectis è Cappadociâ venalibus exponendis, & saginandis, in ligneâ machinâ & caveâ: duplica opes. Feci jam, ais; imò ter, quater, decies duplicavi neque invenio, ubi sistam, aut quem augendæ rei modum faciam. Id me, quæso, doce, ô Chrysippe, tu qui invenisti modum solvendi & finiendi syllogismi fallacis, qui acervus dicitur.

NOTÆ.

lictum à te? nihil ferè.

Cappadocas. Servi è Cappadociâ, minoris Asiæ regione, multi Romam venales deducebantur.

Catastâ. Erat machina quædam, è lignis per intervalla positis, instar ingentis caveæ, in quâ saginati & nudi exponebantur servi, ut eos emptores possent inspicere, ne quid laceret vitii.

In rugam. Metaphora ducitur à pannis, qui rugas contrahunt, cùm duplicantur.

Depinge. Legunt alii, *depunge*, id est, punctum aliquod fige, ubi hæream.

Acervi. Hæc argumentatio, sorites aliâ voce dicitur: in eâ multæ coacervantur propositiones, in quibus aliquid doli est, quod in conclusione tandem deprehenditur. Chrysippus, philosophus Stoïcus, qui hunc acervum invenit, idem invenit modum ejus solvendi & sistendi in aliquâ propositione, unde omnis dolus penderet, ac in alias derivaretur. Alii hoc aliter explicant, negántque, Cicerone teste, posse ullum acervo finem statui, neque id unquam à Chrysippo inventum: itaque volunt accipiendum hunc ultimum esse versiculum, de re quæ fieri non possit, hac sententiâ: Doce me quis avaritiæ modus esse possit ac finis: id verò non magis me docebis, ô Chrysippe, quàm docuisti acervum tuum finire; quod præstare nunquam potuisti.

FINIS.

VAL

EXTRAIT DU PRIVILEGE DU ROY.

PAR grace & Privilege du Roy, en date du 16. Juin 1683. Signé JUNQUIERES : Il est permis à PHILBERT MASSON, Imprimeur & Marchand Libraire à Tours, d'imprimer ou faire imprimer un Livre intitulé, *D. Iunii Iuvenalis, & Auli Persii Flacci satyræ, omni obscœnitate expurgatæ, cùm annotationibus* : & ce, pendant le temps de dix années entiéres & consecutives, à compter du jour que ledit Livre sera achevé d'imprimer pour la premiere fois, avec défenses à tous Imprimeurs, Libraires & autres, de le contrefaire, ny d'en vendre de contrefaits, sous quelque pretexte que ce puisse estre, à peine de trois mille livres d'amende, confiscation des Exemplaires, & autres peines, ainsi qu'il est plus au long porté par ledit Privilege.

Registré sur le Livre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires de Paris, le deuxiéme Aoust 1683.